

SIMONE DE BEAUVOIR

MARGARET ATWOOD'UN ÖNSÖZÜYLE

AYRILMAZ İKİLİ

– ROMAN –

ÇEVİRİ: AYÇA SEZEN

can modern

SIMONE DE BEAUVOIR

AYRILMAZ İKİLİ

Can Modern

Ayrılmaz İkili, Simone de Beauvoir
Fransızca aslından çeviren: Ayça Sezen
Les inséparables
İlk (bu çeviride kaynak alınan) baskı: Éditions de L'Herne, 2020
© 2020, Éditions de L'Herne
© 2021, O.W. Toad, Ltd.
© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Margaret Atwood'a ait "Introduction", O.W. Toad Ltd adına Creative Artists Agency UK Ltd.'den alınan izin ile yayımlanmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2023, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik
Düzelti: Ebru Aydın
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul
Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-6184-3

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

SIMONE DE BEAUVOIR

AYRILMAZ İKİLİ

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Ayça Sezen

can

SIMONE DE BEAUVOIR, 1908'de, burjuva bir ailenin en büyük kızı olarak Paris'te doğdu. Sıkı bir Katolik eğitimiyle yetiştirildi, manastır okullarına gönderildi fakat 14 yaşındayken dinî inancından vazgeçti, odağını matematik, edebiyat ve felsefeye kaydırdı. Sorbonne'da aldığı felsefe eğitiminin ardından 1943'e kadar Marsilya, Rouen ve Paris'te öğretmenlik yaptı. 21 yaşında yolu Jean-Paul Sartre'la kesişince aralarında hem hayatlarını hem de felsefi görüşlerini şekillendirecek ve ömürleri boyunca sürecek bir ilişki başladı. 1945'te o ve Sartre, aylık bir inceleme dergisi olan *Les Temps modernes*'i kurdu. Uzun kariyeri boyunca sayısız kurgu ve kurgu dışı eser yayınladı. 1949'da yazdığı *İkinci Cinsiyet* modern feminizm hareketinin öncü eseri olarak kabul gördü ve feminist edebiyatın klasiklerinden birine dönüştü. *Mandarinler*'le 1954'te Goncourt Ödülü kazandı. 1986'da Paris'te öldü ve Sartre'ın yanına gömüldü.

AYÇA SEZEN, İstanbul'da doğdu. Saint Benoit Fransız Lisesi'ni bitirdi. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda tamamladı. Çeşitli yayınevlerinde çalıştı. Halen çevirmenlik ve editörlük yapıyor.

Önsöz

İkinci dalga feminizmin büyükannesi Simone de Beauvoir'ın hiç yayımlanmamış bir romanı olduğunu öğrenmek ne kadar heyecan verici! Romanın Fransızca adı *Les inséparables*, *Les libraires* dergisi "iki asi genç kadın arasındaki tutkulu dostluğu duygusal ve berrak bir biçimde anlatan" bir hikâye olarak tanımlıyor. Romanı elbette okumak istedim ancak daha sonra romanın İngilizce baskısı için bir giriş yazısı yazmam istendi.

İlk tepkim paniklemek oldu. Bu bir geçmişe dönüş gibiydi adeta: Gençliğimde Simone de Beauvoir'dan ödüm kopardı. Üniversiteye ellili yılların sonunda, altmışlı yılların başında gittim, o zamanlar balıkçı yaka siyah kazak giyen, gözleri kalın sürmeli duayenler arasında –ki kuşkusuz zamanın Toronto'sunda sayıca fazla değillerdi– Fransız varoluşçulara küçük tanrılar gibi tapılırdı. Camus ne kadar saygıdeğerdi! Onun kasvetli romanlarını nasıl da hevesle okurduk! Beckett'i ne kadar severdik! Oyunları, özellikle de *Godot'yu Beklerken* üniversite tiyatro kulüplerinin gözdesiydi. Ionesco ve absürd tiyatro, nasıl da muammalarla doludur! Yine de Ionesco'nun oyunları da sıklıkla sahnelenirdi (ve faşistlerin iktarı ele geçirmelerine dair bir metafor olan *Gergedan* gibi bazıları giderek daha önemli hale geliyor).

Sartre, her ne kadar sevimli diyemesek de şaşırtıcı bir zekâya sahiptir. "Cehennem başkalarıdır," sözünü kim alıntılamamıştır ki? Bunun sonucunun, "Cennet yalnızlıktır," olması gerektiğini fark etmiş miydik? Hayır, etmemiştik. Yıllar yılı Stalinizmin dalkavukluğunu yapmasını affettik mi? Evet, az

çok affettik, zira 1956'da SSCB'nin Macaristan'ı işgal etmesini kınamış, ardından Henri Alleg'in Cezayir Savaşı sırasında Fransız ordusunun kendisine yaptığı acımasız işkenceleri anlattığı *Sorgu / La Question* (1958) adlı kitabına ateşli bir giriş yazmıştı –kitap Fransa'da hükümet tarafından yasaklanmıştı ama uzak diyarda yaşayan bizler için ulaşılabilirdi, 1961'de kitabı ben de okudum–.

Tüm bu ürkütücü varoluşçu aydınlar arasında sadece bir kadın vardı: Simone de Beauvoir. Süper entelektüel, keskin zekâlı Parisli şampiyonlar liginde yer aldığına göre, son derecede dişli biri olmalı diye düşündüm! Kendilerine biçilen toplumsal cinsiyet rollerinin vücut bulmuş halinden daha fazlası olmak isteyen kadınların, inisiyatifi, hatta cinsel inisiyatifi ele geçirirken kendilerini maço erkekler gibi –soğukkanlılıkla ve kişisel çıkar gözettiklerini hiç de saklamadan– davranmak zorunda hissettikleri bir dönemdi. Arada iyi bir espri patlatmak yolunu şaşırmış bir eli şaplak atarak uzaklaştırmak, sonrasında sigaraların yakıldığı bir-iki ya da yirmi rasgele ilişki, aynı filmlerdeki gibi... Üniversite münazara kulübünün daha mütevazı taleplerini bile yerine getirmekte zorlanırken bunu asla yapamazdım. Ayrıca sigara içmek beni öksürtüyordu. Savaş döneminden kalma vatkalı, dayanıklı ve şekilsiz takım elbiseleri giymek de kafe masasında bir yer edinmek için ödenmeyecek kadar yüksek bir bedeldi.

Peki Simone de Beauvoir beni neden bu kadar ürkütüyordu? Sizin için bunu sorması kolay: Zira mesafe avantajına sahipsiniz –ölü insanlar yaşayanlara göre daha az korkutucudur, özellikle de kusurlara karşı her zaman tetikte olan biyografi yazarları tarafından hadleri bildirilmişse– oysa Beauvoir benim çağdaşımdı ve benim için bir devdi adeta. Toronto'nun taşrasında yaşayan yirmi yaşındaki ben ise Paris'e kaçıp garsonluk yaparken bir yandan da bir çatı katında başyapıtlar üretmeyi hayal ediyordum. Diğer yanda ise Montparnasse'daki Le Dôme'u mesken tutmuş *Les temps modernes* dergisi için yazılar kaleme alan ve benim gibi ürkeklerle alay eden varoluşçular vardı. Ne söyleyebileceklerini hayal edebiliyordum. "Burjuva," diye başlarlardı, Gitanes marka sigaralarının külünü silkelerken. Daha da kötüsü: Kanadalı derlerdi. Kanada için, "Birkaç dönüm kar," diyen Voltaire'den alıntı yaparlardı. Ayrıca,

taşralı bir Kanadalı. Üstelik taşralı Kanadalılardan da beter: Bir Anglosakson. Aşağılayıcı bir küçümseme! Sofistike bir küçümseme! Fransız snobizmi gibisi yoktur, özellikle de Fransız solununki gibisi. (20. yüzyılın ortalarındaki sol; eminim şimdi böyle bir şey olmaz.)

Sonrasında biraz daha büyüdüm ve gerçekten Paris'e gittim; varoluşçular tarafından dışlanmadım –Paris kafelerinde yemek yemeye param yetmediği için onlara hiç rastlamadım– kısa bir süre sonra Vancouver'daydım ve nihayet (kimse görmesin diye tuvalette) *İkinci Cinsiyet*'i baştan sona okudum. (1964 yılındaydık ve ikinci dalga feminizm henüz Kuzey Amerika'nın iç bölgelerine ulaşmamıştı.)

Kitabı okuduktan sonra korku duygumun bir kısmı yerini acımaya bıraktı. Küçük Simone'u ne kadar katı bir disiplinle yetiştirmişlerdi. Gözetim altındaki bedeni, fırfırlı kız kıyafetleri ve sıkı sıkıya belirlenmiş sosyal davranış kalıpları içinde kendini ne kadar da kısıtlanmış hissetmiş olmalıydı. Kanadalı bir taşralı kız olmanın avantajları varmış gibi görünüyordu: Sürekli eleştiren rahibelerden ve yüksek sosyeteden akrabaların taleplerinden uzaktaydım, pantolonla dolaşabiliyordum –sivrisinekleri düşünürsek etekten daha iyiydi– ve kendi kararlarımı alabiliyordum, hatta liseye başladıktan sonra çoraplı dans gecelerine[1] katılabiliyor ve biraz serseri erkek arkadaşlarla arabalı açık hava sinemalarına gidebiliyordum. Genç Simone'un böylesine serbest ve bir hanımefendiye hiç yakışmayan davranışlarda bulunmasına asla izin verilmezdi. Bu katı kurallar onun iyiliği içindi ya da en azından ona öyle söylenmişti. Ait olduğu sınıfın kurallarını çiğnerse sonu yıkım olurdu, ailesi de utanç içinde kalırdı.

Fransa'da kadınlara oy kullanma hakkının, Charles de Gaulle'ün sürgündeyken imzaladığı bir kanunla ancak 1944'te verildiğini hatırlatmakta fayda var. Bu, Kanadalı kadınların çoğunun aynı hakkı kazanmasından neredeyse yirmi beş yıl sonra oldu. Bu da Beauvoir'ın kadınların aslında kamusal hayatı üzerinde etkili olmaya layık olmadıklarını duyarak büyüdüğü

1. Liselerin spor salonlarında ayakkabılar çıkarılarak sadece çoraplarla dans edilen eğlenceler. (Ç.N.)

anlamına geliyor. Oy kullanabilmesi için otuz altı yaşına gelmesi gerekmişti, ki bu da sadece teoride geçerliydi zira o sırada Fransa'nın kontrolü hâlâ Almanların elindeydi.

Simone de Beauvoir 1920'lerde reşit olduğunda, zaptu-rapt altında, sıkı kurallar içine hapsedilmiş olarak yaşadığı geçmişine şiddetli bir tepki gösterdi. Ben çok daha az baskılandığım için *İkinci Cinsiyet*'te anlatılan koşulların tüm kadınlar için geçerli olduğunu düşünemedim. Elbette, kitabın bazı bölümleri bana doğru göründü. Ama hiçbir şekilde tamamı değil.

Tüm bunlara ek olarak bir de kuşak farkı vardı: Ben 1939'da doğmuştum, Beauvoir ise annemden bir yıl önce 1908'de doğmuştu. Birbirlerinden çok uzak olsalar aynı kuşaktandılar. Annem Nova Scotia kırsalında bir erkek Fatma olarak büyümüş, at binmiş ve sürat pateni yapmıştı. (Simone de Beauvoir'ı sürat pateni yaparken hayal etmeye çalışın, aradaki farkı anlayacaksınız.) Her ikisi de çocukken Birinci Dünya Savaşı'nı, yetişkinken de İkinci Dünya Savaşı'nı yaşamış; ancak Fransa her iki savaşın da merkezindeydi ve Kanada –savaş zamanı askerî kayıpları nüfusuna oranla çok fazla olmasına rağmen– asla bombalanmadı ve asla işgal edilmedi. Beauvoir'da gördüğümüz sertlik, keskinlik, yaşamın çirkin yönlerine gözünü kırpmadan bakma hali, Fransa'nın yaşadığı zorluklardan bağımsız olarak değerlendirilemez. Beraberinde getirdiği mahrumiyetler, tehlikeler, endişeler, siyasi çekişmeler ve ihanetlerle birlikte bu iki savaşa katlanmak: Cehennemden geçişin bedeli ağır olmuştur.

Bu nedenle annemin sert bir bakış açısı yoktu, daha ziyade yüzyıl ortasında yaşayan herhangi bir Parisliye rahatsız edici derecede naif görünecek neşeli, sızlanmadan kolları sıvayıp işe koyulan pratik bir yanı vardı. Hayatın baskısı altında ezildiniz mi? Sisifos'un tekrar aşağıya yuvarlamak üzere yokuş yukarı ittiği büyük kayayla mı karşı karşıya geldiniz? Adalet ve özgürlük arasındaki varoluşsal gerilimden mi mustaripsiniz? Deruni doğruluk hatta anlam arayışında mısınız? Yüksek burjuvazinin lekesini üzerinizden sonsuza dek silmek için kaç erkekle yatmanız gerektiği konusunda mı endişelisiniz? "Temiz havada güzel bir yürüyüş yap," derdi annem, "kendini çok daha iyi hissedeceksin." Zihnimi iç karartan düşüncelere kaptırdığımda ve/veya asık suratlı olduğumda bana bunu tavsiye ederdi.

Annem *İkinci Cinsiyet*'in daha soyut ve felsefi bölümleriyle pek ilgilenmezdi ama Simone de Beauvoir'ın diğer yazılarının büyük ölçüde ilgisini çektiğini tahmin ediyorum. Bu perspektiften bakıldığında Beauvoir'ın en taze ve en dolaysız eserinin doğrudan kendi deneyimlerinden kaynakladığı söylenebilir. Tekrar ve tekrar çocukluğuna, gençliğine, genç yetişkinlik dönemine çekildiğini hissetti – kendi oluşumunu, karmaşık duygularını, o zamanki duygulanımlarını keşfetti. Belki de bunun en iyi bilinen örneği otobiyografisinin ilk cildi olan *Bir Genç Kızın Anıları*'dır (1958); ancak aynı malzeme öykülerinde ve romanlarında da karşımıza çıkar. Bir bakıma, Beauvoir kendi hayaleti tarafından takip ediliyordu diyebiliriz. Karanlık merdivenlerden amansızca çıkıp gelen bu görünmez ama kararlı adımlar kime aitti? Genellikle ona aitti. Eski benliğinin ya da benliklerinin hayaleti varlığını hep korudu.

Şimdiyse elimizde bir tür kaynak var: Daha önce hiç yayımlanmamış, *Ayrılmaz İkili*. Eser Beauvoir'ın hayatında belki de en derin izi bırakan deneyimi, "Zaza"yla, romandaki ismiyle Andrée'yle olan ilişkisini, onun erken ve trajik ölümüyle sona eren çok katmanlı ve yoğun dostluğunu anlatıyor.

Beauvoir bu kitabı 1954'te, *İkinci Cinsiyet*'i yayımladıktan beş yıl sonra yazdı ve Sartre'a gösterme hatasını yaptı. Çoğu eseri ölçütlere göre siyasi ölçütlere göre değerlendiren Sartre, kitabın önemini kavrayamadı; materyalist bir Marksist için bu garip bir durumdu zira kitap iki genç kadın karakterin fiziksel ve sosyal yaşam koşullarını ağırlıklı olarak betimliyordu. O dönemde ciddiye alınan tek üretim araçları fabrikalar ve tarımdı, kadınların karşılığı ödenmeyen ve küçümsenen emeği değil. Sartre bu eseri önemsiz bularak görmezden geldi. Beauvoir ise anılarında bu eserle ilgili "manevi bir ihtiyaç değildi ve okurun ilgisini çekemezmiş gibi görünüyordu," diye yazmıştır. Öyle görünüyor ki bu Sartre'dan yapılmış bir alıntıydı ve yine öyle görünüyor ki Beauvoir da o dönemde onunla aynı fikirdeydi.

Evet Sevgili Okur, Mösyö Sartre yanılıyordu, en azından bu Sevgili Okur'un bakış açısıyla ilgili. İnsanlığın Mükemmelliği, Tam Adalet ve Eşitlik gibi soyutlamalara meraklıysanız romanları pek sevmezsiniz diye düşünüyorum zira bütün romanlar tek tek bireyleri, onların hal ve durumlarını işler; özellikle de sevgiliniz tarafından, siz onun hayatına girmeden önce

gerçekleşmiş olaylar hakkına yazılmış, hele bir de önemli, yetenekli ve çok sevilen bir Başkası'nın, bir kadının yer aldığı romanları hiç sevmezsiniz. Burjuva genç kızlarının iç dünyası mı? Ne kadar da önemsiz! Puf! Bu küçük çaplı drama, yeter Simone! Keskin zekânı daha ciddi konulara yönelt!

Ah, ama Mösyö Sartre size 21. yüzyıldan yanıt veriyoruz, bunlar ciddi meseleler. Zaza olmasaydı, ikisi arasındaki tutku dolu bağlılık olmasaydı, Zaza, Beauvoir'ın entelektüel hırslarını ve zamanının geleneklerinden kurtulma arzusunu teşvik etmeseydi, Beauvoir'ın bir kadın olarak Zaza'ya ailesi ve toplum tarafından yüklenen ağır beklentileri –ki Beauvoir'a göre, aklına, gücüne, zekâsına ve iradesine rağmen Zaza'nın hayatını kelimenin tam anlamıyla söndüren beklentilerdi bunlar– gören bakış açısı olmasaydı, *İkinci Cinsiyet* diye bir eser olur muydu? Ve mihenk taşı niteliğindeki bu kitap olmasaydı, kim bilir başka daha neler olmazdı?

Kaldı ki şu anda yeryüzünde Zaza gibi kaç kadın yaşıyor biliyor muyuz? Bazıları ülkelerinin yasalarınca ezilen, bazıları yoksulluk ya da cinsiyet eşitliğinin sözümona var olduğu ülkelerdeki ayrımcılık nedeniyle ezilen onun gibi parlak, yetenekli, becerikli kadınların sayısı nedir? *Ayrılmaz İkili* bütün romanlar gibi kendi zamanına ve mekânına özgüdür elbette ama aynı zamanda kendi zamanını ve mekânını da aşar.

Oku ve ağla Sevgili Okur. Yazarın kendisi de başlangıçta ağlıyor: Hikâye böyle başlıyor, gözyaşlarıyla. Öyle görünüyor ki Beauvoir, soğuk görünüşüne rağmen, Zaza'nın ölümüne ağlamayı hiç bırakmamış. Belki de kendisi bir tür abide gibi görüldüğü kişi olmak için çok çalışmıştır: Beauvoir kendini sonuna kadar ifade etmeliydi çünkü Zaza bunu yapamazdı.

Margaret Atwood

Zaza'ya

Gözlerim yaşlı bu akşam, siz öldüğünüz için mi yoksa ben yaşıyorum diye mi? Bu öyküyü size ithaf etmem gerekiyordu: Ama biliyorum, artık hiçbir yerde değilsiniz, sizinle bu edebî kurgu aracılığıyla konuşuyorum. Üstelik, gerçek anlamıyla sizin hikâyeniz değil bu, sadece bizden esinlenen bir hikâye. Siz Andrée değilsiniz, ben de kendi adıma konuşan o Sylvie değilim.

Birinci Bölüm

Dokuz yaşındayken çok uslu, küçük bir kızdım ama her zaman öyle değildim, çocukluğumun ilk yıllarında yetişkinlerin zorbalığı beni öyle şiddetli kaygılara sürüklerdi ki günün birinde tezyelerimden biri ciddi ciddi, "Sylvie'nin içine şeytan girmiş," dedi alenen. Savaş ve din beni mağlup etti. "Alman malı" plastik bir bebeğin üzerinde tepinmek suretiyle hemen örnek bir vatanseverlik gösterdim, zaten bebeği de sevmezdim. Fransa'nın kurtuluşunun benim iyi bir çocuk olmama ve iman gücüme bağlı olduğunu öğrettiler bana; bundan kaçamıyordum. Başka küçük kızlarla birlikte flama sallayıp şarkılar söyleyerek Sacré Cœur Bazilikası'nda gezindim. Deli gibi dua etmeye ve bundan zevk de almaya başladım. Adélaïde Koleji'nin başrahibi Dominique bu şevkimi teşvik ediyordu. İlk Komünyon' umda üzerime tül bir elbise giymiş, başıma da İrlanda dantelinden *charlotte* model bir başlık takmıştım. O günden itibaren küçük kız kardeşlerime örnek gösterilmeye başladım. Dualarımın karşılığını, babam kalp yetmezliği dolayısıyla Savaş Bakanlığı'na tayin edilince aldım.

O sabah aşırı heyecanlıydım, okulun ilk günüydü: Okula, ayinler kadar ciddi derslere, sessiz koridorlara, genç hanımların müşfik gülümseyişlerine kavuşmaya can atıyordum. Bu genç hanımlar uzun etekler, yüksek yakalı bluzlar giyiyorlardı, binanın bir bölümü hastaneye dö-

nüştürüldüğünden beri de çoğunlukla hemşire gibi giyiniyorladı; orası burası kan lekesi olmuş örtülerinin altında azizelere benziyorlardı, beni bağırlarına bastıklarında duygulanıyordum. Savaştan önce yediğimiz çikolata ve çöreklerin yerini alan kepekli ekmeği aceleyle mideye indirip sonra da sabırsızlıkla annemin kız kardeşlerimi giydirmesini beklerdim. Üçümüz de subaylarınkine benzer gerçek yünlü kumaştan biçilmiş ve tastamam asker paltosu gibi dikilmiş gök mavisi paltolar giyiyorduk.

"Bakın, arkasında küçük bir kuşağı bile var!" derdi annem hayran kalan ya da şaşıran arkadaşlarına. Binadan çıkarken annem iki küçüğün ellerinden tuttu. Oturduğumuz dairenin altına büyük tantanayla açılan ve babamın demesine bakılırsa bir bozguncu yatağı olan Café de la Rotonde'un önünden kederlenerek geçtik. Kelime meramı celp etmişti: "Bunlar Fransa'nın bozguna uğrayacağına inanan insanlar," diye açıklamıştı babam. "Topunu kurşuna dizmek lazım." Anlamamıştım. İnsan inandığı şeye kasten inanmaz. Aklınıza bazı fikirler geldi diye cezalandırılabilir misiniz? Çocuklara zehirli şekerler dağıtan, metroda Fransız kadınlarına zehirli iğneler batıran casuslar ölümü elbette hak ediyorlardı: Ama bozgunculer kafamı karıştırmıştı. Anneme bunu sormayı denemedim bile: Hep babamla aynı cevapları veriyordu.

Kız kardeşlerim hızlı yürümezlerdi; Luxemburg Bahçesi'nin parmaklıkları sonsuza uzanır gibi görünürdü gözüme. Nihayet okulun kapısından içeri girdim, yeni kitapların şişirdiği okul çantamı neşeyle sallaya sallaya merdiveni çıktım; yeni cilalanmış koridorlarda balmumu kokusuna karışan hafif hastalık kokusunu aldım, gözetmenler sarılıp beni öptü. Vestiyerde geçen seneki arkadaşlarımla karşılaştım, hiçbiriyle özel bir bağım yoktu ama birlikte çıkardığımız gürültüyü seviyordum. Eski, ölü şeylerle dolu vitrinlerin önünde oyalandım, bunlar

ikinci ölümlerini de tamamlamışlardı; doldurulmuş kuşlar tüylerini dökmüş, bitkiler ufalanmış, deniz kabuklarının rengi solmuştu. Zil çaldı, Sainte-Marguerite sınıfına girdim, bütün sınıflar birbirine benziyordu. Öğrenciler, başında öğretmenin oturduğu, üzeri siyah kadife kaplı oval bir masanın etrafına oturmuşlardı, arkamıza oturan annelerimiz bir yandan kar başlığı örüyor, bir yandan da bizi gözlüyorlardı. Yerime doğru yöneldiğimde, hemen yanımdaki sıranın tanımadığım küçük bir kız tarafından işgal edildiğini gördüm: Esmer bir kızdı, yanakları çukurdu, benden çok daha küçük gibi göründü gözüme; dikkatle bana diktiği koyu renkli parlak gözleri vardı.

"En iyi öğrenci siz misiniz?"

"Ben Sylvie Lepage'ım," dedim. "Sizin adınız ne?"

"Andrée Gallard. Dokuz yaşındayım; daha küçük görünmemin sebebi diri diri yanmış olmam ve bu yüzden çok büyüyememem. Eğtimime bir yıl ara vermem gerekti ama annem arayı kapatmamı istiyor. Bana geçen seneki defterlerinizi verebilir misiniz?"

"Evet," dedim.

Andrée'nin kendine güveni, hızlı ve açık konuşma tarzı beni şaşırtmıştı. Meydan okurcasına beni süzüyordu:

"Yanımdaki kız sınıfın en iyi öğrencisi olduğunuzu söyledi," dedi küçük bir baş hareketiyle Lisette'i göstererek. "Bu doğru mu?"

"Çoğunlukla birinciyimdir," dedim biraz utanarak.

Uzun uzun, dikkatle Andrée'yi süzdüm; yüzünü çevreleyen siyah saçları dümdüzdü, çenesinde bir mürekkep lekesi vardı. Diri diri yanan küçük bir kızla insan her gün karşılaşmıyor, ona yığınla soru sormak istiyordum ama Matmazel Dubois sınıfa girmişti, uzun elbisesi yeri süpürüyordu; çok saygı duyduğum bir kadındı, çevikti ve bıyıkları vardı. Yerine oturup isimlerimizi söyleyerek yoklama almaya başladı, Andrée'ye baktı:

"Söyle bakalım küçüğüm, gözümüz çok korkmadı değil mi?"

"Ben korkak değilim matmazel," dedi Andrée vakur bir sesle, sonra da sevimli sevimli ekledi: "Siz de korkutucu biri değilsiniz zaten."

Matmazel Dubois bir an tereddüt ettikten sonra bıyığının altından gülümsedi ve yoklama almaya devam etti.

Ders çıkışlarının değişmez bir ritüeli vardı: Matmazel kapı aralığına dikilir, her annenin tek tek elini sıkar, her çocuğu alnından öperdi. Elini Andrée'nin omzuna koydu:

"Daha önce hiç okula gitmediniz mi?

"Hayır, şimdiye kadar evde çalıştım ama artık çok büyüğüm."

"Umarım ablanızın izinden gidersiniz," dedi matmazel.

"Ah! Onunla çok farklıyız," dedi Andrée. "Malou babama çekmiş, matematiğe bayılıyor, ben daha çok edebiyatı seviyorum."

Lisette dirseğiyle beni dürttü, Andrée'nin küstah olduğu söylenemezdi ama üslubu bir öğretmenle konuşmaya da uygun değildi doğrusu.

"Gündüzlü öğrencilerin etüt salonları nerede biliyor musunuz? Sizi almaya hemen gelmeyeceklerse orada beklemeniz gerekiyor," dedi matmazel.

"Beni almaya kimse gelmeyecek, eve yalnız döneceğim," dedi Andrée ve sonra çabucak ekledi: "Annem okula bildirdi..."

"Yalnız mı?" dedi Matmazel Dubois; omuz silkti. "Neyse, madem anneniz öyle söylemiş..."

Sıram gelince matmazel beni de alnımdan öptü, vestiyere kadar Andrée'yi takip ettim; paltosunu üzerine geçirdi: Benimki kadar eşsiz olmasa da çok güzel bir paltoydu; kırmızı şayak kumaştandı, altın yaldızlı düğmeleri vardı; Andrée başıboş bir sokak çocuğu değildi, eve yalnız

dönmesine nasıl izin vermişlerdi? Annesi ağılı şekerlerden, zehirli iğnelerden haberdar değil miydi acaba?

"Nerede oturuyorsunuz Andrée'ciğim?" diye sordu annem kardeşlerimle birlikte merdivenden indiğimiz sırada.

"Grenelle Sokağı'nda."

"İyi o zaman! Saint-Germain Bulvarı'na kadar size eşlik ederiz," dedi annem. "Yolumuzun üstü."

"Memnuniyetle," dedi Andrée, "ama benim için zahmete girmeyin." Anneme ciddi bir edayla baktı: "Biz kızlı erkekli yedi kardeşiz madam, annem başımızın çaresine bakmayı öğrenmemiz gerektiğini söylüyor."

Annem başını salladı ama onaylamadığı aşikârdı.

Sokağa çıkar çıkmaz Andrée'ye sorular sordum.

"Nasıl yandınız?"

"Bir kamp ateşinin üzerinde patates pişirirken elbisem ateş aldı, sağ uyluğum kemiğe kadar yandı."

Andrée huzursuzlandığını gösteren bir hareket yaptı, bu eski hikâye canını sıkmıştı.

"Defterlerinize ne zaman bakabilirim? Geçen sene neler öğrendiğinizi bilmem gerekiyor. Bana nerede oturduğunuz söyleyin, bu akşamüzeri ya da yarın size geleyim."

Gözümle annemi yokladım, Luxembourg Bahçesi'nde tanımadığım küçük kız çocuklarıyla oynamama izin vermiyorlardı.

"Bu hafta mümkün değil," dedi annem. "Belki cumartesi, bakarız."

"Peki, cumartesiye kadar bekleyeceğim," dedi Andrée.

Sırtındaki kırmızı paltosuyla onun bulvardan geçişini izledim; boyu hakikaten çok kısaydı ama yetişkin birinin özgüveniyle yürüyordu.

"Amcan Jacques, Blanchard'ların kuzeni Lavergne'lerle akraba olan Gallard'ları tanıyordu," dedi annem

dalgın bir sesle. "Aynı aile mi merak ediyorum. Ama bir yandan da saygın aileler dokuz yaşındaki bir kız çocuğunun sokaklarda tek başına gezinmesine izin vermez diye düşünüyorum."

Annemle babam Gallard sülalesinin çeşitli kolları hakkında yakınlarından ya da daha uzak akrabalardan duydukları üzerine uzun bir süre konuştular. Annem öğretmenlerden bilgi aldı. Andrée'nin ailesi Jacques Amca'nın Gallard'larıyla uzaktan akrabaydı ama yine de çok iyi insanlardı. Mösyö Gallard École Polytechnique'ten mezundu, Citroën'de iyi bir mevkide çalışıyor ve Kalabalık Aile Babaları Derneği'ne başkanlık ediyordu; evlenmeden önceki soyadı Rivière de Bonneuil olan karısı militan Katolik büyük bir sülaleye mensuptu ve Saint-Thomas-d'Aquin kilise cemaati tarafından çok saygı görüyordu. Büyük ihtimalle annemin endişelerinden haberdar olan Madam Gallard, ertesi cumartesi okul çıkışı Andrée'yi almaya geldi. Koyu renk gözleriyle güzel bir kadındı; boynuna, üzerine eski bir mücevher iliştirdiği siyah kadife bir kurdele dolamıştı; ablam olacak kadar genç göründüğünü söyleyip ona "küçük hanımefendi" diye hitap ederek annemin kalbini kazandı. Ama ben kadife kolyesini beğenmemiştim.

Madam Gallard, Andrée'nin çektiği eziyeti anneme içtenlikle anlattı; yarılıp açılan deriyi, devasa su kabarcıklarını, Ambrin'le[1] yapılan pansumanları, Andrée'nin hezeyanlarını, metanetini; oynarlarken bir arkadaşı tekme atınca yaraları açılmıştı: Çığlık atmamak için öylesine çaba sarf etmişti ki sonunda bayılmıştı. Andrée defterlerime bakmaya bize geldiğinde onu saygıyla inceledim; şimdiden oturmuş güzel bir yazıyla notlar alıyordu, kısa pilili

1. (Fr.) Yanık tedavisinde kullanılan vazelin, parafin ve çeşitli antiseptiklerin bileşiminden oluşan bir tür merhem. (Ç.N.)

eteğinin altındaki şişmiş uyluğunu düşündüm. Benim başıma hiç bu kadar ilginç bir şey gelmemişti. Hatta birdendire başıma hiçbir şey gelmediği izlenimine kapıldım.

Tanıdığım bütün çocuklar beni sıkardı, oysa Andrée teneffüste oyun avlusunda gezinirken beni güldürüyordu; Matmazel Dubois'nın ani hareketlerini, müdire Matmazel Vendroux'nun yumuşak sesini mükemmelen taklit ediyordu, ablası sayesinde okul hakkında bir sürü küçük sırdan haberdardı; bu hanımefendiler Cizvit tarikatına mensuptular, çömezlikleri sürecinde saçlarını yandan, bağlılık yemini ettikten sonra da ortadan ayırıyorlardı. Otuz yaşındaki Matmazel Dubois en gençleriydi: Bitirme sınavını önceki yıl vermişti, üst sınıftan öğrenciler onu Sorbonne'da görmüşler; alı al moru mormuş, uzun etekleriyle başı dertteymiş. Andrée'nin saygısızlığı biraz mahcup ediyordu ama onu yine de eğlenceli buluyordum ve iki öğretmenimizin karşılıklı konuşmalarını taklit ederken ona replik veriyordum. Taklitleri o kadar başarılıydı ki Matmazel Dubois'yı derste bir defteri açarken ya da bir kitabı kapatırken gördüğümüzde iki de bir birbirimizi dirseğimizle dürtüyorduk; hatta bir defasında beni öyle delicesine bir gülme aldı ki genel olarak davranışlarımla örnek bir öğrenci olmasaydım kesinlikle sınıf kapısının önüne konulurdum.

Andrée'lere oynamaya gittiğim ilk birkaç sefer şaşkına döndüm; erkek ve kız kardeşlerinin dışında, Grenelle Sokağı'ndaki evlerinde bir sürü kuzeni ve küçük arkadaşları da olurdu; koşarlar, bağırırlar, şarkı söylerler, kılık değiştirirler, masalarının üzerine çıkarlar, mobilyaları devirirlerdi, on beş yaşında olduğu için büyüklük taslayan Malou, arada müdahale ederdi ama hemen arkasından Madam Gallard'ın, "Bırak çocuklar eğlensin," diyen sesi duyulurdu. Madam Gallard'ın yaralara, şişlere, morluklara, kırılan tabaklara kayıtsız kalması beni şaşırtmıştı. Yüzünde

muzaffer bir gülümsemeyle, "Annem hiç kızmaz," demişti Andrée. Akşama doğru Madam Gallard altını üstüne getirdiğimiz odaya gülümseyerek girdi, bir sandalyeyi yerden kaldırıp Andrée'nin alnını kuruladı: "Yine sucuk gibi olmuşsun!" dedi. Andrée ona sarıldı ve yüzü bir an için değişti: Muhtemelen kıskançlıktan hatta belki hasetten ve gizemli şeylerin uyandırdığı türden korkunun da dahil olduğu bir tedirginlikle gözlerimi başka yana çevirdim.

Annemi ve babamı eşit derece sevmem gerektiği öğretilmişti bana: Oysa Andrée, annesini babasına tercih ettiğini gizlemiyordu. Bir gün bana sessiz sakin, "Babam fazla ciddi," dedi. Mösyö Gallard kafamı karıştırıyordu zira babama benzemiyordu. Babam ayine hiç gitmezdi, biri yanında Lourdes mucizelerinden[1] bahsettiğinde gülümserdi, tek bir dini olduğunu, onun da Fransa'ya duyduğu aşk olduğunu söylediğini duymuştum. İnançsızlığı beni rahatsız etmezdi; çok dindar olan annem de bunu olağan bulurdu; babam gibi üstün bir insanın, kadınlarınkinden ya da küçük kız çocuklarınkinden daha karmaşık bir ilişkisi olacaktı elbette Tanrı'yla. Mösyö Gallard ise aksine her pazar ailesiyle ayine katılırdı, uzun bir sakalı vardı, kelebek gözlük takardı, boş zamanlarında yardım işleriyle uğraşırdı. Yumuşacık saçları ve Hıristiyan erdemleri ona kadınsı bir hava veriyor, gözümdeki değerini düşürüyordu. Zaten nadiren görürdük onu. Evi Madam Gallard çekip çevirirdi. Onun Andrée'ye tanıdığı özgürlüğe gıpta ederdim, ne var ki benimle hep son derece kibar konuşsa da ondan çekinirdim.

Andrée bazen, "Oynamaktan yoruldum," derdi. Mösyö Gallard'ın çalışma odasına giderdik, orada olduğumuz

1. Suyunun şifalı olduğuna ve tıbbi mucizelerin gerçekleştiğine inanılan Massabielle Mağarası, Fransa'nın Lourdes kentinde bulunduğundan bu mucizeler kentin adıyla anılır. (Ç.N.)

anlaşılmasın diye ışığı açmadan sohbet ederdik: İşte bu yeni bir zevkti. Annemle babam benimle konuşurdu, ben de onlarla konuşurdum ama karşılıklı sohbet etmezdik; Andrée'yle, akşamları babamla annemin ettiği gibi gerçek sohbetler ederdik. Uzun nekahet dönemi sırasında Andrée çok kitap okumuştu, beni şaşırtıyordu zira kitapların anlattığı hikâyelerin gerçekten olduğuna inanır gibiydi: Horatius ve Polyeucte'ten[1] kanlı canlı birer insanmış gibi nefret ederdi, Don Quijote ve Cyrano de Bergerac'a bayılırdı. Geçmiş yüzyıllara dair de değişmez favorileri vardı. Yunanları severdi, Romalılar onu sıkardı, XVII. Louis'nin ve ailesinin çektiği ıstıraplara duyarsızdı, Napoléon'un ölümü onu sarsardı.

Bu görüşlerin çoğu yıkıcıydı, ancak yaşı küçük olduğundan bu genç hanımefendiler onu hoş görürlerdi. "Bu çocuğun bir karakteri var," derlerdi okulda. Andrée arayı hızlı kapatıyordu, kompozisyonda onu kıl payı geçmiştim, en iyi öğrenci ödevlerine yer verilen onur defterine iki yazısıyla girme şerefine nail oldu. O kadar iyi piyano çalıyordu ki onu hemen yetenekli öğrenciler kategorisine soktular, keman dersleri de almaya başladı. Dikişi sevmezdi ama becerikliydi, karamelalar, kurabiyeler, çikolatalı trüfler yapardı, narin olmasına rağmen parande atar, şpagat açar, taklanın her türlüsünü atardı. Ama benim nezdimde itibarını en çok yücelten, ne anlama geldiğini bilmediğim bazı eşsiz özellikleriydi: Bir şeftali ya da bir orkide gördüğünde, hatta bu kelimeler yanında söylediğinde bile Andrée ürperir, tüyleri diken diken olurdu; böyle zamanlarda Tanrı'nın ona bahşettiği ve beni büyüleyen o armağan kendini en kaygı verici biçimde açığa vururdu: Bu onun kişiliğiydi. Kendi kendime, gizliden

1. Pierre Corneille'in (1606-1684) *Le Cid* adlı oyunundan iki karakter. (Ç.N.)

gizliye, Andrée'nin hayatları daha sonraları kitaplarda anlatılacak şu harika çocuklardan biri olduğunu söylerdim.

Okuldaki öğrencilerin çoğu bombalar ve Büyük Bertha[1] yüzünden haziranın ortasına doğru Paris'i terk etti.

Gallard'lar da Lourdes'a gittiler; her yıl büyük bir hac gezisine katılırlardı, oğulları sedyeciydi, büyük kızlar da anneleriyle birlikte bir düşkünler yurdunun mutfağında bulaşık yıkardı; Andrée'ye yetişkinlere özgü bu türden görevlerin verilmesine gıpta ediyordum, ona saygım büyüdükçe büyüyordu. Diğer yandan annemle babamın kahramanca kafa tutmalarından da gurur duyuyordum; Paris'te kalarak yiğit askerlerimize sivillerin "dayandığı"nı gösteriyorduk. Sınıfta on iki yaşında, uzun boylu bir alıkla birlikte bir tek ben kalmıştım ve kendimi önemli hissediyordum. Bir sabah okula geldiğimde, öğretmenleri ve öğrencileri mahzene sığınmış halde buldum: Evde buna uzun uzun güldük. Sirenler çaldığında mahzene inmezdik, üst kattaki kiracılar gelip bize sığınırlar, girişteki kanepelerde uyurlardı. Tüm bu kargaşa hoşuma giderdi.

Temmuz sonunda kız kardeşlerim ve annemle Sadernac'a gitmek üzere yola çıktık. 1871 Kuşatması'nı hatırlayan dedem Paris'te fare yediğimizi sanıyordu: İki ay boyunca bizi tavuk ve tartla besiye çekti. Mutlu mesut günler yaşıyordum. Salonda sayfaları küf lekeleriyle kaplı eski kitaplarla dolu bir kütüphane vardı, yasak eserler en üst raflara sürgün edilmişti, alt sıradakilere serbestçe göz gezdirmeme izin verilmişti. Kitap okuyordum, kız kardeşlerimle oynuyordum, etrafta gezip dolaşıyordum.

1. Almanların *Die Dick Bertha*, Fransızlarınsa *La Grosse Bertha* dedikleri, Birinci Dünya Savaşı'nda Alman ordusunun kullandığı çok uzun menzilli atışlar yapabilen büyük obüs. (Ç.N.)

O yaz çok gezdim, dolaştım. Parmaklarımı kesen eğrelti-otlarının arasında kestane ormanlarında yürüdüm, patikalar boyunca hanımelleri, taflanlar topladım, dutların, kocayemişlerin, kızılcıkların, sarıçalıların ekşi meyvelerinin tadına baktım, çiçeklenmiş karabuğdayların buram buram gelen kokularını soludum, süpürgeotlarının gizli kokularını alabilmek için toprağa uzandım. Geniş çayırda, gümüşi kavak ağaçlarının altına oturup Fenimore Cooper'ın bir romanını açtım. Rüzgâr estiğinde kavaklar mırıldanıyordu. Rüzgâr beni heyecanlandırıyordu. Yeryüzünün bir ucundan diğerine ağaçlar birbirleriyle ve Tanrı'yla konuşuyorlarmış gibi hissediyordum; göklere yükselmeden önce kalbime nüfuz eden bir ezgi, bir duaydı bu sanki.

Sayısız eğlencem vardı ama anlatması zor, Andrée'ye kısa tuttuğum kartpostallar yollamakla yetiniyordum, o da bana hiç yazmıyordu zaten, Landes'da, anneannesindeydi, at biniyordu, çok eğleniyordu, ekim ortasından önce Paris'e dönmeyecekti. Onu çok sık düşünmüyordum. Tatil boyunca Paris'teki yaşantım neredeyse hiç aklıma gelmedi.

Kavaklarla vedalaşırken birkaç damla gözyaşı döktüm: Yaşlanıyordum, duygusallaşıyordum. Ama trende, tatilden okula dönmeyi ne kadar çok sevdiğimi anımsadım. Babam gök mavisi üniformasının içinde peronda bizi bekliyordu, savaşın yakında biteceğini söyledi. Ders kitapları önceki yıllardakilere göre daha da yeni görünüyordu: Daha büyük, daha güzeldiler, gıcır gıcırdılar, güzel kokuyorlardı; Luxembourg Bahçesi'nden ağaçlardan dökülen yaprakların ve yakılmış otların heyecan uyandıran kokusu yayılıyordu; okuldaki öğretmenler bana sarıldı, tatilde yaptığım ödevler büyük övgüler aldı, peki kendimi neden bu kadar mutsuz hissediyordum? Akşam, yemekten sonra yandaki odaya yerleşiyordum, okuyordum, bir

deftere hikâyeler yazıyordum, kız kardeşlerim uyuyordu, koridorun sonundaki odada babam, anneme kitap okuyordu: Günün en güzel anlarından biriydi bu. İşte kırmızı halının üzerine uzanmışım, öylece hiçbir şey yapmadan duruyorum, sersemlemişim. Normandiya işi dolaba ve karnında bakır rengi iki kozalakla birlikte zamanın karanlıklarını hapsetmiş el oyması ahşap duvar saatine bakıyordum; duvarda kaloriferin giriş yeri vardı, kaloriferin önündeki yaldızlı kafesin arasından derinlerden gelen mide bulandıran ılık bir esinti hissediliyordu. Tüm bu karanlık ve etrafımdaki dilsiz nesneler beni aniden korkuttu. Babamın sesini duyuyordum, kitabın adını biliyordum: *İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine*, yazarı Le comte de Gobineau'ydu. Geçen sene Hippolyte Taine'in *Les Origines de la France Contemporaine*[1] isimli kitabını okuyordu. Önümüzdeki yıl başka bir kitaba başlayacaktı ve ben yine burada, dolapla duvar saatinin arasında duracaktım. Daha kaç yıl böyle geçecek? Kaç akşam? Yaşamak bundan mı ibaret? Birbiri ardına günleri devirmek mi demek? Ölene kadar böyle sıkılacak mıyım? Sadernac'ı özleyeceğimi söyledim kendi kendime; uyumadan önce kavak ağaçlarına birkaç damla daha gözyaşı döktüm.

İki gün sonra gerçek beni bir yıldırım gibi bir çarptı. Sainte-Catherine Salonu'na girdim ve Andrée bana gülümsedi; ben de gülümseyip ona elimi uzattım:

"Ne zaman döndünüz?"

"Dün akşam."

Andrée bana biraz muzipçe baktı.

"Siz okulların açıldığı gün buradaydınız tabii?"

"Evet," dedim. "Tatiliniz iyi geçti mi?" diye de ekledim.

"Çok iyi geçti, ya sizinki?"

"Çok iyi."

1. Çağdaş Fransa'nın Kökleri. (Ç.N.)

deftere hikâyeler yazıyordum, kız kardeşlerim uyuyordu, koridorun sonundaki odada babam, anneme kitap okuyordu: Günün en güzel anlarından biriydi bu. İşte kırmızı halının üzerine uzanmışım, öylece hiçbir şey yapmadan duruyorum, sersemlemişim. Normandiya işi dolaba ve karnında bakır rengi iki kozalakla birlikte zamanın karanlıklarını hapsetmiş el oyması ahşap duvar saatine bakıyordum; duvarda kaloriferin giriş yeri vardı, kaloriferin önündeki yaldızlı kafesin arasından derinlerden gelen mide bulandıran ılık bir esinti hissediliyordu. Tüm bu karanlık ve etrafımdaki dilsiz nesneler beni aniden korkuttu. Babamın sesini duyuyordum, kitabın adını biliyordum: *İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine*, yazarı Le comte de Gobineau'ydu. Geçen sene Hippolyte Taine'in *Les Origines de la France Contemporaine*[1] isimli kitabını okuyordu. Önümüzdeki yıl başka bir kitaba başlayacaktı ve ben yine burada, dolapla duvar saatinin arasında duracaktım. Daha kaç yıl böyle geçecek? Kaç akşam? Yaşamak bundan mı ibaret? Birbiri ardına günleri devirmek mi demek? Ölene kadar böyle sıkılacak mıyım? Sadernac'ı özleyeceğimi söyledim kendi kendime; uyumadan önce kavak ağaçlarına birkaç damla daha gözyaşı döktüm.

İki gün sonra gerçek beni bir yıldırım gibi bir çarptı. Sainte-Catherine Salonu'na girdim ve Andrée bana gülümsedi; ben de gülümseyip ona elimi uzattım:

"Ne zaman döndünüz?"

"Dün akşam."

Andrée bana biraz muzipçe baktı.

"Siz okulların açıldığı gün buradaydınız tabii?"

"Evet," dedim. "Tatiliniz iyi geçti mi?" diye de ekledim.

"Çok iyi geçti, ya sizinki?"

"Çok iyi."

1. Çağdaş Fransa'nın Kökleri. (Ç.N.)

Yetişkinler gibi havadan sudan konuştuk ama birdenbire şaşkınlık ve sevinçle anladım ki kalbimdeki boşluğun ve keyifsiz geçen günlerimin tek bir nedeni varmış: Andrée'nin yokluğu. Onsuz yaşamak, yaşamak değildi artık. Matmazel Villeneuve yüksek sırtlı sandalyesine oturduğunda bir kez daha düşündüm: "Andrée olmadan yaşayamam artık." Sevincim eleme dönüştü: "Peki ama," dedim kendi kendime, "o ölürse ben ne yaparım?" Sıramda oturuyor olurdum, müdire hanım sınıfa girer ve ciddi bir sesle: "Dua edelim çocuklarım, Tanrı dün gece küçük arkadaşınız Andrée Gallard'ı yanına aldı," derdi. "Pekâlâ! Çok, basit," diye karar verdim, "oturduğum sıradan kendimi yere bırakır, ben de ölürüm." Ölüm düşüncesi beni korkutmuyordu zira cennetin kapısında hemen buluşacaktık.

11 Kasım'da ateşkesi kutladık, insanlar sokaklarda birbirlerine sarılıyordu. Dört yıl boyunca bu büyük günün gelmesi için dua etmiştim ve ateşkesten olağanüstü dönüşümler bekliyordum; puslu anılar geliyordu aklıma. Babam yeniden sivil kıyafetlerini giydi ama bundan başka bir şey olmadı, hiç durmadan Bolşeviklerin bir miktar parasını nasıl çaldıklarından bahsetti, isimleri tehlikeli biçimde Boche'lara[1] benzeyen uzaklarda bir yerlerdeki bu adamların korkunç güçleri vardı anlaşılan, ayrıca Foch[2] da yönlendirilmeye göz yummuştu, Berlin'e kadar gitmek zorunda kalabilirdi. Babamın geleceğe dair beklentileri o kadar kötüydü ki ofisini tekrar açmak istemedi, bir sigorta şirketinde iş buldu ama yaşam standardımızı düşürmemiz gerektiğini de duyurdu. Annem zaten kötü davranışlar sergileyen Élisa'yı kovdu –geceleri itfa-

1. (Fr.) Alman. (Ç.N.)

2. Ferdinand Foch (1851-1929): Fransız general ve savaş teorisyeni. Düşünceleri 20. yüzyılın ilk başlarında Fransız ordusu üzerinde oldukça etkiliydi. Birinci Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletleri'nin kurmaylarındandı. (Ç.N.)

iyecilerle çıkıyordu– ve bütün ev işlerini kendisi üstlendi, akşamları suratsız oluyordu, babam da öyle, kız kardeşlerim sık sık ağlıyorlardı. Benimse hiçbir şey umurumda değildi zira Andrée'm vardı.

Andrée serpiliyor, güçleniyordu, onun ölebileceği düşüncesini kafamdan atmıştım, ne var ki bu kez de başka bir tehlikenin tehdidi altındaydım: Okuldakiler arkadaşlığımıza hoş gözle bakmıyordu. Andrée parlak bir öğrenciydi, ben ancak onun birinciliği küçümsediği alanlarda ilk sırayı alabiliyordum, taklit etmeyi beceremediğim kayıtsızlığına bayılıyordum. Buna rağmen öğretmenlerin gözünden düşmüştü. Onun aykırı, alaycı, gururlu olduğunu düşünüyorlardı, kötü niyetli olmakla suçluyorlardı, onu küstahlık yaparken suçüstü yakalamayı hiç başaramıyorlardı; zira Andrée mesafesini itinayla koruyordu ve belki onları iyice çileden çıkaran da buydu. Piyano dinletisi sırasında bir sayı aldılar. Gösteri salonu doluydu: İlk sıralarda en güzel elbiselerini giymiş öğrenciler oturuyordu, lüleli, bukleli saçlarına fiyonk biçiminde kurdeleler takmışlardı, onların arkasında ipek bluzlar giymiş, beyaz eldivenler takmış öğretmenler ve gözetmenler vardı, en arkada da ebeveynlerle onların misafirleri oturuyordu. Mavi, tafta bir elbisenin içindeki Andrée, annesinin ona çok zor geldiğini düşündüğü ve genellikle birkaç ölçüsünü katlettiği bir parça çalıyordu, parçanın o zorlu bölümüne yaklaştığında, tüm o kötü niyetli bakışların ona dikildiğini hissedince heyecanlandım; o kısmı hatasız çaldı, annesine muzaffer bir bakış atıp dil çıkardı. Küçük kızların hepsinin lüleleri titredi, anneler öksürüp tıksırarak ayıpladı, öğretmenler bakıştı, müdire hanım kıpkırmızı kesildi. Andrée platformdan indiğinde annesine koştu, Madam Gallard ona o kadar içtenlikle gülerek sarıldı ki Matmazel Vendroux-Andrée'yi azarlamaya cesaret edemedi. Ancak bundan birkaç gün sonra, Andrée'nin

üzerimdeki kötü etkisi hakkında anneme şikâyette bulundu: Sınıfta gevzelik ediyormuşuz, ben alaycı alaycı sırıtıyormuşum, haylazlık ediyormuşum; derslerde bizi ayrı oturtmaktan söz etti, bir hafta boyunca endişe içinde yaşadım. Çalışkanlığımı, gayreşkeşliğimi takdir eden Madam Gallard annemi bizi rahat bırakmaya kolayca ikna etti, üç kız çocuğu sahibi annem ve altı kız çocuğuna sahip olmanın yanı sıra çok da nüfuzlu olan Madam Gallard mükemmel müşteriler olduğundan, geçmişteki gibi yan yana oturmaya devam ettik.

Görüşmemizi engelleseler Andrée üzülür müydü acaba? Hiç şüphe yok ki benden az üzülürdü. Bize ayrılmaz ikili diyorlardı, Andrée beni bütün arkadaşlarımıza tercih ediyordu. Ama annesine beslediği hayranlık, diğer tüm duygularını gölgede bırakıyormuş gibi geliyordu bana. Ailesi onun için son derece önemliydi, küçük ikiz kız kardeşleriyle oynamaya, onları yıkamaya ve bu şaşkın yağ tulumlarını giydirmeye çok zaman ayırıyordu; agu gugu diye çıkardıkları seslere, belirsiz mimiklerine bir anlam yakıştırıyor, onları sevgiyle okşuyordu. Hayatında büyük yer tutan bir de müzik vardı tabii. Piyanonun başına oturduğunda, kemanını boyun çukuruna yerleştirdiğinde ve parmaklarının ucunda hayat bulan şarkıyı hülyalı hülyalı dinlediğinde kendi kendine konuştuğunu işittiğimi sanırdım: Kalbinde gizliden gizliye devam eden bu uzun diyalogla karşılaştırınca yaptığımız sohbetler bana çok çocukça görünürdü. Kendisi de çok iyi piyano çalan Madam Gallard ara sıra Andrée'nin kemanla çaldığı parçaya eşlik ederdi, işte o zamanlar kendimi tamamen dışlanmış hissederdim. Hayır, Andrée için arkadaşlığımız benim için olduğu kadar önemli değildi, ama ona öylesine hayrandım ki buna üzülemiyordum bile.

Ertesi yıl ailem Montparnasse Bulvarı'ndaki daireden ayrılıp artık kendime ait küçücük bir köşenin bile bulun-

madığı Cassette Sokağı'ndaki ufacık daireye taşındı. Andrée ne zaman istersem onlarda çalışabileceğimi söyleyerek beni evlerine davet etti. Odasına her girişimde o kadar heyecanlanıyordum ki içimden haç çıkarmak geliyordu. Yatağının başucundada, üzerine bir şimşir dalı iliştirilmiş İsalı bir haç, karşı duvarda Leonardo da Vinci'nin *Meryem ve Çocuk İsa Azize Anna'yla Birlikte* isimli resminin bir röprodüksiyonu, şöminenin üzerinde de Madam Gallard'ın bir portresi ve Béthany Şatosu'nun fotoğrafı duruyordu. Andrée'nin kişisel kütüphanesinin raflarında *Don Quijote, Güliver'in Gezileri, Eugénie Grandet* ve bölümlerini ezbere bildiği *Tristan ve Isolde* romanı vardı; genellikle gerçekçi ve hicivli kitapları severdi: Bu aşk destanını sevmesi beni şaşırtmıştı. Andrée'nin çevresini saran duvarları ve nesneleri kaygıyla inceliyordum. Yayını kemanının tellerinin üzerinde gezdirirken kendi kendine ne söylediğini anlamak isterdim. Kalbi bunca sevgiyle doluyken, onca meşguliyeti varken, böylesi yeteneklere sahipken, çoğunlukla neden bu denli uzak ve bana melankolik görünen bir havaya büründüğünü bilmek isterdim. Andrée çok dindardı. Dua etmeye şapele gittiğimde onu sunağın önünde, başı ellerinin arasında, dizlerinin üzerine çökmüş ya da hac yolu duraklarından birinin önünde kollarını iki yana açmış halde yakaladığım olurdu. İleride rahibe olmak mı istiyordu? Oysa özgürlüğüne ve dünya nimetlerine düşkündü. Bana çıktığı tatilleri anlatırken gözlerinin içi parlardı: Dalları yüzünü çizen çam ağaçlarının arasında dört nala at binerdi, göletlerin durgun sularında, Adour Nehri'nin çalkantılı sularında yüzerdi. Defterlerinin başında kımıldamadan oturup öylece dalıp gittiğinde hayalini kurduğu cennet bu muydu? Bir gün onu izlediğimi fark ettiğinde mahçup mahçup güldü:

"Zamanımı boşa harcadığımı mı düşünüyorsunuz?"

"Ben mi? Asla!"

Andrée biraz alaycı bir edayla beni süzdü:

"Sizin hiç hayallere dalıp gittiğiniz olmaz mı?"

"Hayır," dedim tevazuyla.

Neyin hayalini kuracaktım ki? Andrée'yi her şeyden çok seviyordum ve o yanıbaşımdaydı.

Ben hayal kurmuyordum, derslerime çalışıyordum, her şeye ilgi duyuyordum, Andrée benimle hafiften dalga geçiyordu, hemen herkesle dalga geçerdi, alaylarını güler yüzle karşılıyordum. Gerçi bir defasında beni çok incitmişti. O sene, olağanın aksine, Paskalya tatilini Sadernac'ta geçirdim. İlkbaharı keşfettim ve büyülendim. Bir bahçe masasına, beyaz kâğıtların başına kuruldum ve iki saat boyunca Andrée'ye çuhaçiçekleri, sarı çiçekli yaban çuhaçiçekleriyle kaplı yeni yeşillenmiş çayırları, salkımçiçeklerinin kokusunu, göğün mavisini ve yüreğimdeki fırtınaları tasvir ettim. Bana yanıt yazmadı. Okulun vestiyerinde karşılaştığımızda ona sitemle sordum:

"Bana neden yazmadınız? Mektubumu almadınız mı?"

"Aldım," dedi Andrée.

"O halde tembelin tekisiniz!" dedim.

Andrée gülmeye başladı: "Tatil ödevinizi yanlışlıkla bana gönderdiğinizi düşündüm..."

Kızardığımı hissettim.

"Ödev mi?"

"Onca edebiyatı benim için mi parçaladınız yani!" dedi Andrée. "'İlkbaharı tasvir ediniz' isimli bir ödevin müsvettesi olduğuna eminim."

"Hayır, değil," dedim. "Kötü bir edebiyat örneği olduğuna şüphe yok ama o mektubu yalnız sizin için yazmıştım."

Meraklı ve geveze küçük Boulard kardeşlerin bize doğru yaklaştığını görünce konuyu kapattık. Ama Latince metin incelemesi dersinde çuvalladım. Andrée mek-

tubumu gülünç bulmuştu, bu canımı yakıyordu, ama asıl önemlisi onunla her şeyi paylaşmaya ne denli ihtiyaç duyduğumu anlamamasıydı, beni en çok üzen buydu işte: Ona duyduğum hislerin kesinlikle farkında olmadığını yeni anlamıştım.

Okuldan beraber çıktık, annem artık bana eşlik etmiyordu, çoğunlukla olduğu gibi Andrée'yle beraber dönüyordum; birden dirseğimden tuttu, olağandışı bir hareketti, her zaman mesafemizi korurduk.

"Az önce size söylediklerim yüzünden pişmanım Sylvie," dedi hararetle, "safi kötülüktü yaptığım, mektubunuzun ödev olmadığını bal gibi biliyordum."

"Gülünçtü sanırım," dedim.

"Hiç de değil! İşin aslı, mektubu aldığım gün huysuzluğum üzerimdeydi, sizin de neşeniz fazlasıyla yerinde gibiydi!"

"Canınız neden sıkkındı?" diye sordum.

Andrée bir an sessizleşti.

"Öylesine, her şeye ve hiçbir şeye."

Duraksadı.

"Çocuk olmaktan yoruldum," dedi birden. "Bir türlü bitmek bilmiyor, size de öyle gelmiyor mu?"

Şaşkınlıkla baktım ona, Andrée benden çok daha özgürdü, ev pek eğlenceli olmasa da ben yaşlanmayı hiç istemiyordum. On üç olmuştum bile ve bu fikir beni ürkütüyordu.

"Hayır," dedim. "Yetişkinlerin hayatı bana çok tekdüze geliyor, günler birbirinin aynı, insan hiçbir şey öğrenmiyor..."

"Ah! Hayatta önemli olan tek şey eğitim değil," dedi Andrée sabırsızlıkla.

Ona itiraz etmek, "Evet hayatta önemli olan tek şey eğitim değil, bir de siz varsınız," demek isterdim. Ama konuyu değiştirdik. Hüzne kapılarak düşündüm: Kitap-

larda insanlar birbirlerine aşklarını, nefretlerini ilan ederler, kalplerinden geçenleri anlatma cesareti bulurlar; gerçek hayatta bu neden mümkün değil? Andrée'yi bir saat olsun görmek, onu bir acıdan kurtarmak için iki gün iki gece yemeden içmeden yürürdüm: Ama onun bundan haberi yoktu!

Günler boyu keder içinde kafamda bu düşünceleri döndürüp durdum, sonra zihnimde bir ışık yandı: Andrée'ye bir doğum günü hediyesi hazırlayacaktım.

Ebeveynlerin sağı solu belli olmuyor; annem genellikle girişimlerimin peşinen saçma olduğunu düşünürdü, bu hediye fikrini onaylandı. *La Mode Pratique* dergisinin verdiği bir patrondan yararlanarak lüksün zirvesine oturacak bir el çantası yapmaya karar verdim. Kırmızı ve mavi renkli, kalın, hareli, sırmalı ipek bir kumaş seçtim; bir masal gibi güzel görünmüştü gözüme. Kumaşı kendi yaptığım hasır kasnağa geçirdim. Dikişten nefret ediyordum ama kendimi öyle bir kaptırıp o kadar çalıştım ki çanta bittiğinde kiraz rengi saten astarı ve körükleriyle gerçekten güzel görünüyordu. Çantayı pelür kâğıdına sardım, ince bir kurdeleyle bağladığım karton bir kutuya koydum. Andrée'nin on üçüncü doğum günü kutlamasına annem de benimle geldi, gittiğimizde insanlar toplanmıştı bile, Andrée'ye kutuyu utana sıkıla uzattım.

"Bu doğum günü hediyeniz," dedim.

Bana şaşkınlıkla bakınca ekledim: "Kendim yaptım."

Parıldayan küçük çantanın paketini açınca Andée'nin yanakları hafiften kızardı.

"Sylvie! Bu olağanüstü bir şey! Ne kadar zarifsiniz!"

Annelerimiz orada olmasa beni öperdi diye geçirdim aklımdan.

"Madam Lepage'a da teşekkür et," dedi Madam Gallard nazikçe. "Zira bunca bu zahmete giren şüphesiz o..."

"Teşekkür ederim madam," dedi Andrée çabucak. Ar-

kasından bana yine içten bir ifadeyle gülümsedi. Annem çanta konusunda cılız bir itirazda bulunurken, ben karnıma bir yumruk yemiş gibi hissettim. Madam Gallard'ın artık benden hoşlanmadığını yeni idrak etmiştim.

Bugün, bu ihtiyatlı kadının içgörüsüne hayranlık duyuyorum: Gerçek şu ki ben değişiyordum. Öğretmenlerimizi bir hayli aptal bulmaya başlamıştım, onlara münasebetsiz sorular sorarak eğleniyor, inatlaşıyordum, uyarılarını küstahça karşılıyordum. Annem beni hafiften azarlıyordu ama babam, onlarla çekişmelerimi anlattığımda gülüyordu; bu gülüş beni bütün tereddütlerden kurtarıyordu, ayrıca Tanrı'nın densizliklerime gücenebileceği aklımdan bir an bile geçmiyordu. Günah çıkarırken çocukça davranışlarımdan endişe duymuyordum. Hafta boyunca birçok kez ayine katılıyordum, Başrahip Dominique beni manevi tefekkür yolunda ilerlemeye teşvik ediyordu: Dünyevi yaşantımın bu kutsal teşebbüsle hiçbir ilgisi yoktu. Kendimi suçladığım günahlar bilhassa vicdanımla ilgili olanlardı: Şevkten yoksundum, Tanrı'nın varlığını çok uzun bir süre unutmuştum, kendimi vermeden dua ediyordum, kendimden fazlasıyla hoşnuttum. Bu kusurlarımı sayıp dökmeyi tam bitirmiştim ki günah çıkarma bölümünün penceresinin ardından Başrahip Dominique'in, "Hepsi bu kadar mı?" diyen sesini duydum.

Afalladım.

"Küçük Sylvie'min artık eskisi gibi olmadığını söylediler bana," dedi ses. "Söylenene bakılırsa haylaz, asi ve küstah biri olmuş."

Yanaklarım alev alev yanıyordu, tek kelime edemedim.

"Bugünden itibaren bunlardan sakınmalısın," dedi ses. "Beraber konuşacağız bunları."

Başrahip Dominique günahlarımı bağışladı, alım al morum mor günah çıkarma bölmesinden çıktım, tövbe etmeden şapelden kaçtım. Metroda adamın birinin pardösüsünü açıp bana pembe bir şey gösterdiği günden çok daha fazla sarsılmıştım.

Sekiz yıl boyunca, Tanrı'nın önünde diz çöküldüğü gibi Başrahip Dominique'in önünde diz çökmüştüm: Ama o öğretmenlerle gevezelik eden ve onların zırvalarını ciddiye alan, dedikoducu bir ihtiyardan başka bir şey değildi. Ona ruhumu açmış olmaktan utanç duyuyordum; bana ihanet etmişti. O andan itibaren onu ne zaman siyah cüppesi içinde bir koridorda gezinirken görsem yüzüm kızarıyordu ve kaçıyordum.

Yılın son günlerinde ve ertesi yıl boyunca günah çıkarmaya Saint-Sulpice Kilisesi'ndeki papaz naiplerine gittim; onları da sık sık değiştiriyordum. Dua etmeye ve tefekküre devam ettim ama tatil sırasında bir aydınlanma yaşadım. Sadernac'ı hâlâ seviyordum ve yine, eskiden olduğu gibi bol bol yürüyüşe çıkıyordum ama artık çitlerdeki dutlar ve fındıklar bana sıkıcı geliyordu, sütleğenlerin sütünü tatmak, güzel ve gizemli "mührü Süleyman" adıyla anılan, sülüğen rengi zehirli baklaları ısırmak istiyordum. Bir sürü yasağı deliyordum: Öğünler arasında elma yiyordum, kütüphanenin üst raflarından gizlice Alexandre Dumas romanları alıyordum, bir ortakçının kızıyla çocuk nasıl olur konulu gizemli meseleyle ilgili öğretici sohbetler yapıyordum, geceleri yatağımda kendi kendime, beni garip ruh hallerine sokan tuhaf hikâyeler anlatıyordum. Bir akşam aya nazır, nemli çimenlere uzanmış yatarken, "Bunlar günah," dedim kendime ama yine de keyfimce yemeye, okumaya, konuşmaya ve hayal kurmaya son derece kararlıydım. "Tanrı'ya inanmıyorum!" dedim içimden. İnsan nasıl hem Tanrı'ya inanır hem de bile bile O'na itaatsizlik etmeyi seçer? Bu gerçekliğin karşısında bir an afalladım: Ben Tanrı'ya inanmıyordum.

Ne babam ne hayran olduğum yazarlar Tanrı'ya inanıyordu, elbette dünya Tanrı olmadan açıklanamazdı ama O da pek bir şey açıklamıyordu doğrusu, her halükârda anlattıklarından hiçbir şey anlaşılmıyordu. Yeni ruh halime kolayca uyum sağladım. Mamafih, Paris'e döndüğümde paniğe kapıldım. İnsan düşüncelerine ket vuramıyor: Bununla birlikte babam geçmişte bozguncuları kurşuna dizmekten söz etmişti ve bir sene önce, büyük sınıflardan bir kızı okuldan atmışlardı zira imanını kaybetmiş, fısıltılar böyle diyordu. Benim de ayıbımı özenle saklamam gerekiyordu, Andrée'nin durumdan şüphelenebileceği düşüncesiyle geceleri kan ter içinde uyanıyordum.

Neyse ki cinsellikten ve dinden asla konuşmuyorduk. Zihnimizi meşgul etmeye başlayan başka bir sürü başka mesele vardı. Okulda Fransız Devrimi'ni okuyorduk, Camille Desmoulins'e[1], Madam Roland'a[2] hatta Danton'a[3] hayrandık. Adalet, eşitlik, mülkiyet konularında alabildiğine tartışıyorduk. Öğretmenlerin bu konulardaki kanaatleri bizim için yok hükmündeydi, ebeveynlerimizin modası geçmiş fikirleri de artık bizi tatmin etmiyordu. Babam *L'action française*'i[4] bayıla bayıla okuyordu. Mösyö Gallard daha demokrattı, gençliğinde Marc Sangnier'nin[5] fikirleri ilgisini çekmişti ama gençliği geride kal-

1. Lucie-Simplice-Camille-Benoît Desmoulins (1760-1794): Avukat, gazeteci. Maximilien de Robespierre ve Georges Danton'la beraber Fransız Devrimi'nin önemli figürlerinden biridir. Danton'la beraber idam edilmiştir. (Ç.N.)

2. Jeanne-Maria "Manon" Roland (1754-1793): Bir edebiyat "salonu" sahibiyken Fransız Devrimi'nin önemli yüzlerinden biri haline gelmiş ve giyotinle idam edilmiştir. "Ah özgürlük, uğruna ne cinayetler işlendi," sözü kendisine aittir. (Ç.N.)

3. Georges Jacques Danton (1759-1794): Fransız Devrimi'nin en mühim figürlerinden birine dönüşen avukat. Fransız monarşisinin devrilmesinde önemli rol oynamıştır. (Ç.N.)

4. 1908-1940 yılları arasında yayımlanan, monarşist ve milliyetçi görüşleri savunan gazete. (Ç.N.)

5. Marc Sagnier (1873-1950): Fransız gazeteci ve siyasetçi. (Ç.N.)

mıştı ve Andrée'ye sosyalizmin herhangi bir biçiminin ister istemez bir vasatlaşmaya neden olduğunu ve manevi değerlerin ilgasına yol açtığını anlatıyordu. Bizi ikna edememiş olmakla beraber bazı akıl yürütmeleri endişelenmemize neden olmuştru. Malou'nun arkadaşlarıyla, bizden daha bilgili olmaları gerektiğini düşündüğümüz büyük kızlarla konuşmayı denedik, ne var ki onlar da Mösyö Gallard gibi düşünüyorlardı, ayrıca bu meseleler onları pek ilgilendirmiyordu. Daha ziyade müzik, resim, edebiyattan konuşmayı tercih ediyorlardı, ki zaten bu konularda da aptalca konuşuyorlardı. Malou arkadaşlarını ağırladığında bizden sıkça çay servisi yapmamızı isterdi, ancak misafirlerine pek saygı duymadığımızı hissetmişti, bu yüzden Andrée'ye üstünlük taslayarak misilleme yapmaya çalışıyordu. Bir öğleden sonra, evli ve üç çocuk babası piyano hocasına sırılsıklam âşık olan Isabelle Barrière konuyu aşk romanlarına getirdi; Malou, kuzen Guite ve Gosselin kardeşler sırayla tercihlerini belirttiler.

"Ya sen Andrée?" diye sordu Isabelle.

"Aşk romanları beni sıkıyor," diye yanıtladı müphem bir ifadeyle Andrée.

"Haydi oradan!" dedi Malou. "*Tristan ve Isolde*'ü ezbere bildiğinden herkes haberdar."

Malou bu hikâyeyi kendisinin değil Isabelle'in sevdiğini söyledi; Isabelle de hülyalı hülyalı bu platonik aşk destanını heyecan verici bulduğunu belirtti. Bunun üzerine Andrée bir kahkaha patlattı:

"*Tristan ve Isolde*'ün aşkı platonik mi! Hayır, platonik bir yanı yok o aşkın."

Tedirgin bir sessizlik oldu.

Guite soğuk bir sesle, "Küçük kızlar anlamadığı konular hakkında konuşmamalı," dedi.

Andrée yanıt vermeden tekrar güldü. Gözlerimi dikip şaşkın şaşkın ona baktım. Tam olarak ne demek istemişti? Benim hissettiğim tek aşk, ona duyduğumdu.

"Zavallı Isabelle!" dedi Andrée odasına döndüğümüzde. "Tristan'ını unutması gerekecek: Korkunç, kel bir adamla nişanlanmak üzere."

Sonra sırıtarak ekledi: "Umarım kutsal yıldırım aşkına inanıyordur."

"Nedir o?"

"Teyzem Louise, Guite'in annesi, nişanlıların ağzından o kutsal 'evet' sözcüğü çıktığı anda birbirlerine yıldırım aşkıyla vurulduklarını iddia ediyor. Bu kuramın anneler için çok elverişli olduğu aşikâr; kızlarının duygularıyla uğraşmaları gerekmiyor: Tanrı gereğini yapıyor."

"Kimse buna sahiden inanamaz," dedim.

"Guite inanıyor."

Andrée bir süre sustu, sonra devam etti: "Annem bu kadar ileri gitmiyor elbette, ama evlendin mi mutlu olursun," diyor.

Andrée annesinin portresine şöyle bir baktı.

"Annem babamla çok mutluydu," dedi tereddütlü bir sesle, "fakat yine de büyükannem zorlamasa onunla evlenmezdi. Babamı iki kere reddetmiş."

Madam Gallard'ın fotoğrafına baktım, onun da bir zamanlar genç bir kızın kalbine sahip olduğunu düşünmek tuhafıma gidiyordu.

"Babanı reddetmiş!"

"Evet. Fazla ciddi ve sert görünmüş ona. Ama babam onu seviyormuş, hiç yılmamış. Nişanlılıkları sırasında annem de onu sevmeye başlamış," diye ekledi Andrée söylediğine kendi de inanmadan.

Bir an sessizce düşündük.

"Sabahtan akşama sevmediğin biriyle yaşamak kolay olmasa gerek," dedim.

"Korkunç olmalı," dedi Andrée.

Bir orkide görmüş gibi ürperdi; kollarındaki tüyler diken diken oldu.

"Din kitaplarında bedenimize saygı duymamız gerektiği öğretilir, o zaman kendini evlilik müessesi içinde satmak, sokakta satmak kadar kötü demektir," dedi.

"Evlenmek zorunda değiliz," dedim.

"Ben evleneceğim," dedi Andrée. "Ama yirmi iki yaşından önce değil."

Latince metinlerden oluşan derleme kitabını aniden masanın üzerine koydu.

"Ders çalışsak mı?" dedi.

Onun yanına oturdum, Trasumennus Gölü Muharebesi'nin çevirisine daldık.

Bir daha Malou'nun arkadaşlarına çay servisi yapmadık. Kafamızı kurcalayan sorulara yanıt bulmak için bir tek kendimize güvenmemiz gerektiği aşikârdı. Daha önce, o sene olduğu kadar konuşmamıştık hiç. Onunla paylaşmadığım sırrıma rağmen, daha önce hiç bu denli yakın olmamıştık. Birlikte Odéon'a gidip klasikleri seyretmemize izin veriyorlardı. Romantik edebiyatı keşfediyorduk: Ben Hugo'ya vurulmuştum, Andrée ise Musset'yi tercih ediyordu, her ikimiz de Vigny'ye hayrandık. Gelecek için planlar yapmaya başlamıştık. Bakalorya sınavından sonra öğrenimimi sürdürmem kararlaştırılmıştı, Andrée ise Sorbonne'daki derslere devam etmesine izin vermelerini umuyordu. Üçüncü okul döneminin sonunda hayatımın en büyük mutluluğunu yaşadım; Madam Gallard beklenmedik bir anda beni iki haftalığına Béthary'e davet etti, annem de kabul etti.

Andrée'nin beni garda beklediğini umuyordum, trenden indiğimde karşımda Madam Gallard'ı bulunca şaşırdım. Siyah-beyaz bir elbise giymişti, başında papatyalarla süslenmiş siyah, hasır bir şapka vardı, boynuna ipekli kumaştan beyaz bir kurdele bağlamıştı. Dudaklarını alnıma doğru yaklaştırdı ama beni öpmedi.

"Yolculuğunuz iyi geçti mi Sylvie'ciğim?"

"Çok iyi geçti madam, ama üstüm başım kurum oldu korkarım," dedim.

Madam Gallard'ın yanında kendimi her zaman bir miktar suçlu hissederdim, ellerim kirliydi, şüphesiz yüzüm de öyleydi ama bunu umursarmış gibi görünmüyordu, dalgın gibiydi, görevliye gayriihtiyari gülümsedi, doru bir atın koşulduğu iki tekerlekli arabaya yöneldi, bir kazığın etrafına dolanmış dizginleri çözdü ve çevik bir hareketle arabaya atladı.

"Binin."

Onun yanına oturdum, dizginleri eldivenli elleriyle gevşekçe tuttu.

"Andrée'yi görmeden önce sizinle konuşmak istiyordum," dedi bana hiç bakmadan.

Gerildim. Bana ne öğütler verecekti kim bilir? Artık Tanrı'ya inanmadığımı tahmin mi etmişti acaba? O zaman beni niye davet etmişti?

"Andrée'nin bazı sorunları var ve sizin bana yardımcı olmanız lazım."

Sersem gibi söylediğini tekrarladım.

"Andrée'nin bazı sorunları mı var?"

Madam Gallard'ın birdenbire benimle bir yetişkinle konuşur gibi konuşmasından huzursuz oldum, ortada şüpheli bir durum vardı. Dizginlere asılıp dilini şaklattı, at aheste aheste yola koyuldu.

"Andrée size sevgilisi Bernard'dan hiç söz etti mi?"

"Hayır."

Araba iki yanı beyaz çiçekli yalancı akasya ağaçlarıyla bezeli tozlu bir yola girdi. Madam Gallard susuyordu.

"Bernard'ın babası anneminkinin yanındaki mülkün sahibi," dedi sonunda. "Servetini Arjantin'de yapan şu Bask ailelerden birine mensup: Çoğunlukla orada yaşıyor, karısı ve öbür çocukları da öyle. Ama Bernard narin bir çocuktu, oranın iklimini kaldıramadı: Bütün çocukluğunu burada, yaşlı bir teyze ve mürebbiyelerle geçirdi."

Madam Gallard başını bana çevirdi:

"Kazadan sonra, Andrée'nin bir yılı Béthary'de bir tahtanın üzerinde sırtüstü yatarak geçirdiğini biliyorsunuz, Bernard her gün onunla oynamaya gelirdi; Andrée yalnızdı, acı çekiyordu, canı sıkılıyordu, elbette o zamanki yaşları göz önüne alındığında bunun bir önemi yoktu," dedi beni şaşkına çeviren pişmanlık dolu bir tonlamayla.

"Andrée bana bundan söz etmedi," dedim.

Boğazıma bir yumru oturmuştu. Günah çıkarma bölmesinden fırlayıp Başrahip Dominique'ten kaçtığım günkü gibi atlayıp kaçmak istiyordum.

"Her yaz görüştüler, birlikte at bindiler. O zamanlar hâlâ çocuktular. Oysa artık büyüdüler."

Madam Gallard yalvarırcasına bir ifadeyle doğruca gözlerime baktı.

"Sizin de gördüğünüz gibi Sylvie, Bernard ile Andrée'nin evlenmesi asla söz konusu olamaz; bu fikre bizim kadar Bernard'ın babası da karşı. Bu yüzden Andrée'yi, Bernard'ı görmekten men ettim."

"Anladım," diye öylesine mırıldandım.

"Andrée bunu hiç iyi karşılamadı," dedi Madam Gallard.

Bana bir kez daha hem kuşkulu hem de yakaran gözlerle baktı.

"Size güveniyorum."

"Ben ne yapabilirim ki?" diye sordum.

Bir şeyler söylüyordum ama ağzımdan çıkan sözler anlamsızdı, kulağımın duyduklarını da anlamıyordum, zihnimin içi karanlıktı ve uğuldayan seslerle doluydu.

"Onun kafasını dağıtın, ilgisini çeken başka şeylerden konuşun. Ayrıca fırsatını bulursanız, onu ikna edin. Hastalanmasından korkuyorum. Şu sıra ona hiçbir şey söyleyemiyorum," diye ekledi Madam Gallard.

Endişeli ve kederli olduğu aşikârdı ama bu beni etkilemedi: Tersine, o anda ondan nefret ettim.

"Denerim," diye mırıldandım yarım ağız.

Tırıs giden at iki yanı Amerikan meşeleriyle bezeli bir cadde boyunca ilerledi, duvarları sarmaşıklarla kaplı büyük bir malikânenin önünde durdu: Buranın fotoğrafını Andrée'nin şöminesinin üzerinde görmüştüm. Béthary'yi ve burada atla yaptığı gezintileri neden sevdiğini artık biliyordum, bakışları bulutlandığında ne düşündüğünü de biliyordum.

"Merhaba!"

Andrée evin önündeki merdivenleri gülümseyerek indi, beyaz bir elbise giymişti, boynunda yeşil bir kolye vardı, kesilmiş saçları bir kask gibi parlıyordu, gerçek bir genç kıza benziyordu, o an onun çok güzel olduğunu düşündüm: Münasebetsiz bir düşünceydi bu zira güzelliğe hiç önem vermezdik.

"Sylvie hızlıca bir duş almak ister sanırım, sonra da akşam yemeğine inersiniz," dedi Madam Gallard.

Krem karamel, yeni sürülmüş balmumu cila ve eski tavan arası kokan bir hol boyunca Andrée'yi takip ettim; dışarıda kumrular dem çekiyordu; biri piyano çalıyordu. Merdiveni çıktık, Andrée bir kapıyı itti.

"Annem sizi benim odama yerleştirdi," dedi.

Odada dört direkli, büyük sayvanlı bir yatak vardı, öbür uçtaysa dar bir divan duruyordu. Bir saat önce Andrée'yle aynı odayı paylaşma düşüncesi beni nasıl da mutlu ederdi! Oysa şimdi buraya yüreğim burulmuş olarak giriyordum: Madam Gallard beni kullanıyordu. Kendini affettirmek için mi yapıyordu bunu? Yoksa Andrée'nin dikkatini başka yöne çekmek mi istiyordu? Ona göz kulak olmak mı istiyordu? Tam olarak korktuğu neydi?

Andrée pencereye yaklaştı.

"Hava açık olduğunda Pireneler görünüyor," dedi kayıtsızca.

Akşam oluyordu, hava açık değildi. Yüzü ii vıka-

dım, saçımı düzeltirken bir yandan da hiç içimden gelmeyerek yolculuğumu anlattım: Trene ilk kez yalnız binmiştim, bu bir maceraydı elbette ama bu konuda söyleyecek başka bir şey bulamadım.

"Saçınızı kestirmelisiniz," dedi Andrée.

"Annem istemiyor," dedim.

Annem kısa saçın kötü bir tarz yarattığını düşünüyordu, ben de saçlarımı toplayıp firketeyle tutturduğum sıkıcı bir ense topuzu yapıyordum.

"Aşağıya inelim, size kütüphaneyi göstereyim," dedi Andrée.

Biri piyano çalmaya devam ediyordu, çocuklar da şarkı söylüyordu, evden bir sürü ses yükseliyordu; tabak çanak şangırtısı, ayak sesleri. Kütüphaneye girdim; ilkinden başlayarak *La Revue des Deux Mondes* dergisinin bütün sayılarını içeren eksiksiz bir koleksiyon, Louis Veuillot'nun, Montalembert'in yapıtları, Lacordaire'in vaazları, Kont Mun'ün söylevleri, Joseph de Masitre'in külliyatı vardı, tek ayaklı yuvarlak masaların üzerinde kimi favorili kimi yaşlı ve sakallı erkeklerin portreleri duruyordu, bunlar Andrée'nin atalarıydı: Hepsi de militan Katolikti.

Ölmüş olsalar da burada, evlerinde oldukları hissediliyordu ve tüm bu haşin beyefendilerin arasında Andrée eğreti gibi duruyordu: Fazla genç, fazla kırılgan ve bilhassa fazla hayat doluydu.

Bir çanın çalmasıyla birlikte yemek odasına geçtik. Ne kadar da kalabalıktı! Hepsini tanıyordum, büyükanne dışında: Başının etrafına doladığı beyaz saçlarıyla klasik bir büyükanne suretine sahipti, hakkında özel bir şey düşünmedim. Abinin üzerinde bir cüppe vardı, papaz okuluna yeni girmişti. Malou ve Mösyö Gallard'la, kadınlara oy kullanma hakkı verilmesi üzerine müzmin olduğu anlaşılan bir tar ıa sürdürüyordu; evet, bir annenin ayyaş bir vasıfsız i :n daha az hakka sahip olması utanç ve-

riciydi: Ama Mösyö Gallard işçi sınıfı kadınlarının erkeklerden daha kızıl olmasına itiraz ediyordu, nihayetinde, eğer geçerse, yasanın Kilise düşmanlarının işine yarayacağını söylüyordu. Andrée sessizliğini koruyordu. Masanın ucunda ikizler ekmek kırıntılarıyla birbirlerini bombalıyorlardı, Madam Gallard ise gülümseyerek buna göz yumuyordu. Bu gülümsemenin bir aldatmaca olduğunu net bir biçimde ilk defa anladım. Sık sık Andrée'nin bağımsızlığını kıskandığım olmuştu, ama aniden benden çok daha az özgürmüş gibi geldi. Ardında o geçmiş, etrafındaysa bu büyük ev ve bu geniş aile vardı: Adeta çıkışları titizlikle tutulmuş bir hapishane.

"Pekâlâ? Hakkımızda ne düşünüyorsunuz?" dedi Malou sevimsizce.

"Ben mi? Hiiiç, neden sordunuz?"

"Gözlerinizle bütün masayı taradınız: Aklınızdan bir şey geçiyordu."

"Ne kadar kalabalık olduğunuzu düşünüyordum, hepsi bu," dedim.

İfademi kontrol etmeyi öğrenmem lazım diye geçirdim içimden.

Masadan kalkarken Madam Gallard, Andrée'ye, "Sylvie'ye araziyi göstermelisin," dedi.

"Evet," dedi Andrée.

"Mantolarınızı giyin, hava serin."

Andrée holden iki tane yünlü harmani kaptı. Kumrular uykuya dalmıştı. Müştemilata açılan arka kapıdan dışarı çıktık. Arabalık ve odunluk arasında bir kurt köpeği inleyerek zincirini çekiştiriyordu. Andrée köpek kulübesine yaklaştı.

"Gel zavallı Mirza, seni gezmeye götürüyorum," dedi.

Neşeyle üzerine zıplayan köpeği çözdü, hayvan koşarak önümüze düştü.

"Hayvanların ruhu olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sordu Andrée.

"Bilmem."

"Eğer yoksa, bu büyük bir haksızlık! Onlar da insanlar kadar mutsuz. Ayrıca neden mutsuz olduklarını anlamıyorlar," diye ekledi Andrée. "Anlamamak daha da beter."

Yanıt vermedim. Bu akşamı o kadar çok beklemiştim ki! Nihayet Andrée'nin hayatının merkezinde olacağım demiştim ama hiç bu denli uzak görünmemişti bana: Sırrının isminin konulmasından bu yana artık aynı Andrée değildi. Ebegümeci ve kantaronların bittiği bakımsız hıyabanlar boyunca sessizce yürüdük. Etraf güzel ağaçlar ve çiçeklerle doluydu.

"Şuraya oturalım," dedi Andrée mavi bir sedir ağacının altındaki bankı işaret ederek. Çantasından bir paket Gauloise çıkardı.

"Size ikram etmeyeyim mi?"

"Hayır," dedim. "Ne zamandır sigara içiyorsunuz?"

"Annem yasakladı, ama insan bir kez itaat etmemeye başlamayagörsün..."

Bir sigara yaktı, dumanı gözüne kaçtı.

"Neler oluyor Andrée? Anlatın bana," dedim cesaretimi toparlayarak.

"Sanırım annem size anlatmış," dedi Andrée. "Israrla sizi karşılamaya gitmek istedi..."

"Arkadaşınız Bernard'dan söz etti. Bana ondan hiç bahsetmemiştiniz."

"Bernard hakkında konuşamıyordum," dedi Andrée, sol eli açıldı ve kasılır gibi gerilip büzüldü. "Bakıyorum da olay artık kamuya mal olmuş."

"İstemezseniz konuşmayız," dedim hızlıca.

Andrée bana baktı.

"Siz farklısınız, size anlatmayı çok isterim."

Sigaradan itinayla bir nefes çekti.

"Annem size ne söyledi?"

"Bernard'la nasıl arkadaş olduğunuzu ve onunla görüşmenizi yasakladığını."

"Yasakladı," dedi Andrée sigarasını yere atıp topuğuyla ezerek.

"Buraya geldiğim günün akşamında, yemekten sonra Bernard'la gezintiye çıktım, eve geç döndüm. Annem beni bekliyordu, suratında bir tuhaf bir ifade olduğunu hemen fark ettim, bana bir sürü soru sordu." Andrée omuz silkti ve öfkeli bir sesle, "Bana öpüşüp öpüşmediğimizi sordu! Öpüşüyorduk tabii ki! Birbirimizi seviyoruz," dedi.

Başımı öne eğdim. Andrée mutsuzdu, bu fikre dayanamıyordum ama mutsuzluğu bana yabancıydı: Çiftlerin öpüştüğü aşkların benim için gerçekliği yoktu.

"Annem korkunç şeyler söyledi," dedi Andrée. Yünlü harmanisine iyice sarındı.

"Peki neden?"

"Bernard'ın ailesi bizimkinden çok daha zengin ama bizim çevremizden değiller, hem de hiç. Anlaşılan o ki orada, Rio'da tuhaf, son derece sefih bir yaşam sürüyorlarmış," dedi tutucu bir ifadeyle. "Ayrıca Bernard'ın annesi Yahudi," diye fısıldayarak ekledi.

Mirza'ya baktım; çimenliğin ortasında kulakları yıldızlara doğru dikilmiş, kımıldamadan duruyordu: Hissettiklerimi sözcüklere dökmekte ben de onun kadar acizdim.

"Ya sonra?"

"Annem Bernard'ın babasıyla konuştu, o da tümüyle aynı fikirdeydi: İyi bir kısmet değilim. Bernard'ı tatil için Biarritz'e götürmeye karar verdiler, ardından da Arjantin'e gitmek üzere gemiye binecekler. Bernard'ın sağlığı yerinde şimdi."

"Gitti mi?"

"Evet, annem onunla vedalaşmamı yasakladı ama

ben dinlemedim. Ah bir bilseniz," dedi Andrée. "İnsanın sevdiği birine acı çektirmesinden daha korkunç bir şey olamaz."

Sesi titriyordu.

"Ağladı, hem de nasıl ağladı!"

"Bernard kaç yaşında?" diye sordum. "Nasıl biri?"

"On beş yaşında, benim gibi. Ama hayat hakkında hiçbir şey bilmiyor," dedi Andrée. "Onu umursayan kimse olmadı, benden başka kimsesi yok."

Andrée çantasını karıştırdı.

"Küçük bir fotoğrafı var bende."

Andrée'nin öptüğü, onu seven, onun için gözyaşı döken yabancı genç oğlana baktım. Açık renk kocaman gözleri, şişkin gözkapakları, Roma İmparatoru Caracalla'nınki gibi kesilmiş koyu renk saçları vardı: Şehit Aziz Tarcisius'a benziyordu.

"Gözleri ve yanakları tıpkı bir erkek çocuğununki gibi ama ağzının ne kadar hüzünlü olduğuna bakın: Bu dünyada olduğu için özür diler gibi adeta."

Andrée başını bankın arkalığına dayadı ve göğe baktı.

"Bazen ölmesini tercih ederdim diyorum, hiç değilse bir tek ben acı çekerdim."

Andrée'nin eli yine kasıldı.

"Şu anda ağladığı fikrine katlanamıyorum."

"Tekrar bir araya geleceksiniz!" dedim. "Birbirinizi sevdiğinize göre, tekrar bir araya geleceksiniz! Bir gün reşit olacaksınız."

"Altı yıl sonra. Bu çok uzun bir süre. Bizim yaşımızda çok uzun. Hayır," dedi Andrée umutsuzca, "onu bir daha asla görmeyeceğimi çok iyi biliyorum."

Asla! Bu kelime yüreğime ilk kez tüm ağırlığıyla taş gibi oturdu, uçsuz bucaksız göğün altında sözcüğü kendi kendime tekrarladım ve avazım çıktığı kadar bağırmak istedim.

"Onunla vedalaştıktan sonra döndüğümde," dedi Andrée, "evin çatısına çıktım, aşağı atlamak istedim."

"Kendinizi öldürmek mi istediniz?"

"Orada iki saat kaldım; iki saat boyunca düşünüp durdum. Lanetlenmek umurumda bile değil diyordum içimden: Eğer Tanrı iyi değilse, onun cennetine gitmeyi istemiyorum."

Omuz silkti.

"Ama yine de korktum. Ah! Ölmekten değil, hayır, tersine, ölmeyi o kadar çok isterdim ki! Cehennemden korktum ben. Eğer cehenneme gidersem her şey sonsuza dek biter, Bernard'ı bir daha asla göremem."

"Onu bu dünyada göreceksiniz!" dedim.

Andrée başını salladı.

"Bitti."

Aniden ayağa kalktı.

"Dönelim. Üşüdüm."

Çimenlerin arasından hiç konuşmadan, sessizce yürüdük. Andrée Mirza'yı bağladı, biz de odamıza çıktık. Ben sayvanlı yatağa yattım, o da divana uzandı, sonra da lambayı söndürdü.

"Bernard'ı tekrar gördüğümü anneme itiraf etmedim," dedi. "Bana sayıp dökeceklerini duymak istemedim."

Tereddüt ettim. Madam Gallard'ı sevmiyordum ama Andrée'ye gerçeği söylemek boynumun borcuydu.

"Anneniz sizin için çok endişeleniyor," dedim.

"Evet, sanırım endişeleniyor," dedi Andrée.

İlerleyen günlerde Andrée, Bernard'dan hiç söz etmedi, ben de ondan ilk bahseden kişi olmaya cesaret edemedim. Sabahları uzun uzun keman çalıyordu, çaldıkları hemen her zaman hüzünlü parçalar oluyordu. Sonra güneşe çıkıyorduk. Ülkenin bu kısmı benim geldiğim yer-

den daha kuraktı, tozlu patikalar boyunca incir ağaçlarının boğazı yakan kokusunu keşfettim, ormanda çamfıstıklarının tadına baktım, çam ağaçlarının gövdelerindeki kurumuş reçine damlalarını emdim. Gezintilerimizden dönüşte Andrée ahıra girer küçük, al donlu atını okşuyor, ama ona artık hiç binmiyordu.

Öğleden sonralarımız daha hareketli geçiyordu. Madam Gallard, Malou'yu evlendirme işine girişmişti, az çok yabancı delikanlıların ziyaretlerini gizlemek için evi civardaki "münasip gençlik"e cömertçe açmıştı. Kroket, tenis oynuyor, çimlerde dans ediyorduk, pasta yerken bir yandan da yağmurlardan, güzel havadan konuşuyorduk. Malou'nun üzerinde ekru, şantung bir elbise ve maşayla kıvrılmış yeni yıkanmış saçlarıyla odasından indiği gün Andrée beni dirseğiyle dürttü.

"Randevu kıyafetini giymiş."

Malou öğleden sonrayı özel Saint-Cyr Askerî Akademisi'nden, tenis oynamayan, dans etmeyen, konuşmayan, ara sıra toplarımızı toplayan, son derece suratsız bir oğlanın yanında geçirdi. Delikanlı gittikten sonra Madam Gallard büyük kızıyla kütüphaneye kapandı; pencere açıktı, Malou'nun sesini duyduk: "Hayır anne, o olmaz, çok sıkıcı!"

"Zavallı Malou!" dedi Andrée. "Onunla tanıştırılan bütün tipler öyle aptal, öyle çirkin ki!"

Andrée salıncağa oturdu, arabalığın yanında bir tür açık hava spor salonu vardı, Andrée sık sık ya trapezde ya da barfikste egzersiz yapardı, bu konuda çok iyiydi. Salıncağın iplerine tutundu.

"Sallayın beni," dedi.

Salladım, biraz hızlanınca ayağa kalktı, kendisini arkaya doğru atarak güçlü bir ivme kazandı, salıncak hemen ağaçların tepesine doğru havalanıverdi.

"O kadar yükselme!" diye bağırdım.

Yanıt vermedi, yukarı uçuyor, sonra aşağı süzülüyor, arkasından bu kez daha da yükseklere uçuyordu. Köpek kulübesinin yanında odun talaşlarıyla oynayan ikiz kız kardeşleri merakla başlarını yukarı kaldırdı; uzaklardan, toplara vuran tenis raketlerinin boğuk sesi duyuluyordu. Andrée akçaağaçların yapraklarına hafifçe sürtünüyordu, korkmaya başlamıştım: Çelik kancaların gıcırdadıklarını duyuyordum.

"Andrée!"

Ev sakindi, bodrum penceresinden, mutfaktan belli belirsiz bir uğultu yükseliyordu, duvar boyunca uzanan hezarenler ve sedef çiçekleri hafifçe hışıldıyordu. Bense korkuyordum. Ne salıncağın oturağını tutmaya ne de fazla yüksek sesle yalvarmaya cesaret edebiliyordum; ama bir yandan da salıncak tepetaklak olacak ya da başının dönmesi halinde Andrée ipleri bırakacak diye geçiriyordum içimden: Onun çıldırmış bir sarkaç gibi gökyüzünde bir aşağı bir yukarı çıkıp inmesini izlemekten başka bir şey gelmiyordu elimden, midem bulanıyordu. Neden böyle uzun uzun sallanıyordu? Sallanırken beyaz elbisesinin içinde dimdik durarak yanımdan geçtiğinde gözleri bir noktaya sabitleniyor, dudakları da sıkı sıkıya kapanıyordu. Belki de zihninde bir şeyler kırılmıştı ve artık duramıyordu. Akşam yemeği çanı çalınca Mirza ulumaya başladı. Andrée ağaçların arasında uçmaya devam ediyordu. "Kendini öldürecek," diye söylendim.

"Andrée!"

Bağıran başka biriydi. Madam Gallard yaklaşıyordu, suratı sinirden pancar gibi olmuştu.

"Hemen in salıncaktan! Bu bir emirdir. İn aşağı!"

Andrée gözkapaklarını kırpıştırdı ve gözlerini yere çevirdi, dizlerini büktü, oturdu ve iki ayağıyla öyle sert bir fren yaptı ki boylu boyunca çimenliğe kapaklandı.

"Bir yerinize bir şey oldu mu?"

"Hayır."

Gülmeye başladı, kahkahası bir hıçkırıkla sonlandı, gözlerini yumdu, zemine yapışmış halde öylece kaldı.

Madam Gallard sert bir sesle, "Kendini hasta ettin elbette! Yarım saattir orada sallanıyorsun! Kaç yaşındasın sen?" dedi.

Andrée gözlerini açtı.

"Gökyüzü dönüyor."

"Yarınki ikindi çayı için kek yapman gerekiyordu."

"Akşam yemeğinden sonra yaparım," dedi Andrée ayağa kalkarken. Eliyle omzuma tutundu.

"Sendeliyorum."

Madam Gallard uzaklaştı, ikizlerin ellerinden tutup onları eve doğru götürdü. Andrée başını ağaçların doruklarına doğru kaldırdı.

"İnsan kendini yukarıda iyi hissediyor," dedi.

"Beni korkuttunuz," dedim.

"Ah! Salıncak sağlam, şimdiye kadar hiç kaza yaşanmadı."

Hayır kendini öldürmek aklından geçmemişti, bu konu kapanmıştı; yine de onun bir noktaya sabitlenmiş gözlerini ve sıkıca kapadığı dudaklarını anımsadığımda korktum.

Akşam yemeğinden sonra muftak boşalınca Andrée aşağı indi, ben de ona eşlik ettim; bodrum katının yarısını kaplayan devasa bir mekândı burası, gün içinde küçük pencerenin önünden geçen bacaklar, beçtavukları, köpekler, insan ayakları görülürdü; bu saatte dışarıda in cin top oyunuyordu, bir tek zincirinin ucundaki Mirza hafifçe inliyordu. Döküm kuzinedeki ateş gürüldeye gürüldeye yanıyordu, başkaca ses yoktu. Andrée yumurtaları kırıp şekerin ve mayanın ölçüsünü ayarlarken, ben de duvarları inceledim, dolapları açtım. Bakırlar parıldıyordu: Tencere takımları, kazanlar, kevgirler, leğenler, sakallı ata-

larının çarşaflarını artık ısıtmayan yatak tandırları; büfedeki sade renkli emaye yemek takımına bayıldım. Döküm, kil, kumtaşı, porselen, kalay, alüminyum, güveçler, tavalar, çömlekler, sahanlar, çanaklar, kâseler, tabaklar, taslar, süzgeçler, satırlar, değirmenler, kalıplar, havanlar neler neler vardı! Türlü türlü fincanlar, kupalar, bardaklar, şampanya bardakları, kadehler, fincan tabakları, sosluklar, kavanozlar, testiler, sürahiler, karaflar! Her kaşık, kepçe, çatal, bıçak türünün gerçekten özel bir kullanım alanı var mıydı acaba? Karşılamamız gereken bu kadar farklı ihtiyaçlarımız var mıydı gerçekten? Bu gizli dünya, bildiğim kadarıyla sadece bu mekâna özgüydü ve kendini olağanüstü, incelikli kutlamalarla gösteriyor olmalıydı.

"Bunların hepsi kullanılıyor mu?" diye sordum Andrée'ye.

"Aşağı yukarı: Bir sürü gelenek var," dedi.

Soluk renkli bir kek hamurunu fırına koydu.

"Daha hiçbir şey görmediniz," dedi. "Gelin mahzende bir tur atalım."

Önce mandıradan geçtik: Sırlı küpler ve çömlekler, cilalı ahşap yayıklar, tereyağı topakları, beyaz muslin örtülerin altında parlak ve pürüzsüz beyaz peynir kalıpları vardı: Bu hijyenik yalınlık ve süt çocuğu kokusu bende kaçma arzusu uyandırdı. Toz bağlamış şişeler ve alkolle şişmiş küçük fıçılarla dolu mahzeni tercih ettim zira jambonların, sucukların bolluğu, soğan ve patates yığınları beni bunalttı.

"İşte bu yüzden ağaçların arasında uçmaya ihtiyacı var," diye düşündüm Andrée'ye bakarken.

"Alkolde bekletilmiş kiraz sever misiniz?"

"Hiç yemedim."

Raflardan birinde yüzlerce reçel kavanozu duruyordu: Her birinin üzerinde, yapıldığı tarih ve meyvenin isminin yazdığı bir parşömen etiket vardı. Alkol ve şurup

içinde muhafaza edilen meyvelerin bulunduğu kavanozlar da vardı. Andrée bir kavanoz kiraz alıp mutfağa götürdü. Masanın üzerine koydu. İki kadehi, tahta bir kepçe yardımıyla aldığı sıvıyla doldurdu, aynı tahta kaşığın içindeki pembe sıvının tadına baktı.

"Büyükannemin eli boldur," dedi. "İnsan bununla şıpınişi sarhoş olur!"

Rengi solmuş, biraz pörsümüş, buruşmuş bir kiraz tanesini sapından tuttum: Kiraz tadı yoktu artık ama alkolün sıcaklığı hoşuma gitti.

"Daha önce sarhoş oldunuz mu?" diye sordum.

Andrée'nin yüzü aydınlandı.

"Bir kez, Bernard'la. Bir şişe Chartreuse içtik. Başlangıçta eğlenceliydi: Başım salıncaktan indiğimdekinden çok daha fazla dönüyordu ama sonra midemiz bulandı."

Ateş gürüldüyordu, hafiften bir kek kokusu geliyordu. Bernard'ın adını bizzat Andrée telaffuz ettiği için soru sormaya cesaret edebildim.

"Geçirdiğiniz kazadan sonra mı arkadaş oldunuz? Sizi görmeye sık sık gelir miydi?"

"Evet, dama, domingo, *crapette*[1] oynardık. Bernard o zamanlar öfke nöbetleri geçiriyordu; bir keresinde onu hile yapmakla suçladım, o da bana tekme attı: Tam sağ uyluğuma geldi, isteyerek yapmamıştı. Öyle acıdı ki bayıldım. Kendime geldiğimde Bernard yardım çağırmıştı, pansumanlarım değiştirilirken o da yatağımın başucunda hıçkıra hıçkıra ağlıyordu."

Andrée uzaklara daldı.

"Bir oğlan çocuğunun ağladığını daha önce görmemiştim, erkek kardeşim ve kuzenlerim hödüktür. Bizi yalnız bıraktıklarında, Bernard'la öpüştük..."

1. *Russian bank* ya da *tunj* adıyla da bilinen, iki kişiyle oynanan bir iskambil oyunu. (Ç.N.)

Andrée kadehlerimizi tekrar doldurdu; koku yoğunlaşıyordu, fırındaki kekin piştiği anlaşılıyordu. Mirza artık inlemiyordu, uyumuş olmalıydı, herkes uyuyordu.

"Beni sevmeye başladı," dedi Andrée.

Başını benden yana çevirdi.

"Bunun hayatımda nasıl bir değişiklik yarattığını size anlatamam! Beni kimsenin sevemeyeceğini düşünmüştüm hep."

İrkildim.

"Böyle mi düşünüyordunuz?"

"Evet."

"Peki ama neden?" dedim dehşet içinde.

Andrée omuz silkti.

"Kendimi öyle çirkin, öyle ahmak, öyle can sıkıcı buluyordum ki, ayrıca beni kimsenin umursamadığı doğru."

"Ya anneniz?" dedim.

"Ah! Bir anne çocuklarını zaten sevmelidir, bu sayılmaz. Annem hepimizi seviyordu ve biz öyle kalabalıktık ki!"

Sesinde bezginlik vardı. Kız ve erkek kardeşlerini mi kıskanıyordu? Madam Gallard'da hissettiğim o soğukluktan dolayı mı acı çekiyordu? Annesine duyduğu sevginin buruk bir sevgi olabileceğini hiç düşünmemiştim. Ellerini masasının parıldayan ahşap tablasına bastırdı.

"Bu dünyada beni ben olduğum için bir tek Bernard sevdi, tam olduğum gibi sevdi, ben olduğum için sevdi," dedi sert bir sesle.

"Ya ben?" dedim.

Kelimeler boğazımda düğümleniyordu: Adaletsizliğin bu kadarına isyan ediyordum. Andrée şaşkınlıkla beni süzdü:

"Siz mi?"

"Ya ben, sizi siz olduğunuz için sevmiyor muyum?"

"Elbette," dedi Andrée kararsız bir sesle.

Alkolün verdiği coşkunluk ve bu haksızlık karşısındaki öfkem beni yüreklendirmişti, Andrée'ye yalnız kitaplarda söylenen şeyleri söylemek istiyordum.

"Siz bunu hiçbir zaman bilmediniz: Ama tanıştığımız günden itibaren varım yoğum siz olmuştunuz," dedim. "Ölürseniz hemen ardınızdan ölmeye karar vermiştim."

Geçmiş zaman kullanarak konuşuyor, bir yandan da kayıtsız görünmeye çalışıyordum. Andrée ise şaşkın bir ifadeyle bana bakmaya devam ediyordu.

"Sizin bir tek kitaplarınızı, bir de gerçekten önem verdiğiniz öğreniminizi umursadığınızı düşünüyordum."

"Hepsinden önce siz geliyordunuz," dedim. "Sizi kaybetmemek uğruna her şeyi feda ederdim."

Andrée sessiz kaldı.

"Bundan hiç kuşkulanmadınız mı?" diye sordum.

"Doğum günümde o çantayı verdiğinizde bana gerçekten sevgi beslediğinizi düşündüm."

"Bundan daha fazlası vardı!" dedim hüzünle.

Etkilenmiş görünüyordu. Sevgimi ona hissettirmeyi neden beceremediğimiştim? Bana o kadar büyüleyici geliyordu ki onun mutlu olduğunu sanıyordum. Hem kendim hem onun için ağlamak istiyordum.

"Tuhaf, bunca yıldır ayrılmaz iki dostuz ve sizi hiç de iyi tanımadığımı fark ediyorum. İnsanlar hakkında çok çabuk karar veriyorum," dedi pişmanlıkla.

Kendini suçlamasını istemiyordum.

"Ben de sizi iyi tanımıyormuşum," dedim hararetle. "Olduğunuz halinizle kendinizle gurur duyduğunuzu düşünüyordum, size gıpta ediyordum."

"Gurur duymuyorum," dedi.

Ayağa kalktı, kuzineye doğru yürüdü.

"Kek pişti," dedi fırının kapağını açarak.

Fırını söndürdü ve keki tel dolaba yerleştirdi. Odamıza çıktık.

"Yarın sabah ayine katılacak mısınız?" diye sordu soyunduğumuz sırada.

"Hayır," dedim.

"O halde birlikte büyük ayine[1] gideriz. Ayinlere artık ben de katılmıyorum. Günah işliyorum," diye ekledi kayıtsızca, "ona itaatsizlik ettiğimi anneme hâlâ söylemedim ve daha da kötüsü bundan pişmanlık duymuyorum."

Sayvanlı yataktaki nevresimin içine süzüldüm.

"Bernard'ı son bir kez görmeden onun buradan gitmesine izin veremezdiniz."

"Veremezdim!" dedi Andrée. "Gitmesine aldırış etmediğimi sanırdı, daha da umutsuzluğa kapılırdı. Yapamazdım," diye tekrarladı.

"Annenize karşı gelmekle iyi ettiniz o halde," dedim.

"Of!" dedi Andrée, "Bazen ne yaparsan yap, her şey kötü oluyor."

O da yattı ama yatağının başucundaki mavi gece lambasını açık bıraktı.

"Akıl erdiremediğim şeylerden biri de bu," dedi. "Tanrı bizden ne istediğini neden açıkça söylemiyor?"

Yanıt vermedim, Andrée yatağında kıpırdadı, yastıklarını düzeltti.

"Size bir şey soracaktım."

"Sorun."

"Tanrı'ya hâlâ inanıyor musunuz?"

Hiç tereddüt etmedim; bu gece doğruları söylemek beni korkutmuyordu.

"Artık inanmıyorum," dedim. "Aslında bir yıldır inanmıyorum."

"Bundan şüphelenmiştim," dedi Andrée.

Doğrulup yastıklarına yaslandı.

1. İlahilerin müzik eşliğinde okunduğu ayin. (Ç.N.)

"Sylvie! Bir tek bu dünyadaki hayatın var olması mümkün değil!"

"Ben artık Tanrı'ya inanmıyorum," diye yineledim.

"Bazı zamanlar güç oluyor," dedi Andrée. "Tanrı neden mutsuz olmamızı istiyor? Erkek kardeşim bunun kötülük meselesi olduğunu, Kilise Babaları'nın bunu çözdüğünü söylüyor, kendisine papaz okulunda öğretileni tekrar ediyor: Bu da beni tatmin etmiyor."

"Hayır, Tanrı varsa kötülük anlaşılamaz," dedim.

"Ama belki de anlamamayı kabullenmek lazımdır," dedi Andrée. "Her şeyi anlamak istemek kibirdir."

Başucundaki gece lambasını söndürdü.

"Başka bir hayat kesinlikle var. Başka bir hayat mutlaka olmalı!" diye mırıldanarak ekledi.

Uyandığımda ne olacağını umduğumu pek bilmiyordum ama hayal kırıklığına uğradım. Andrée yine aynı kişiydi, ben de öyle, hep yaptığımız gibi birbirimize günaydın dedik. Hayal kırıklığım ilerleyen günlerde de devam etti. Birbirimize öylesine yakındık ki elbette daha fazlası mümkün değildi, altı yıllık bir arkadaşlığın yanında birkaç cümle ağır gelmez insana ama mutfakta geçirdiğimiz o vakti anımsadığımda, gerçekte hiçbir şey olmadığını düşünmek beni üzüyordu.

Bir sabah bir incir ağacının altında oturmuş incir yiyorduk, Paris'te satılan kocaman mor incirler sebzeler gibi hamdı ama solgun, içi taneli, ballı bir sıvıyla şişmiş bu küçük meyvelere bayılıyordum.

"Dün akşam annemle konuştum," dedi Andrée.

Yüreğimde bir sancı hissettim, Andrée annesinden uzakken bana daha yakınmış gibi geliyordu.

"Pazar günü ayine gidip gitmeyeceğimi sordu. Geçen pazar gitmemem ona çok dokundu."

"Nedenini tahmin etti mi?"

"Tam olarak sayılmaz. Ama ona söyledim."

"Ah! Ona söylediniz mi?"

Andrée yanağını incir ağacına dayadı.

"Zavallı annem! Bu sıralar çok dertli: Malou yüzünden, şimdi bir de ben çıktım başına!"

"Sizi azarladı mı?"

"Kendi payına beni bağışladığını, ama gerisinin benimle günah çıkardığım papaz arasındaki bir mesele olduğunu söyledi." Andrée ciddi bir edayla bana baktı. "Onu da anlamak lazım," dedi. "Ruhumun selametinin sorumluluğu onda, o da Tanrı'nın kendisinden ne istediğini her zaman bilemiyordur herhalde. Bu, kimse için kolay değil."

"Hayır kolay değil," dedim belli belirsiz.

Tepem atmıştı. Madam Gallard, Andrée'ye işkence ediyordu ama kurban yine kendisi olmuştu işte!

"Annem benimle öyle bir konuştu ki allak bullak oldum. Biliyorsunuz, gençliğinde o da zor zamanlardan geçmiş."

Andrée etrafına bakındı.

"Tam burada, bu yollarda zor zamanlar geçirdi."

"Büyükanneniz çok mu otoriterdi?"

"Evet."

Andrée bir an dalıp gitti.

"Annem lütufların esirgenmediğini, Tanrı'nın bizi sınavlara tabi tutarak sınadığını, O'nun Bernard'a yardım edeceğini, kendisine nasıl yardım ettiyse bana da aynı şekilde yardım edeceğini söyledi."

Doğruca gözlerimin içine baktı.

"Sylvie, Tanrı'ya inanmıyorsanız yaşamaya nasıl katlanıyorsunuz?" diye sordu.

"Ama ben yaşamayı seviyorum," dedim.

"Ben de. Ama şu var: Sevdiğim insanların hepsinin öleceğini düşünsem kendimi hemen öldürürdüm."

"Ben kendimi öldürmek istemiyorum," dedim.

İncir ağacının gölgesinden kalktık ve sessizce eve döndük. Ertesi pazar Andrée ayine katıldı.

İkinci Bölüm

Bakalorya sınavlarımızı verdik, Madam Gallard uzun tartışmaların ardından Andrée'nin Sorbonne'da üç yıl öğrenim görmesini kabul etti. Andrée edebiyatı seçti, ben de felsefeyi; kütüphanede sık sık yan yana çalışıyorduk ama derslerde yalnız kalıyordum. Öğrencilerin kullandıkları dil, davranış biçimleri, konuşmaları beni ürkütüyordu; ben Hıristiyan ahlakına uygun davranıyordum, onlarsa buna hiç aldırmıyorlar gibi geliyordu. Dindar bir Katolik olarak nam salmış Pascal Blondel'le benzer yanlarım olduğunu keşfetmem tesadüf değildi. Zekâsından olduğu kadar, mükemmel aile terbiyesinden ve meleklerinkini andıran güzel yüzünden de etkileniyordum. Bütün arkadaşlarına güler yüzlü olmakla beraber hepsiyle mesafesini koruyordu, özellikle de kız öğrencilere karşı ihtiyatlı davranıyor gibiydi, benim felsefi gayretim onun mesafeli tavrının üstesinden geldi. Uzun entelektüel sohbetler yapıyorduk, sonunda da Tanrı'nın varlığı dışında neredeyse her konuda uzlaşıyorduk. Takım olmaya karar verdik. Pascal halka açık mekânlardan, kütüphanelerden, bistrolardan nefret ediyordu: Ders çalışmaya onun evine gidiyordum. Babası ve kız kardeşiyle yaşadığı daire ailesinkine benziyordu, odasının sıradanlığı beni hayal kırıklığın uğrattı. Adélaïde Koleji'ni bitirdiğimde genç insanlar gözüme çok gizemli bir topluluğun parçalarıymış

gibi görünürdü, hayatın sırlarına vâkıf olmakta benden çok daha ileride olduklarına inanırdım; oysa Pascal'ın mobilyaları, kitapları, İsalı fildişi haçı, El Greco reprodüksiyonu, hiçbir şey Andrée'den ve benden farklı türden biri olduğunu göstermiyordu. Akşamları yalnız başına dışarı çıkma ve istediği kitabı özgürce okuma hakkına uzun zamandır sahipti ama ufkunun benimki kadar dar olduğunu çabucak fark ettim. Babasının öğretmenlik yaptığı dinî bir öğretim kurumunda yetişmişti ve sadece derslerini, bir de ailesini seviyordu. O zamanlar kafamdaki tek düşünce evden ayrılmaktı ve onun ailesinin evinde halinden bu kadar menun olmasına şaşırıyordum. Kafasını sallayıp yaşını başını almış insanların geçmişi yad ederken takındıkları nostaljik edayla, "Asla şimdiki kadar mutlu olmayacağım," diyordu. Babasının hayranlık uyandıran biri olduğunu söylüyordu. Zor geçen gençlik yıllarının ardından geç yaşta evlenmiş, on yaşında bir kız çocuğu ve birkaç aylık bir bebekle elli yaşında dul kalıvermişti; kendisini tamamen çocuklarına adamıştı. Ablasına gelince; Pascal onu bir azize gibi görüyordu. Savaş sırasında nişanlısını kaybetmiş ve hiç evlenmemeye karar vermişti. Arkaya doğru sıkıca gerilip kalın bir atkuyruğu yapılmış kestane rengi saçları geniş ve gösterişli alnını meydana çıkarıyordu, beyaz tenliydi, anlamlı bakan gözleri, büyüleyici ve sert bir gülümsemesi vardı, hepsi aynı model dikilmiş, sade bir şıklığı yansıtan ve büyük, beyaz bir yakanın aydınlattığı koyu renk elbiseler giyerdi, rahipliğe doğru yöneltmeye çalıştığı kardeşinin eğitimini şevkle yönetiyordu, içini döktüğü bir günlük tuttuğundan ve kendini Eugénie de Guérin[1] sandığından şüpheleniyor-

1. Eugénie de Guérin (1805-1848): Fransız yazar ve şair Maurice de Guérin'in kız kardeşi. Genç yaşta kaybettiği erkek kardeşi için tuttuğu günlüklerle bilinir. (Y.N.)

dum, tombul ve biraz da kızarmış elleriyle ailesinin çoraplarını yamarken Verlaine'den "Sıkıcı ve basit işlerle yüklü mütevazı hayat," dizesini[1] söylüyor olmalıydı. İyi öğrenci, iyi oğul, iyi Hıristiyan Pascal'ı biraz fazla makul buluyordum, küçük bir papaz eskisine benziyor diye düşünüyordum bazen; ben de birçok açıdan onun sinirine dokunuyordum. Yine de, sonraları daha çok ilgimi çeken başka arkadaşlar edindiğimde dostluğumuz bozulmadı. Gallard'ların düzenlediği Malou'nun nişan törenine kavalye olarak onu götürdüm.

O zamanlar *Carmen*'i, *Manon*'u[2] ve *Lakmé*'yi[3] ezbere bilen Malou, Napoléon'un mezarının etrafında turlayarak, Bagatelle güllerinin kokusunu soluyarak ve Landes bölgesinin ormanlarında Rus salatası yiyerek nihayet bir koca bulmayı başardı. Evde kaldığını düşünen annesi ona her gün, "Ya manastıra girersin ya da evlenirsin; bekârlık bir tercih olamaz," diye tekrarlıyordu. Bir akşam Opéra'ya gidecekleri sırada Madam Gallard, "Bu kez ya kabul edersin ya da bu iş biter, sonra sıra Andrée'ye gelecek," diye duyurdu. Bunun üzerine Malou iki kız çocuk sahibi, kırk yaşında bir dulla evlenmeyi kabul etti. Bu olayın şerefine danslı bir gündüz kutlaması yapıldı. Andrée benim de katılmam için ısrar etti. Manastıra giren bir kuzenimden miras kalan ipekli jarseden gri elbiseyi sırtıma geçirip Gallard'ların evinin önünde Pascal'la buluşmaya gittim.

Mösyö Gallard son beş yıl içinde büyük bir terfi almıştı, artık Marbeuf Sokağı'nda lüks bir dairede yaşıyor-

1. Fransız şair Paul Verlaine'in *Sagesse* (Bilgelik) adlı şiir derlemesinde yer alan şiirden alıntı. (Ç.N.)

2. Giacomo Puccini'nin Fransız yazar Abbé Prévost'un *Manon Lescaut* isimli romanından esinlenerek bestelediği dört perdelik opera. (Ç.N.)

3. Léo Delibes'in Pierre Loti'nin *Rarahu ou Le Mariage de Loti* (Rarahu ya da Loti'liği) romanından esinlenerek bestelediği üç perdelik opera. (Ç.N.)

lardı. Oraya neredeyse hiç ayak basmamıştım. Madam Gallard bana yarım ağızla merhaba dedi, beni uzun zamandır öpmüyordu, hatta bana gülümsemeye bile tenezzül etmiyordu, buna karşın terslemeden Pascal'ı şöyle bir süzdü: Hem ağırbaşlı hem de mesafeli görünümünden dolayı Pascal'ı bütün kadınlar beğenirdi. Andrée de ona alelâde gülücüklerinden birini attı, gözlerinin altı kızarmıştı, ağladı mı acaba diye düşündüm. "Allığınızı tazelemek isterseniz, odamda ne lazımsa var," dedi bana. Bu gizli bir davetti. Gallard'larda allık sürmek serbestti, oysa annem, kız kardeşlerim ve arkadaşlarım bunu kınardı. "Makyaj cildi bozar," derlerdi. Kız kardeşlerim ve ben, bu hanımefendilerin kırışmış ciltlerini dikkatle inceleyerek sık sık, tedbiri elden bırakmamaları pahalıya patlıyor diyorduk.

Yüzümü ponponla pudraladım, özensiz kesilmiş saçlarımı tekrar taradım ve salona döndüm. Gençler yaşlı hanımların hüzünlü bakışları eşliğinde dans ediyorlardı. Hoş bir manzara değildi. Parlak ya da fazlaca cafcaflı renklerdeki taftalar ve satenler, kayık yaka elbiseler, biçimsiz drapeler, bedenlerini unutmak üzere çok iyi eğitilmiş bu genç Hıristiyanları daha da çirkin gösteriyordu. Bir tek Andrée göze hoş görünüyordu. Saçları ışıldıyor, tırnakları parlıyordu, ince ipekli kumaştan koyu mavi bir elbise giymişti, ayağında ince topuklu ayakkabılar vardı; ancak sağlıklı görünsün diye boyadığı yanaklarına rağmen yorgun görünüyordu.

"Ne kadar üzücü," dedim Pascal'a.

"Nedir o?"

"Tüm bunlar!"

"Hiç de değil," dedi neşeyle.

Pascal benim ne hoşgörüsüzlüklerimi ne de nadiren yaşadığım coşkuları paylaşıyordu; her canlıda sevilecek bir şey bulanabileceğini söylüyordu, beğenilmesinin ne-

deni buydu: Müşfik bakışları herkesin kendisini sevilmeye değer hissetmesini sağlıyordu.

Pascal benimle dans etti, sonra ben başkalarıyla dans ettim, hepsi çirkindi, onlarla konuşacak tek kelimem yoktu, onların da benimle, hava sıcaktı, canım sıkılıyordu. Andrée'yi gözümden ayırmıyordum, her kavalyesine eşit oranda gülümsüyordu, yaşlı hanımefendileri bana göre fazlasıyla mükemmelen yaptığı küçük bir reveransla selamlıyordu: Genç kız rolünü bu denli rahatlıkla yerine getirdiğini görmekten hiç hazzetmedim. Ablası gibi evlendirilmeye göz yumar mı acaba diye endişeyle sorguluyordum. Andrée birkaç ay önce Biarritz'de, soluk mavi bir arabanın direksiyonundaki Bernard'la karşılaşmıştı, beyaz bir takım elbise giymişti, parmaklarında yüzükler vardı, yanında da hayat kadını olduğu aşikâr güzel bir sarışın oturuyordu. Birbirlerine söyleyecek tek söz bulamadan öylece el sıkışmışlardı. "Annem haklıymış, birbirimiz için yaratılmamışız," demişti bana Andrée. Ayrılmaya zorlanmasalardı belki farklı olurdu, diye düşünmüştüm, belki de olmazdı. Her halükârda, bu karşılaşmadan beri Andrée aşktan sadece acıyla bahsediyordu.

İki dans arasında ona yaklaşmayı başardım.

"Beş dakika muhabbet etme imkânımız var mı?"

Şakağını sıvazladı, başı ağrıyor olmalıydı, o sıralar sıkça yaşıyordu bunu. "Merdivende buluşalım, en üst katta. Sessizce sıvışmanın bir yolunu bulacağım." Eşlerini değiştiren çiftlere şöyle bir göz attı. "Annelerimiz genç bir adamla gezintiye çıkmamıza izin vermiyor ama dans etmemizi seyrederken zevkten dört köşe olup gülümsüyorlar, saftirikler!" dedi.

Andrée genellikle, benim kendi kendime güçbela kısık sesle ifade ettiklerimi, yüksek sesle, dobra dobra dile getiriyordu. Evet, bu iyi Hıristiyan hanımefendiler, edepli, yüzlerine al basan kızlarının kendilerini erkeklerin kollarına bırakmasını görmekten endişe duyuyor olmalılar-

dı. On beş yaşında dans derslerinden nasıl da nefret ederdim! Nedenini bilmediğim, mide bulantısına, halsizliğe, hüzne benzeyen tarifsiz bir rahatsızlık hissederdim; anlamını öğrendiğimden beri asi olmuştum, karşıma ilk çıkanın sadece fiziksel temas yoluyla benim ruh halimi etkileyebilmesi bana son derece mantıksız ve onur kırıcı geliyordu. Ama bu bakirelerin çoğu kesinlikle benden daha saftı ya da özsaygıları benimkinden daha azdı: Şimdi böyle düşünmeye başlayınca onları seyretmek beni rahatsız ediyordu. "Ya Andrée?" diye sordum kendime. Andrée'nin sinizmi beni, genellikle daha aklıma geldiği anda utanmama sebep olan soruları kendime sormaya zorluyordu. Merdivende buluştuk, en üst basamağa oturduk.

"Biraz soluklanmak iyi geldi!" dedi.

"Başınız mı ağrıyor?"

"Evet."

Andrée gülümsedi.

"Belki bu sabah kafama diktiğim karışım yüzündendir. Genellikle afyonum patlasın diye kahve ya da bir bardak beyaz şarap içerim, bugün ikisini karıştırdım."

"Kahveyi ve şarabı mı?"

"O kadar da kötü değildi. Bir an için ayılttı beni."

Andrée'nin gülümsemesi dondu.

"Gece uyumadım. Malou'ya öyle üzülüyorum ki!"

Andrée ablasıyla hiçbir zaman iyi geçinmemişti ama insanların başına gelen her şeyi kendine dert ederdi.

"Zavallı Malou," diye tekrarladı. "İki gün boyunca tüm kız arkadaşlarının fikirlerini almak için koşuşturdu, hepsi kabul etmesini söyledi. Özellikle de Guite."

Andrée kıs kıs güldü.

"Guite, yirmi sekiz yaşına gelince insanın gecelerini yapayalnız geçirmesi katlanılır şey değil diyor."

"Peki ya o geceleri sevmediğin bir adamla geçirmek, tuhaf değil mi?"

Gülümsedim.

"Guite kutsal yıldırım aşkına hâlâ inanıyor mu?" dedim.

"Sanırım," dedi Andrée, sinirli sinirli boynundaki madalyonların zinciriyle oynarken.

"Ah! O kadar basit değil," diye ekledi. "Siz bir meslek sahibi olacaksınız, evlenmeden de bir şeylere hizmet edebilirsiniz. Oysa Guite gibi işe yaramaz bir kız kurusu, bu iyi değil."

Bolşeviklerin ve hayatın acımasızlığının babamı batırmasına sık sık bencilce seviniyordum: Çalışmak zorundaydım, Andrée'nin içini kemiren sorunlar beni kaygılandırmıyordu.

"Öğretmenlik sınavına hazırlanmanıza izin vermeleri gerçekten imkânsız mı?"

"İmkânsız!" dedi Andrée. "Gelecek yıl, Malou'nun yerinde ben olacağım."

"Anneniz sizi evlendirmeye çalışacak yani?"

Andrée hafifçe güldü.

"Şimdiden başladı sanırım, zevklerim konusunda beni düzenli olarak sorgulayan genç bir mühendislik öğrencisi var. Ona hayallerimi süsleyen şeylerin havyar, ünlü moda evleri ve gece kulüpleri, beğendiğim erkek tipinin de Louis Jouvet[1] olduğunu söyledim."

"İnandı mı?"

"En azından endişeli görünüyordu."

Birkaç dakika daha çene çaldık, sonra Andrée saatine baktı.

"Aşağıya inmeliyim," dedi.

Onun köle bileziği olan bu küçük saatten nefret ediyordum. Kütüphanedeki yeşil lambaların huzurlu ışığın-

1. Jules Eugéne Louis Jouvet (1887-1951): Fransız oyuncu, yönetmen ve öğretim üyesi. (Ç.N.)

da kitap okurken, Soufflot Sokağı'nda çay içerken, Luxembourg Bahçesi'nin ağaçlı yollarında yürürken Andrée birden kadrana şöyle bir bakar ve, "Geç kaldım!" diyerek panik içinde koştururdu. Her zaman yapacak başka bir işi olurdu: Annesi, kefaretini ödeyen bir tövbekârın gayretkeşliğiyle yerine getirdiği angaryalarla onu bunaltırdı; annesini inatla seviyordu, bazı konularda ona itaatsizlik etmeyi kabulleniyorsa bile bunun nedeni annesinin ona başka seçenek bırakmamasıydı. Béthary'deki misafirliğimden kısa bir süre sonra –Andrée o zaman on beş yaşındaydı– Madam Gallard onu aşk hakkında, şimdi geriye dönüp baktığında bile Andrée'yi hâlâ ürperten bir açıksözlülükle ve en ince ayrıntılara kadar titizlikle bilgilendirmişti, bu konuşmanın ardından annesi Lucretius'u, Boccacio'yu ve Rabelais'yi okumasına gönül rahatlığıyla izin vermişti, açık saçık hatta müstehcen eserler bu Hıristiyan kadını endişelendirmiyordu, ama bir yandan da Katolik dinini ve ahlakını aşağılamakla suçladığı yazarları kesin bir biçimde mahkûm ediyordu. Andrée'nin elinde Paul Claudel, François Mauriac ya da Gerorges Bernanos kitapları gördüğünde, "Dinini öğrenmek istiyorsan Kilise Babaları'nı oku," diyordu. Andrée'nin üzerinde kötü bir etki yarattığım kanaatindeydi, benimle görüşmesini yasaklamak istemişti. Ufku geniş bir müdürün desteleyip yüreklendirdiği Andrée direnmişti. Bununla birlikte öğrenimine devam etmesini, okuduğu kitapları, dostluğumuzu affettirmek için Madam Gallard'ın "toplumsal görevler" dediği şeyleri kusursuz biçimde yerine getirmeye çalışıyordu. İşte bu yüzden sıkça baş ağrısı çekiyordu; gündüzleri keman çalmaya pek vakit bulamıyordu, derslerineyse geceleri zar zor çalışabiliyordu, bunu yapmak onun için çok kolay olmasına rağmen yeterince uyumuyordu.

Gün sona ererken Pascal onu sık sık dansa kaldırdı, eve kadar bana eşlik ederken kendinden emin bir edayla,

"Arkadaşınız hoş biriymiş. Sorbonne'da sizi birlikte sıkça gördüm. Neden beni onunla hiç tanıştırmadınız?" dedi.

"Aklıma gelmedi," dedim.

"Onu tekrar görmeyi çok isterim."

"O kolay."

Andrée'nin cazibesinden etkilenmesi beni şaşırttı, Pascal erkeklere olduğu gibi kadınlara da nazik davranırdı, hatta kadınlara biraz daha fazla, ama onlara hiç saygı duymuyor gibiydi, herkese karşı iyi niyetli olmasına rağmen pek girişken değildi. Andrée'ye gelince, yeni biriyle tanıştığında ilk tepkisi güvensizlik olurdu. Büyürken İncil öğretileriyle, muhafazakârların çıkarcı, bencil ve bayağı davranışları arasındaki uçurumu utançla keşfetmişti, onların ikiyüzlülüğüne karşı katı, sinik bir tutum benimseyerek koruyordu kendini. Pascal'ın zeki biri olduğunu söylediğimde bana inandı ancak aptallığa katlanamamasına rağmen zekâya pek az önem veriyordu. Bir tür öfkeye kapılarak, "Bunun ona ne yararı var?" diye sormuştu. Tam olarak ne istediğini bilmiyordum ama kabul görmüş tüm değerlere aynı şüphecilikle yaklaşıyordu. Bir sanatçıya, yazara, oyuncuya vurulmasının hep çelişkili nedenleri olurdu, bu insanların sadece önemsiz hatta şüpheli niteliklerini takdir ederdi. Jouvet oynadığı bir ayyaş rolüyle Andrée'yi öylesine büyülemişti ki onun bir fotoğrafını yatak odasına asmıştı, bu hayranlıklar her şeyden önce ahlâkçı insanların sahte erdemlerine karşı bir meydan okumaydı, onları ciddiye almıyordu. Ama Pascal hakkında bana, "Onu çok sempatik buldum," derken ciddiye benziyordu.

Bunun üzerine Pascal bizimle çay içmeye Soufflot Sokağı'na geldi, Luxembourg Bahçesi'nde bize eşlik etti. İkinci seferden sonra onu Andrée'yle yalnız bıraktım, sonrasında da sık sık bensiz buluştular. Kıskanç biri değildim. Béthary'deki evin mutfağında Andrée'ye benim

için ne kadar önemli olduğunu itiraf ettiğim o geceden beri, onunla biraz daha az ilgilenmeye karar vermiştim. O benim için hâlâ son derece değerliydi ama artık dünyanın geri kalanı ve ben de vardım: Artık her şey ondan ibaret değildi.

Andrée'nin inancını ve ahlakını yitirmeden öğrenim hayatının sonuna geldiğini görmekten, büyük kızını da baş göz etmekten hoşnut olan Madam Gallard bütün o bahar boyunca daha hoşgörülüydü. Andrée saatine daha seyrek bakıyordu, Pascal'la baş başa çok zaman geçirdi, ayrıca üçümüz sık sık birlikte dışarı çıktık. Pascal onu çabucak etkisi altına aldı. Başlarda André'nin alaycı yorumlarına ve iğneleyici şakalarına gülüyordu ama çok geçmeden kötümserliğinden dolayı onu kınadı. "İnsanlık o kadar da karanlık değil," dedi. Kötülük, günah, inayet meseleleri üzerine konuşuyorlardı, Pascal onu Jansencilikle[1] suçladı. Andrée buna çok şaşırdı. İlk zamanlar bana hayretler içinde, "Ne kadar da genç!" diyordu. Daha sonra şaşkın bir edayla, "Kendimi Pascal'la karşılaştırınca, huysuz bir kız kurusu olduğum izlenimine kapılıyorum," dedi. Sonunda da onun haklı olduğuna karar verdi.

"Türdeşlerin hakkında peşinen kötü düşürsen Tanrı'yı gücendirirsin," dedi. Arkasından, "Bir Hıristiyan müşkülpesent olmalı ama kafası karışık olmamalı," dedi ve çabucak ekledi: "Pascal tanıştığım ilk gerçek Hıristiyan!"

Andrée'yi insan doğası, dünya ve Tanrı'yla uzlaştıran Pascal'ın savlarından ziyade bizzat onun varlığıydı. Göklerdeki varlığa inanıyor, hayatı seviyordu, neşeliydi ve kusursuzdu: Bütün insanların kötü olmadığı, bütün erdemlerin sahte olmadığı anlamına geliyordu bu, insan dünyadan vazgeçmeden cenneti hak edebilirdi. Andrée

1. Günahın kaynağını insanda bulan, günahların insanın dünyaya gelişiyle oluştuğunu savunan bir Katolik tarikatı. (Y.N.)

buna inanmak için kendine fırsat verdiği için kendimi kutluyordum. İki sene önce inancı sarsılmış gibiydi. "İman etmek tek bir şekilde mümkün, körü körüne, sorgulamadan," demişti bana. O zamandan bu yana fikri değişmişti; tek umudum dinle ilgili çok keskin fikirlere sahip olmamasıydı. Andrée'nin inançlarını paylaşan Pascal, ara sıra kendini düşünmenin bir suç olmadığına onu ikna etmeye benden daha uygundu. Madam Gallard'ı yargılamadan, Andrée'nin özel hayatını korumakta haklı olduğunu doğruladı. "Tanrı aklımızı köreltmemizi istemez: Bizi yeteneklerle donatmasının nedeni bunları kullanmamızı istemesi," diye sık sık tekrarladı. Bu sözler Andrée'nin zihnini aydınlattı; omuzlarından büyük bir yük kalkmış gibiydi. Luxembourg Bahçesi'nin kestane ağaçlarını önce tomurcuklar, sonra yapraklar ve çiçekler basarken Andrée'nin dönüşümünü izledim. Flanel tayyörü, çan şapkası ve eldivenleriyle, olması gerektiği gibi zarif bir genç kız görünümüne sahipti. Pascal onunla kibarca dalga geçiyordu.

"Neden hep yüzünüzü saklayan şapkalar takıyorsunuz? Eldivenlerinizi hiç çıkarmaz mısınız? Böyle rabıtalı genç bir kıza bir kafenin önünde oturması teklif edilebilir mi?"

Andrée, Pascal'ın ona takılmasından hoşnut görünüyordu. Yeni şapka satın almadı ama eldivenlerini çantasının bir köşesinde unuttu, Saint' Michel Bulvarı'ndaki kafelerin önlerindeki masalarda oturdu, yürüyüşü çam ağaçlarının altında gezindiğimiz günlerdeki gibi canlılığına kavuştu. O zamana dek Andrée'nin güzelliği bir bakıma gizli kalmıştı: Gözlerinin derinliklerinde mevcuttu, yüzünde ansızın parlardı ama hiç tam anlamıyla görünür olmazdı, sonra ansızın güzelliği gün yüzüne çıktı, gözle görülür bir hal aldı. Taze çimen kokusunun ortalığı sardığı bir sabah Boulogne Ormanı'ndaki gölde anımsı-

yorum onu; kürekleri almıştı, ne şapkası ne de eldivenleri vardı, kolları çıplaktı, suyu maharetle yarıyordu, saçları parlıyordu, gözleri hayat doluydu. Pascal elini suyun yüzeyinde gezdirirken bir yandan da usulca bir şarkı mırıldanıyordu: Sesi güzeldi, bir sürü şarkı biliyordu.

Pascal da değişiyordu. Babasının, özellikle de ablasının yanında küçücük bir oğlan çocuğu gibiydi, oysa Andrée'yle bir erkek erkiyle konuşuyordu, rol kestiği için yapmıyordu bunu, yalnızca Andrée'nin ona duyduğu ihtiyaca karşılık veriyordu. Ya onu yanlış tanımıştım ya da olgunlaşıyordu. Her halükârda o papaz okulu öğrencisine benzemiyordu artık, eskisine göre daha az meleksi ama daha neşeli buluyordum onu ve neşe ona çok yakışıyordu. 1 Mayıs günü, öğleden sonra, Luxembourg Bahçesi'nin önünde bizi bekliyordu, bizi görünce korkuluğa tırmanıp bir ip cambazı gibi küçük adımlarla, kollarını bir denge sırığı gibi iki yana açarak yanımıza geldi, iki elinde birer demet müge vardı. Yere atladı ve buketleri aynı anda ikimize de uzattı. Benimkini sadece bir denge oluşturmak için almıştı: O zamana dek Pascal bana hiç çiçek sunmamıştı. Andrée kızardı zira bunu anlamıştı, hayatımda ikinci kez onun kızardığını görüyordum. "Birbirlerini seviyorlar," diye düşündüm. Andrée tarafından sevilmek büyük bir şanstı ama ben daha ziyade onun için sevindim. İnançsız biriyle ne evlenebilir ne de evlenmek isterdi, Mösyö Gallard gibi kuralcı bir Hıristiyanı sevmeye razı olsa solar giderdi. Nihayet Pascal'la hem görevlerini yerine getirebiliyor hem de mutluluğunu yaşayabiliyordu.

Senenin bu son günlerinde yapacak pek bir işimiz yoktu, aylak aylak gezip tozuyorduk. Üçümüz de zengin değildik. Madam Gallard kızlarına otobüs abonmanı ve ipek külotlu çorap almaya yetecek kadar harçlık veriyordu; Mösyö Blondel ise Pascal'ın kendini sadece sınavlarına vermesini istiyordu, daha uzun saatler çalışmanın yükünü

üstlenmeyi tercih ederek onun özel ders vermesini yasaklamıştı; benimse çok cüzi miktarda ödeme yapan yalnız iki öğrencim vardı. Yine de Stüdyo Ursulines'de oynayan sanat filmlerini ve Catrel Tiyatrosu'nda sahnelenen avangard oyunları izlemenin bir yolunu buluyorduk. Çıkışta Andrée'yle uzun uzun konuşuyorduk, Pascal da hoşgörülü bir edayla dinliyordu. Felsefeden başka bir şeyi sevmediğini itiraf etmişti. Belli bir sebebi yoktu ama sanat ve edebiyat onu sıkıyordu, hayatı yansıttıklarını iddia ettiklerinde onları suni olmakla suçluyordu. Gerçeklikte duyguların ve durumların ne kitaplardaki kadar incelikli ne de dramatik olduğunu söylüyordu. Andrée bu yalın önyargıyı yeni ve farklı buluyordu. Kısacası, dünyayı trajik olarak algılamaya fazlasıyla meyilli Andrée için Pascal'ın bilgeliğinin biraz yüzeysel ama iyimser olması daha iyiydi.

Başarıyla geçtiği sözlü sınavın ardından Andrée Pascal'la gezintiye çıktı. Pascal onu evine hiç davet etmemişti, o da bunu kabul etmezdi elbette zira öğleden sonrasını bir delikanlının evinde geçirdiğini ne itiraf etmek ne de gizlemek isterdi, annesine fazla ayrıntıya girmeden benimle ve arkadaşlarla çıktığını söylüyordu. Hep dışarıda görüşüyorlardı ve çok yürüyorlardı. Ertesi gün onunla her zamanki yerimizde, duygusuz, donuk gözlerle bakan bir kraliçe heykelinin altında buluştum. Kiraz almıştım, onun sevdiklerinden, büyük, siyah olanlardan ama yemek istemedi, aklı başka yerde gibiydi.

Bir süre sonra bana, "Pascal'a Bernard'la yaşadıklarımı anlattım," dedi.

Sesi gergindi.

"Daha önce hiç bahsetmemiş miydiniz?"

"Hayır. Nicedir istiyordum aslında. Ona bu konudan bahsetmem gerektiğini hissediyor ama cesaret edemiyordum," dedikten sonra duraksadı ve, "çok kötü biri olduğumu düşünmesinden korktum," diye ekledi.

"Ne parlak bir fikir!" dedim.

Andrée'yi her ne kadar on yıldır tanısam da, beni hâlâ sık sık hayrete düşürdüğü oluyordu.

"Bernard'la ben asla yanlış bir şey yapmadık," dedi vakarlı bir sesle, "ama nihayetinde öpüşüyorduk işte ve bunlar masum öpücükler değildi. Pascal o kadar saf ve temiz ki. Korkunç bir şoka uğramasından endişe ettim. Ama o bir tek kendine acımasız davranır," diye ekledi inançla.

"Neden şoka uğrasın ki?" dedim. "Siz de Bernard da çocuktunuz ve birbirinizi seviyordunuz."

"İnsan her yaşta günah işleyebilir," dedi Andrée. "Aşk her şeyi mazur göstermez."

"Pascal sizi çok Jansenci buluyor olmalı!" dedim.

Andrée'nin kuruntularını pek anlamıyordum, o çocukça öpücüklerin onun için ne ifade ettiğini de pek anlamıyordum doğrusu.

"O anladı," dedi. "Her zaman her şeyi anlar."

Etrafına bakındı.

"Annem beni Bernard'dan ayırdığında kendimi öldürmeyi planladığımı düşünüyorum da: Onu sonsuza kadar seveceğimden öyle emindim ki!"

Sesinde asabi bir tedirginlik vardı.

"On beş yaşında yanılmak normaldir," dedim.

Andrée ayakkabısının ucuyla kumda daireler çiziyordu.

"Düşünme hakkına kaç yaşında erişilir? Sonsuza kadar böyle mi devam edecek?"

Kaygılı olduğunda yüzü sertleşir, suratındaki kemiklerin neredeyse hepsi ortaya çıkardı.

"Artık yanılmıyorsunuz," dedim.

"Ben de öyle düşünüyorum," dedi.

Kuma belli belirsiz çizgiler çizmeye devam ediyordu.

"Peki diğerinin, sevdiğiniz kişinin sizi sonsuza kadar seveceğinden nasıl emin olacaksınız?"

"İnsan bunu hissedebiliyor olmalı," dedim.

Andrée elini kesekâğıdına daldırıp sesini çıkarmadan birkaç tane kiraz yedi.

"Pascal şimdiye dek hiçbir kadını sevmemiştim dedi bana," dedi.

Doğruca gözlerimin içine baktı.

"Sevmemiştim demedi, sevmedim dedi."

Gülümsedim.

"Pascal kılı kırk yaran biridir, kelimelerini ölçüp tartarak konuşur."

"Yarın sabah birlikte ayine gitmemizi istedi," dedi Andrée.

Yanıt vermedim. Andrée'nin yerinde olsam, Pascal'ı dua ederken görünce kıskanırdım diye düşündüm; Tanrı'yla karşılaştırıldığında insan denen varlık öyle önemsiz ki. Yine de bir zamanlar hem Andrée'yi hem de Tanrı'yı büyük bir aşkla sevdiğim doğrudur.

O andan itibaren ikimiz de Andrée'nin Pascal'ı sevdiğini anlamış olduk. Pascal'a gelince, geçmişe nazaran Andrée'yle konuşurken kendine daha çok güveniyordu. On altı-on sekiz yaşları arasında rahip olmak istediğini anlattı ona: Ablası etkilemişti onu ama danışmanı gerçek eğiliminin bu olmadığını göstermişti: Pascal'ın papaz okulundan beklentisi, dışarıdaki dünyadan ve onu ürküten yetişkin sorumluluklarından kaçıp saklanabileceği bir sığınak olmasıydı. Bu kaygı uzun süre devam etmişti ve Pascal'ın kadınlara dair önyargılarını açıklıyordu: Şimdi o önyargılardan dolayı kendini şiddetle eleştiriyordu. "İffet, her kadının içinde bir şeytan görmek demek değil," dedi neşeyle Andrée'ye. Onu tanımadan önce, istisna kabilinden sadece ablasını arı bir ruh olarak görüyordu, bir de beni zira bir kadın olduğuma dair bilincim pek gelişmemişti. Oysa artık kadınların, kadın sıfatı taşımanın yanı sıra Tanrı'nın yarattığı varlıklar olduğunu da anlamıştı.

"Ancak dünyada tek bir Andrée var," diye öyle hararetle ekledi ki Andrée'nin artık Pascal'ın kendisini sevdiğinden hiç kuşkusu kalmamıştı.

"Tatilde birbirinize yazacak mısınız?" diye sordum.

"Evet."

"Madam Gallard buna ne diyecek?"

"Annem mektuplarımı açmaz, ayrıca postayı kollamak dışında işleri olacak."

Bu tatil, Malou'nun nişanı yüzünden her zamankinden daha hareketli geçecekti, Andrée bundan endişeyle bahsetti.

"Annem sizi davet etmeme izin verirse gelir misiniz?" diye sordu bana.

"İzin vermez," diye yanıtladım.

"Orası belli olmaz. Mine ve Lélette İngiltere'de olacaklar, ikizler de etkinizin tehlike arz edemeyeceği kadar küçükler," dedi gülerek. "Annem artık bana güveniyor, evet zor zamanlar geçirdim ama sonunda güvenini kazandım: Beni yoldan çıkarmanızdan korkmuyor artık."

Andrée'nin sadece arkadaşlığımız dolayısıyla değil aynı zamanda benimle Pascal hakkında konuşabileceği için gelmemi istediğinden şüpheleniyordum; onun sırdaşı olmaktan başka ne isterdim ki, ayrıca eylül başı için bana güvendiğini söylediğinde çok mutlu oldum.

Ağustos ayı boyunca Andrée'den yalnız iki mektup aldım, çok da kısalardı, şafak sökerken yatağında yazıyordu: "Gün boyu kendime ayıracak bir dakikam bile olmuyor," diyordu. Geceleri uykusu hafif olan büyükannesinin odasında uyuyordu, mektup yazmak ve okumak için gün ışığının panjurların arasından içeri süzülmesini bekliyordu. Béthary'deki ev insanlarla dolup taşıyordu; nişanlı ve

onun iki kız kardeşi, Andrée'yi gölge gibi takip eden içi geçmiş kız kuruları vardı, Rivière de Bonneuil'ün kuzenleri de cümleten oradaydı, Madam Gallard bir yandan Malou'nun nişanını kutlarken, bir yandan da fırsattan istifade Andrée'ye olası taliplerle görüşmeler ayarlıyordu, kutlamaların kutlamaları takip ettiği fevkalade bir yazdı. "Arafın böyle bir yer olduğunu hayal ediyorum," diye yazmıştı Andrée. Eylülde Malou'nun nişanlısının ailesini ziyarete giderken ona eşlik edecekti: Bu düşünce onu bunaltıyordu. Neyse ki Pascal'dan uzun mektuplar alıyordu. Onu görmek için sabırsızlanıyordum. O yıl Sadernac'ta sıkılmıştım, yalnızlık ağır geliyordu.

Andrée peronda beni bekliyordu, üzerinde pembe keten bir elbise, başında hasır çan bir şapka vardı ama yalnız değildi, biri pembe, öbürü mavi çizgili pamuklu elbiselerinin içindeki ikizler çığlıklar atarak trenin yanında koşuyorlardı:

"İşte Sylvie! Merhaba Sylvie!"

Dümdüz saçları, kara gözleriyle bana on yıl önce kalbimi fetheden, uyluğu yanmış küçük kızı hatırlatıyorlardı, bir farkla: Bunların yanakları daha tombul, bakışları daha az küstahtı. Andrée bana gülümsedi, küçük bir tebessümdü ama öyle hayat doluydu ki yüzü sağlıkla ışıldıyor gibiydi.

"Yolculuğunuz iyi geçti mi?" diye sordu elini bana doğru uzatırken.

"Yalnız seyahat ettiğimde hep iyi geçer," dedim.

Küçük kızlar meraklı gözlerle bizi inceliyorlardı.

"Neden onu öpmüyorsun?" diye sordu mavi elbiseli olanı Andrée'ye.

"Çok sevdiğimiz ama öpmediğimiz insanlar vardır," dedi Andrée.

"Öptüğümüz ama sevmediğimiz insanlar da vardır," dedi pembeli olan.

"Aynen öyle. Sylvie'nin bavulunu arabaya götürün."

Ufaklıklar küçük bavulumu kaptılar ve seke seke garın önünde duran siyah Citroën'e doğru yürüdüler.

"Nasıl gidiyor?" diye sordum Andrée'ye.

"Ne iyi ne kötü: Anlatacağım."

O direksiyona geçti, ben yanına oturdum, ikizler de bir yığın paketle dolu arka koltuğa yerleştiler. Katı kurallarla düzenlenmiş bir hayatın ortasına düştüğüm aşikârdı. "Sylvie'yi karşılamaya gitmeden önce alışveriş yapacaksın, uğrayıp ufaklıkları alacaksın," demişti Madam Gallard. Eve vardığımızda önce bu paketleri boşaltmak gerekecekti. Andrée eldivenlerini giydi, arabayı vitese taktı, ona daha dikkatlice bakınca zayıfladığını fark ettim.

"Zayıflamışsınız," dedim.

"Belki biraz."

"Zayıfladı tabii. Annem onu azarlayıp duruyor ama o hiçbir şey yemiyor," diye bağırdı ikizlerden biri.

"Hiçbir şey yemiyor," diye tekrarladı öbürü.

"Zevzeklik etmeyin," dedi Andrée. "Hiçbir şey yemesem ölmüş olurdum."

Araba yavaşça yola koyuldu, direksiyondaki eldivenli eller işinin ehli gibiydi, zaten Andrée ne yaparsa iyi yapardı.

"Araba kullanmayı seviyor musunuz?"

"Gün boyu direksiyon sallamayı sevmiyorum," dedi Andrée, "ama araba kullanmayı seviyorum."

Otomobil yalancı akasya ağaçlarıyla kaplı yol boyunca ilerliyordu ama yolu tanıyamamıştım, Madam Gallard'ın frene asıldığı dik yokuş, atın zorlanarak yavaş yavaş çıktığı bayır, hepsi dümdüz olmuştu. Ve işte bulvara gelmiştik bile. Şimşirler yeni budanmıştı. Şato değişmemişti: Ama girişteki tarhlara begonyalar ve zinya çiçekleri ekilmişti.

"Bu çiçekler önceden yoktu," dedim.

"Evet yoktu. Çok çirkinler," diye yanıt verdi Andrée. "Ama artık bir bahçıvanımız olduğuna göre onu çalıştırmamız lazım," diye ekledi ironik bir ifadeyle.

Valizimi aldı.

"Anneme hemen geleceğimizi söyleyin," dedi ikizlere.

Evin girişini ve oradaki taşra kokusunu tanıdım, merdivenin basamakları eskisi gibi gıcırdıyordu ama Andrée sahanlıkta sola döndü.

"Size ikizlerin odasını vermişler, onlar büyükanne ve benimle aynı odada uyuyacaklar," dedi.

Andrée bir kapıyı iterek açtı ve valizimi odanın zeminine koydu.

"Annem aynı odada kalırsak gözümüzü kırpmayacağımız kanaatinde."

"Ne yazık!" dedim.

"Evet öyle, ama en azından burada olmanız bile güzel," dedi Andrée. "Bu beni öyle mutlu ediyor ki!"

"Beni de."

"Hazır olur olmaz aşağı inin," dedi Andrée. "Benim anneme yardım etmem lazım."

Kapıyı arkasından kapattı. Bana, "Kendime ayıracak bir dakikam bile yok," yazarken abartmamıştı. Andrée hiç abartmazdı zaten. Yine de benim için üç dal kırmızı gül toplamaya zaman bulabilmişti, en sevdiği çiçekti gül. Çocukken yazdığı yazılardan birini anımsadım: "Gülleri severim, reverans yaparcasına eğilerek, solmadan ölen tören çiçekleridir onlar." Sahip olduğum tek elbiseyi, leylak rengi elbisemi asmak için dolabı açtığımda içinde bir havlu, bir çift terlik ve bir de kırmızı puanlı, beyaz, güzel bir elbise buldum, Andrée makyaj masasına bademli özlü bir sabun, bir şişe kolonya ve "Rachel"[1] to-

1. Coty markasının 1920'lerde ürettiği uçuk pembe bir pudra tonu. (Y.N.)

nunda bir yüz pudrası bırakmıştı. Gösterdiği ihtimam beni etkilemişti.

"Neden yemek yemiyor?" diye geçirdim içimden. Belki de Madam Gallard mektuplarını bulmuştu: Peki bunun ne önemi vardı? Üzerinden beş yıl geçmişti: Aynı hikâye yeniden mi yaşanacaktı? Odamdan çıkıp merdivenden indim. Yaşansa da aynı hikâye olmazdı zira Andrée artık çocuk değildi, Pascal'ı onulmaz bir aşkla sevdiğini biliyordum, hissediyordum. Madam Gallard'ın evlenmelerine karşı çıkmak için bir sebebi olmadığını tekrarlayarak kendimi rahatlatıyordum, nihayetinde Pascal "her bakımdan uygun bir genç adam" kategorisine sokulabilirdi.

Salondan gelen sesler çok yüksekti, hepsi bir nebze düşman bütün bu insanlarla karşı karşıya gelme fikri gözümü korkutuyordu: Ben de artık çocuk değildim. Yemek çanının çalmasını beklemek üzere kütüphaneye girdim. Kitapları, portreleri, işlemeli deri kapağı, tavan süslerini andıran çiçek zincirleri ve şeritlerle bezeli ağır albümü hatırladım, metal tokayı açtım. Gözüm Madam Rivière de Bonneuil'ün fotoğrafına takıldı: Elli yaşında, ortadan ikiye ayırıp yüzünün iki yanına yapıştırdığı düz siyah saçları ve otoriter havasıyla şimdilerde dönüştüğü tatlı büyükanneye hiç benzemiyordu; o zamanlar kızını istemediği bir adamla evlenmeye zorlamıştı. Birkaç sayfa daha çevirip Madam Gallard'ın genç kızken çekilmiş portresini incelemeye başladım; üzerinde boynunu hapseden yüksek yakalı bir bluz vardı, kabarık ve gür saçlarını masum yüzünün tepesinde toplamıştı, ciddi, dolgun dudaklı, gülümsemeyen ağzı aynı Andrée'ninkine benziyordu, gözlerinde insanı çeken bir şey vardı. Birkaç sayfa daha çevirince onu sakallı genç bir adamın yanına oturmuş, çirkin bir bebeğe gülümserken gördüm, gözlerindeki o "insanı çeken şey" ortadan kaybolmuştu. Albümü kapattım, camlı kapıya doğru yürüyüp onu araladım; sedef çiçeklerinin

arasından gelen hafif bir esinti küçük trampetleri andıran bu kırılgan çiçekleri hışırdatıyordu, salıncak gıcırdıyordu. "Bizim yaşımızdaymış," diye geçirdim içimden. Aynı yıldızların altında gecenin fısıltılarını dinliyormuş ve, "Onunla evlenmeyeceğim," diye ant içiyormuş. Peki neden? Adam ne çirkindi ne de aptal, iyi bir geleceğe ve bir sürü erdeme sahipti. Başka birini mi seviyordu? Kendisi için kurduğu başka hayalleri mi vardı? Bugün, tam da sürdüğü hayat için yaratılmış gibi görünüyordu!

Yemek çanı çalınca yemek odasına gittim. Bir sürü insanla el sıkıştım ama kimse hal hatır sormaya vakit ayırmadı, beni çabucak unutuverdiler. Yemek boyunca Charles ve Henri Rivière de Bonneuil *L'action française*'i Mösyö Gallard'ın savunduğu papaya karşı yüksek sesle savundular. Andrée öfkelenmiş gibiydi. Madam Gallard'ın aklının başka yerde olduğu açıkça belli oluyordu; albüm sayfalarındaki genç kızın izlerini bu solgun yüzde aramanın bir manası yoktu. "Hiç değilse anıları vardır," diye düşündüm. Peki nasıl anılardı bunlar? O anılarla ne yapıyordu?

Yemekten sonra erkekler briç oynamaya oturdular, kadınlar da el işlerini aldılar. O sene kâğıt şapkalar pek modaydı, yumuşasın diye nemlendirilen kalın kâğıtlar ince şeritler halinde kesilip sıkıca örülürdü, sonra da hepsi bir tür cilayla kaplanırdı. Andrée, Santenay Hanımlarının hayran bakışları eşliğinde yeşil bir şey örüyordu.

"Çan şeklinde bir şapka mı olacak bu?" diye sordum.

"Hayır, geniş kenarlı büyük bir şapka olacak," dedi bilmişçe gülümseyerek.

Agnès Santenay, Andrée'nin keman çalmasını istedi ama o reddetti. Onunla akşamın dedikodusunu yapamayacağımı anlayınca erkenden yatmaya gittim. Sonraki günlerde onu bir dakika olsun görmedim. Sabahları ev işleriyle ilgileniyordu, öğleden sonra da gençler Madam Gallard'ın ve Charles'ın arabasına doluşup tenis oyna-

maya ya da civardaki şatolarda dans etmeye gidiyordu; veya bir Bask topu[1] turnuvası ya da Landes ineği yarışı[2] seyretmek için civardaki küçük kasabalara iniyorduk. Andrée gerektiğini düşündüğü zamanlarda gülümsüyordu. Ama gerçekten de neredeyse hiçbir şey yemediğini fark etmiştim.

Bir gece oda kapımın açıldığını duyunca uyandım.

"Sylvie, uyuyor musunuz?"

Andrée çıplak ayaklarıyla, pamuklu bir sabahlığa sarınmış halde yatağıma yaklaşıyordu.

"Saat kaç?"

"Bir. Çok uykunuz yoksa aşağı inelim, aşağıda daha rahat laflarız, burada konuştuklarımız duyulabilir."

Sabahlığımı üzerime geçirdim, basamakları gıcırdatmaktan sakınarak merdivenden indik. Andrée kütüphaneye girip bir ışık yaktı.

"Diğer geceler büyükannemi uyandırmadan yataktan çıkmayı başaramadım. Yaşlı insanların uykularının bu kadar hafif olması inanılmaz."

"Sizinle sohbet etmeyi çok istiyordum," dedim.

"Ben de öyle!"

Andrée iç geçirdi: "Tatilin başından beri böyle devam ediyor. Şansım yaver gitmedi: Bu yıl beni biraz olsun rahat bırakmalarını öyle çok isterdim ki!"

"Anneniz bir şeylerden şüphelenmedi mi hâlâ?"

"Maalesef şüphelendi. Üzerinde bir erkeğin elyazısı bulunan o zarfları sonunda fark etti. Geçen hafta beni sorguya çekti."

1. Standart hali iki kişiyle oynanan bir oyundur. Oyuncular bileklerine sarılı raket benzeri ilginç şekli olan tahtalarla, topu olabildiğince sert ve rakibinin karşılayamayacağı bir şekilde duvara atarak sayı kazanmayı amaçlar. (Ç.N.)

2. Kumla kaplı oval veya dikdörtgen arenalarda düzenlenen ve kan dökülmeyen eski bir boğa güreşi biçimidir. (Ç.N.)

Andrée omuz silkti: "Her halükârda, önünde sonunda annemle konuşmam gerekecekti zaten."

"Ne oldu peki? Ne dedi?"

"Ona her şeyi anlattım," dedi Andrée. "Pascal'ın yazdığı mektupları görmek istemedi, ben de göstermedim zaten ama her şeyi anlattım. Onunla yazışmaya devam etmemi yasaklamadı. Düşünmeye ihtiyacı olduğunu söyledi."

Andrée gözleriyle odayı taradı, yardım ister gibi bir hali vardı, ağır kitaplar, aile büyüklerinin portreleri onu teskin edecek türden şeyler değillerdi.

"Çok kızgın görünüyor muydu? Neye karar verdiğini ne zaman öğreneceksiniz?"

"Bu konuda hiçbir fikrim yok," dedi. "Hiç yorum yapmadı, soru sormakla yetindi. Sonra da soğuk bir sesle, 'Düşünmem gerek,' dedi."

"Pascal'ı kabul etmemesi için hiçbir neden yok," dedim hararetle. "Onun bakış açısından düşünüldüğünde bile kötü bir talip değil."

"Bilmiyorum. Bizim çevremizde evlilikler böyle yapılmaz," dedi Andrée. "Aşk evliliğine şüpheyle bakılır," diye ekledi acı acı.

"Yine de, sırf Pascal'ı seviyorsunuz diye onunla evlenmenizi engellemeyeceklerdir!"

"Bilmiyorum," diye yineledi Andrée dalgın dalgın. Bana gözucuyla şöyle bir baktıktan sona gözlerini başka yöne çevirdi.

"Pascal'ın benimle evlenmek isteyip istemediğini bile bilmiyorum," dedi.

"Daha neler! Size evlilikten bahsetmemesinin nedeni işin zaten kendiliğinden oraya varacak olması," dedim. "Pascal için, sizi sevmek ve sizinle evlenmek istemek aynı şey."

"Beni sevdiğini hiç söylemedi," dedi Andrée.

"Biliyorum. Ama Paris'teki son günlerinizde buna dair hiçbir şüpheniz yoktu. Ve son derece haklıydınız: Gün gibi ortadaydı."

Andrée kolyesinin ucundaki madalyonlarla oynuyordu, bir an sessiz kaldı.

"İlk mektubumda Pascal'a, onu sevdiğimi söyledim, belki yanılıyorum ama bunu size nasıl açıklayacağımı bilemiyorum: Suskun kalmak, mektupta bir yalana dönüşüyor gibi geliyordu bana."

Başımı salladım, Andrée her zamanki gibi yalan söylemeyi beceremezmişti.

"Bana çok güzel bir mektupla karşılık verdi," dedi Andrée. "Ancak o kelimeyi; aşk kelimesini telaffuz etmeye hakkı olduğunu hissetmediğini söylüyordu. Dinî hayatında olduğu gibi gündelik yaşantısında da kesin yargılara sahip olmadığını anlatıyordu: Duygularını sınaması gerekiyormuş."

"Endişeye kapılmayın," dedim. "Düşüncelerimi sınamak yerine ne düşündüğüme karar verdiğim için Pascal beni hep azarlamıştır: O böyledir işte! Zamana ihtiyacı var. Ama bu sınama işi çabucak sonuçlanır."

Pascal'ı oyun oynamaya kalkışmayacağını bilecek kadar tanıyordum ama kararsızlıklarına da üzülüyordum. Pascal'ın aşkından emin olsa Andrée daha iyi uyur, daha fazla yerdi.

"Madam Gallard'la yaptığınız konuşmadan bahsettiniz mi ona?"

"Evet," dedi Andrée.

"Göreceksiniz, ilişkinizin tehlike altında olduğuna dair kaygılanmaya başlar başlamaz kesin bir yargıya varacaktır."

Andrée dişlerinin arasına aldığı kolye uçlarından birini ısırıyordu.

"Bekleyip göreceğim," dedi söylediğine pek inanmadan.

"Dürüstçe söyleyin Andrée, Pascal'ın başka bir kadını sevebileceğine inanıyor musunuz?"

Andrée duraksadı.

"Evliliğe uygun olmadığını keşfedebilir."

"Hâlâ rahip olmayı düşündüğünü sanmıyorsunuz herhalde!"

"Benimle tanışmamış olsaydı belki hâlâ düşünürdü," dedi Andrée. "Onu gerçek yolundan saptırmak için önüne çıkarılan bir tuzağım belki de..."

Andrée'ye kaygıyla baktım. "Jansenciler en kötüsüdür," derdi Pascal: Andrée Tanrı'nın şeytani kumpaslar kurduğundan şüpheleniyordu.

"Saçmalık bu," dedim. "Gerekirse, Tanrı'nın ruhları sınayabileceğini düşünebilirim ama onları kandıracağını düşünemem."

Andrée omuz silkti.

"Tam da saçma olduğu için iman etmek gerekir derler. Ben de tam bu yüzden, bir şeyler ne kadar saçma görünüyorsa doğru olma ithimallerinin o kadar yüksek olduğu sonucuna varıyorum."

Konu üzerine konuştuğumuz sırada kütüphanenin kapısı aniden açılıverdi.

"Burada ne yapıyorsunuz?" diye sordu küçük bir ses.

İkizlerden pembeler içindeki Dédé'ydi bu, Andrée'nin gözdesi.

"Ya sen?" diye sordu Andrée. "Neden yatağında değilsin?"

Dédé iki eliyle beyaz, uzun geceliğini kaldırarak yaklaştı.

"Büyükannem lambayı yakınca uyandım, senin nerede olduğunu sordu, ben de gidip bakacağımı söyledim..."

Andrée ayağa kalktı.

"İyi bir kız ol. Büyükanneme uykumun kaçtığını, kitap okumak için kütüphaneye indiğimi söyleyeceğim. Sylvie'den bahsetme, yoksa annem beni azarlar."

"Ama bu yalan olur," dedi Dédé.

"Yalanı ben söyleceğim, senin tek yapman gereken susmak, yalan söylemeyeceksin. İnsan büyüyünce bazen yalan söylemeye izni olur," diye ekledi Andrée onu rahatlatmaya çalışarak.

"Büyük olmak pek de rahatmış," dedi Dédé iç çekerek.

"Bazen öyle, bazen de değil," dedi Andrée onun kafasını okşayarak.

"Ne esaret ama!" diye geçirdim içimden odama dönerken. Annesi ya da büyükannesi tarafından denetlenmeyen tek bir hareketi yoktu, sonra bu davranışlar hemencecik kardeşlerine örnek oluyordu. Tanrı'ya hesabını vermediği tek bir düşüncesi de olmazdı! "En kötüsü de bu," diye geçirdim içimden, ertesi gün yanımda Andrée, üzerindeki bakır levhanın belirttiği gibi neredeyse bir asır önce Rivière de Bonneuil'e tahsis edilmiş bir bankın üzerinde dua ederken. Madam Gallard orgu çalıyordu, ikizler de kollarında kutsanmış ekmek dolu sepetlerle kilisede bir aşağı bir yukarı yürüyorlardı, Andrée başını ellerinin arasında almış Tanrı'yla konuşuyordu. Ne söylüyordu? O'nunla ilişkisi basit olamazdı, emin olduğum bir tek şey vardı: O'nun iyi olduğuna kendini ikna edememişti, yine de O'nu gücendirmek istemiyordu, O'nu sevmeye çalışıyordu: İnancı saflığını yitirir yitirmez Andrée de benim gibi onu kaybetseydi her şey daha kolay olabilirdi. İkizleri izlemeye başladım; meşgul ve ciddi görünüyorlardı, onların yaşındayken din çok eğlenceli bir oyundur. Ben de Komünyon Ayini sırasında, elinde ekmeği ve şarap kadehini taşıyan süslü püslü cüppesinin içindeki rahibin önünde flamalar sallamış, gül yaprakları serpmiş-

tim, ayine Komünyon'da giydiğim elbisemle katılmıştım, piskoposların parmaklarındaki ametist taşlı kocaman yüzükleri öpmüştüm, kutsal emanetlerin konulduğu kadife kaplı kaplar, Meryem Ana sunakları, Bebek İsa'nın ahırda bulunmasını gösteren sahneler, ayin alayları, melekler, tütsüler, tüm o kokular, o ritüelleşmiş etkinlikler, o allı pullu, parlak süsler çocukluğumun tek lüksüydü. Bunca ihtişam karşısında büyülenmek, kutsal ekmek kabının tam ortasındaki kutsal ekmek kadar saf ve ışıltılı bir ruhu kendi içinde hissetmek, tüm bunlar ne kadar hoştu! Sonra bir gün bir bakmışsınız ruh ve Tanrı karanlığa bürünmüş, içinize pişmanlık, günah ve korku çöreklenivermiş. Andrée, kendisini dünyevi bakış açısıyla sınırladığında bile çevresinde olup biten her şeyi çok ciddiye alıyordu; hayatını doğaüstü âlemin gizemli ışığında tahayyül ederken yüreği nasıl darlanmazdı? Annesine kafa tutmak belki de bizzat Tanrı'ya isyan etmekti: Ama belki de itaat ederek, sahip olduğu nimetlere layık olmadığını gösteriyordu. Pascal'ı 'sevmekle şeytanın planlarına hizmet etmediğini nasıl bilebilirdi? Hayatının her ânında ahiret işin içindeydi ve onu kazandığınız ya da kaybettiğinizi gösteren hiçbir açık işaret verilmiyordu! Pascal, Andrée' nin bu korkuların üstesinden gelmesine yardım etmişti. Ne var ki, o geceki konuşmamız bana onun yeniden hızla o korkulara kapılacağını göstermişti. Kalbinin huzur bulacağı yer kesinlikle kilise değildi.

Bütün öğleden sonrayı içim daralarak geçirdim, uzun boynuzlu ineklerin korkudan beti benzi atmış genç çiftçilere saldırmasını üzüntüyle izledim. Sonraki üç gün boyunca, evin bütün kadınları dur durak bilmeden bodrum katında koşuşturup durdu, ben bile bezelye ayıkladım, erik çekirdeklerini çıkardım. Bölgedeki toprak sahipleri her yıl Adour Nehri'nın kıyısında soğuk yemeklerin yendiği bir piknik için toplanırlardı; bu masum şölen uzun

hazırlıklar gerektirirdi. "Her aile diğerlerinden daha iyi hazırlanmak ve her yıl bir öncekinden daha iyisini yapmak ister," dedi Andrée. Şölen sabahı kiralık bir kamyonetin arkasına yiyecek ve kap kacak dolu iki sepet yerleştirildi, gençler boş kalan yerlere doluştu, yaşlılar ve nişanlı çiftler arabalarla bizi takip ettiler. Andrée'nin ödünç verdiği kırmızı puanlı elbiseyi giymiştim, o da kâğıttan yapıldığı neredeyse hiç belli olmayan büyük şapkasıyla uyumlu yeşil kuşaklı, ham ipekten bir elbise giymişti.

Mavi su, yaşlı meşe ağaçları, sık otlar; çimenlere uzanır, sandviç yer, akşama kadar konuşurduk: Keyif içinde mükemmel bir öğleden sonra geçirirdik diye düşündüm içimden, Andrée'nin sepetleri açmasına yardım ederken. Aman o ne telaş! Masaları kurmak, yemekleri yerleştirmek, örtüleri doğru yerlere yaymak gerekiyordu. Sonra öbür arabalar da geldi: İki yepyeni, gıcır gıcır araba: Birkaç antika külüstür ve hatta iki atlı bir araba daha. Gençler hemen tabak çanağı çıkarmaya başladılar. Yaşlılar üzerine çadır bezi serilmiş ağaç gövdelerinin üzerine ya da katlanır sandalyelere oturdular. Andrée onları gülümseyerek ve reverans yaparak karşılıyordu: Onu bilhassa uzun uzun konuştuğu orta yaşlı beyefendiler beğeniyordu. Ara sıra, kremayla doldurulmuş karmaşık bir makinenin kolunu çevirerek kremadan dondurma yapmaya çalışan Malou ve Guite'den işi devralıyordu. Ben de onlara yardım ediyordum.

"Buna inanabiliyor musunuz!" dedim yemeklerle donatılmış masayı göstererek.

"Evet, söz konusu sosyal sorumlulukları yerine getirmek olduğunda, hepimiz iyi Hıristiyanlarız!" dedi Andrée.

Krema bir türlü koyulaşmıyordu. Bu işle uğraşmaktan vazgeçip yerdeki örtülerden birinin etrafına, yirmili yaşlarındaki gençlerin arasına oturduk. Kuzen Charles

son derece çirkin ama harika giysiler içindeki bir kızla kibar kibar konuşuyordu: Kızın üzerindeki elbisenin rengini ve kumaşını tarif edecek söz, kelime dağarcığımızda bulunmuyordu bile.

"Bu piknik Yeşil Şeritliler'in[1] balosuna benziyor," dedi Andrée.

"Bu bir talip görüşmesi mi? Kız pek çirkin," dedim.

"Ama çok da zengin," diye yanıt verdi Andrée, sonra da kıs kıs gülerek, "burada ayarlanmış en az on evlilik var," diye ekledi.

O zamanlar bayağı oburdum ama hizmetçilerin etrafta dolaştırdığı tabakların bolluğu ve gösterişi beni ürkütmüştü. Jöleli balıklar, dürümler, etli jöleler ve hamur işleri, soğuk etli pelteler, av etli yemekler, güveçler, soslu söğüş etler, terinler, pateler, şarap soslu ördekler, sade ve mayonezli soğuk sebze salataları, turtalar, tartlar, bademli kekler hepsinden tatmanız ve kimseyi gücendirmemek için herkese iltifat etmeniz gerekiyordu. Bu da yetmezmiş gibi herkes yediklerinden konuşuyordu. Andrée'nin iştahı her zamankinden daha iyiydi, yemeğin başında neşesi bayağı yerindeydi; sağında oturan esmer, yakışıklı bir züppe sürekli onun dikkatini çekmeye çalışıyor, kısık sesle onunla konuşuyordu, çok geçmeden Andrée sinirlendi: Öfkeden ya da şaraptan olsa gerek yanakları hafiften pembeleşti, bütün bağ sahipleri şaraplarından numuneler getirmişti, bolca şişe boşalttık. Sohbet canlandı. Flört hakkında konuşmaya başladık: Flört etmemize izin var mıydı? Varsa, sınırı neydi? Velhasıl flörte herkes karşıydı ama bu muhabbet kız ve erkek çocuklara aralarında fısıldaşıp kıkırdama fırsatı yarattı; bu gençlerin çoğunluğu kasıntıydı ancak bazıları edepsizdi de: Müstehcen gülüş-

1. 1920'de Paris'te kurulan, evliliği destekleyen ve evlilik yaşına gelen gençleri bir araya getiren bir dernek. (Ç.N.)

meler çok fazlaydı, aşka gelen gençler hikâyeler anlatmaya başladılar, gerçi usturuplu hikâyelerdi bunlar ama dağarcıklarında daha farklılarının da bulunduğunu ima eden bir tonlamayla anlatıyorlardı. Bir buçuk litrelik bir şampanya açtılar; içlerinden biri, herkes birbirinin ne düşündüğünü öğrenebilsin diye hepimizin aynı kadehten içmesini teklif etti, kadeh elden ele dolaştı; esmer, yakışıklı züppe kadehi başına diktikten sonra Andrée'ye uzattı ve kulağına bir şeyler fısıldadı, Andrée elinin tersiyle vurarak kadehi çimlerin üzerine fırlattı.

Kesin bir dille, "Laubaliliği hiç sevmem," dedi.

Mahcubiyet dolu bir sessizliğin ardından Charles kahkahayı basarak, "Bizim Andrée sırları ifşa olsun istemiyor," dedi.

"Ben başkalarının sırlarını öğrenmek istemiyorum," dedi Andrée. "Zaten çok içtim." Sonra ayağa kalktı ve, "Ben gidip kahve alayım," diye ekledi.

Gözlerimle onu takip ettim, kafam karışmıştı. Ben olay çıkarmadan şampanyadan içerdim; evet, bu masum imalarda rahatsızlık verici bir şeyler yok değildi ama bunun bizimle ne ilgisi vardı? İki ağzın bir bardaktaki sahte buluşması Andrée'nin gözünde elbette saygısızlıktı: Eskiden Bernard'a verdiği ya da Pascal'a henüz vermediği öpücükler mi gelmişti yoksa aklına? Andrée geri gelmedi, ben de ayağa kalktım ve meşe ağaçlarının gölgesine daldım. Masum olmayan öpücüklerden bahsederken Andrée'nin neyi kastettiği yine aklıma takıldı. Cinsellikle ilgili konular hakkında çok bilgiliydim, çocukluğumda ve ergenlik dönemimde bedensel arzularım olmuştu ama ne engin bilgilerim ne de azıcık deneyimim teni şefkatle ya da mutlulukla birleştiren bağların dönüşümünü anlamama yetiyordu. Andrée'ye göre kalple beden arasında bir bağlantı vardı, ki bu bağlantı benim için hâlâ gizemini koruyordu.

Küçük korudan çıktım. Kendimi Adour Nehri'nin kıvrımındaki kıyıda buldum, kulağıma bir şelale sesi geliyordu, berrak suyun dibindeki benekli çakıllar küçük çakıltaşlarını andıran şekerlere benziyordu.

"Sylvie!"

Seslenen Madam Gallard'dı, hasır şapkasının altındaki yüzü pancar gibi olmuştu.

"Andrée'nin nerede olduğunu biliyor musunuz?"

"Ben de onu arıyorum," dedim.

"Neredeyse bir saattir ortalarda yok, terbiyesizlik resmen bu."

Aslında endişeli, dedim içimden. O da Andrée'yi kendine göre seviyordu elbette, ama nesini seviyordu? Asıl mesele buydu. Hepimiz kendimizce, kendimize göre seviyorduk onu.

Şimdi şelalenin sesi kulaklarımızda uğulduyordu.

"Bundan emindim!" dedi Madam Gallard durarak.

Bir ağacın altında, bir öbek çiğdemin yanında Andrée'nin elbisesini, yeşil kuşağını, kalın pamuklu iç çamaşırını gördüm. Madam Gallard nehre yaklaştı.

"Andrée!" diye seslendi.

Şelalenin dibinde bir şey hareket etti. Suyun yüzünde Andrée'nin başı göründü.

"Gelsenize! Su harika!" dedi.

"Hemen çık sudan!"

Andrée bize doğru yüzerken yüzü gülücüklerle aydınlanmıştı.

"Hem de öğle yemeğinden hemen sonra! Kramp girebilir!" dedi Madam Gallard.

Andrée kıyıya doğru yüzdü, iğnelerle tutturduğu kalın bir pelerine sarınmıştı, suyun düzleştirdiği saçları gözlerinin önüne düşüyordu.

"Ah! Yüzünün haline bak!" dedi Madam Gallard, sesi yumuşamıştı. "Nasıl kuruyacaksın?"

"Bir yolunu bulurum."

Madam Gallard gülümseyerek, "Ey yüce Tanrım, bana böyle bir kız çocuğu verirken aklından ne geçiyordu acaba!" dedi ve hemen ardından sert bir ifadeyle ekledi: "Çabuk geri dön, bütün sorumluluklarından kaçıyorsun."

"Geliyorum."

Madam Galllard uzaklaşınca, Andrée giyinene kadar ben de ağacın öbür tarafında oturdum.

"Ah! Suda kendimi ne kadar iyi hissediyordum!" dedi.

"Buz gibi olmalı."

"Şelanenin suyu sırtıma vurduğunda soluğum kesildi ama sonra iyi geldi."

Çimenlerin arasından bir çiğdem[1] kopardım; sadelikleri içinde hem rustik hem de karmaşık olan ve mantarlar gibi bir çırpıda topraktan fışkıran bu tuhaf çiçekler gerçekten zehirli mi acaba diye merak ettim.

"Bu çiğdemlerden yapılmış bir çorba içirsek Santenay kardeşler ölür mü sence?" diye sordum.

"Ah şu zavallı kızlar! Gerçekte o kadar kötü değiller," dedi Andrée.

Bana doğru yaklaştı, elbisesini giymişti, kuşağını bağlıyordu.

"Kombinezonumla kurulandım," dedi. "Kombinezon giymediğimi kimse fark etmez, zaten kat kat giyinip duruyoruz."

Nemli pelerini ve buruşuk jüponu çimlerin üzerine serdi.

"Geri dönmeliyiz," dedi.

"Maalesef!"

"Zavallı Sylvie! Sıkılıyor olmalısınız," dedi ve sonra gülümseyerek ekledi: "Artık pikniği atlattığımıza göre, daha fazla boş zamanım olacağını umuyorum."

1. Çiğdemin *crocus* adı verilen zehirli bir türü. (Ç.N.)

"Az da olsa birbirimizi görebileceğimiz kadar vakit ayarlabileceğinizi düşünüyor musunuz?"

"Bir şekilde ayarlayacağım," dedi Andrée kararlı bir sesle.

Nehir kıyısından aheste aheste geri dönerken, "Bu sabah Pascal'dan bir mektup aldım," dedi.

"Güzel bir mektup mu?"

"Evet," dedi başını sallayarak.

Elinde buruşturduğu nane yaprağının kokusunu mutlu mutlu içine çekti.

"Annemin düşünmek için zaman istemesinin iyiye işaret olduğunu söylüyor. Kendine güvenmelisin diyor."

"Ben de öyle düşünüyorum."

"Güveniyorum," dedi Andrée.

Şampanya kadehini neden yere fırlattığını sormak istedim ama onu utandırmaktan korktum.

Günün geri kalan kısmında Andrée herkese cana yakın davrandı ama ben hiç eğlenmiyordum. Sonraki günlerde de eskisinden daha fazla boş vakti olmadı. Hiç şüphe yok, Madam Gallard bunu birbirimizi görmememiz için kasten ayarlamıştı. Pascal'ın mektuplarını fark ettiğinde onları ziyaret etmeme izin verdiği için kafasını duvarlara vurmuş olmalı, şimdi de yaptığı bu hatayı elinden gelen en iyi biçimde telafi ediyordu. Ayrılık vakti yaklaştıkça daha da çok üzülüyordum. Paris'e döndüklerinde Malou'nun düğünü olacak, dedim o sabah kendi kendime, Andrée evde ve toplum içinde ablasının yerini alacak, onu ancak bir kermeste ya da cenazede ayaküstü göreceğim. Oradan ayrılmamdan iki gün önceydi, sık sık yaptığım gibi herkesin uyuduğu sırada bahçeye inmiştim. Yaz sona eriyordu, çalıların renkleri soluyor, üvez ağaçlarının kırmızı meyveleri sararıyordu; sabah esintisi eşliğinde sonbaharın bakır renkleri daha yoğun görünüyordu: Hâlâ çiy kaplı çimlerin üzerinde parıldayan ağaçları görmek

hoşuma gidiyordu. Kır çiçeklerinin artık açmadığı bakımlı hıyabanlarda hüzünle yürürken bir müzik sesi duyduğumu sandım, sese doğru yürüdüm; bir keman sesiydi. Andrée bahçenin en arkasında, bir çam ağacı kümesinin arasına gizlenmiş keman çalıyordu. Mavi jarse elbisesinin üzerine eski bir şal atmıştı, düşüncelere dalmış, omzuna dayadığı enstrümanın sesini dinliyordu. Güzel, siyah saçları dümdüz bir hatla yandan ayrılmıştı, bu beyaz çizgi öyle dokunaklıydı ki parmaklarımı üzerinde şefkat ve saygıyla gezdirmek istedim. Bir an durup yayın ileri geri hareketini izledim ve Andrée'ye bakarken, "Ne kadar da yalnız," diye geçirdim içimden.

Son nota da havada kaybolup giderken ona doğru yürüdüm, çam iğneleri ayaklarımın altında çıtırdıyordu.

"Ah!" dedi Andrée. "Çaldığımı duydunuz mu? Evden duyuluyor mu?"

"Hayır," dedim. "Buradan geçerken duydum. Ne kadar güzel çalıyorsunuz!" diye ekledim.

Andrée iç geçirdi.

"Keşke çalışmak için biraz zamanım olsaydı!"

"Açık havada sık sık konser verir misiniz böyle?"

"Hayır. Ama keman çalmayı birkaç gündür o kadar çok arzu ettim ki! Ayrıca bütün o insanların beni keman çalarken duymasını istemedim."

Andrée kemanını küçük kutusuna yerleştirdi.

"Annem aşağı inmeden önce eve dönmem lazım, yoksa deli olduğumu söyler, bu da işlerimi hiç kolaylaştırmaz."

"Kemanınızı Santenay'lara götürecek misiniz?" diye sordum dönüş yolunda.

"Kesinlikle hayır!" diye yanıt verdi. "Ah, orada vakit geçirmek beni dehşete düşürüyor. En azından burada evimdeyim."

"Oraya gerçekten gitmek zorunda mısınız?"

"Küçük meseleler için annemle tartışmak istemiyorum. Özellikle de şu sıralar."

"Anlıyorum."

Andrée eve girdi, ben de elimdeki kitapla çimenlerin ortasına oturdum. Biraz sonra onu Santenay kardeşlerle birlikte gülleri keserken gördüm. Arkasından odun kesmeye odunluğa gitti, balta darbelerinin boğuk sesini duydum. Güneş gökyüzünde yükselirken, hiçbir zevk almadan kitap okuyordum. Madam Gallard'ın kararının olumlu olabileceğinden artık hiç emin değildim. Ablası gibi Andrée'nin de mütevazı bir çeyizi olacaktı ama o, Malou' dan çok daha güzel ve çok daha zekiydi, hiç şüphesiz annesinin onun için daha büyük emelleri vardı. Aniden canhıraş bir çığlık sesi duyuldu: Bağıran Andrée'ydi.

Odunluğa doğru koştum. Madam Gallard onun üzerine eğilmişti, Andrée talaşların arasında gözleri kapalı yatıyordu, bir ayağı kanıyordu, baltanın ağzında kan izleri vardı.

"Malou, ilkyardım çantanı getir, Andrée yaralandı!" diye bağırdı Madam Gallard. Bana da gidip doktora telefon etmemi söyledi. Geri döndüğümde Malou, Andrée'nin ayağına pansuman yapıyordu, annesi de amonyak koklatıyordu, Andrée gözlerini açtı.

"Balta elimden kaydı!" diye mırıldandı.

"Kemiğe gelmemiş," dedi Malou. "Derin bir kesik ama kemik zarar görmemiş."

Andrée'nin hafif ateşi vardı, doktor onun çok yorgun olduğunu fark edince uzun süre dinlenmesini salık verdi, zaten on gün kadar ayağının üzerine basamayacaktı.

Akşam onu görmeye gittiğimde çok solgun olmasına rağmen bana kocaman gülümsedi.

"Tatilin sonuna kadar yatağa çakılıp kaldım!" dedi muzaffer bir sesle.

"Ağrınız var mı?" diye sordum.

"Azıcık!" dedi. "On kat fazla ağrım da olsa Santenay'lara gitmekten iyidir," diye ekledi.

Muzip bir edayla bana bakarak, "Tanrı'nın lütfu dediğimiz şey bu işte!" dedi.

Şaşkın gözlerle ona baktım.

"Andrée! Bunu kasten yapmamışsınızdır herhalde?"

"Tanrı'yı bu kadar küçük bir şey için rahatsız edemezdim!" dedi neşeyle.

"Nasıl cesaret ettiniz! Ayağınızı koparabilirdiniz!"

Andrée arkasına yaslanarak başını yastığına dayadı.

"Artık dayanamıyordum," dedi.

Bir an sessizce tavana baktı, onun kireç gibi yüzünü, boş bakan gözlerini görünce eski bir korkunun içimde yeniden filizlendiğini hissettim. Baltayı kaldırıp vurmak: Ben bunu asla yapamazdım, düşüncesi bile kanımın çekilmesine yetiyordu. Beni asıl ürküten bunu yaparken aklından geçenlerdi.

"Anneniz şüphelendi mi?"

"Sanmıyorum."

"Öyle ya da böyle biraz huzur bulmanın bir yolunu bulacağımı söylemiştim size," dedi yatakta doğrularak.

"O zaman mı karar vermiştiniz?"

"Bir şeyler yapmaya karar vermiştim. Balta fikri bu sabah çiçek toplarken aklıma geldi. Önce kendimi bahçe makasıyla yaralamayı düşündüm ama bu yeterli olmazdı."

"Beni korkutuyorsunuz," dedim.

Andrée kocaman gülümsedi.

"Neden? İyi bir iş çıkardım: Çok derin kesmedim," dedi. "Anneme ay sonuna kadar kalıp kalamayacağınızı sormamı ister misiniz?"

"Kalmamı istemeyecektir."

"İzin verin onunla konuşayım!"

Madam Gallard ona pişmanlık ve korku hissettiren bir gerçekten mi şüphelenmişti acaba? Yoksa onu endi-

şelendiren doktorun teşhisi miydi? Andrée'ye eşlik etmem için Béthany'de kalmamı kabul etti. Rivière de Bonneuil'ler, Malou ve Santenay'larla birlikte evden ayrılınca ortalık bir günde çok sakinleşti. Andrée'nin artık kendine ait bir odası vardı, ben de onun başucunda uzun saatler geçiriyordum.

Bir sabah bana, "Dün akşam annemle Pascal hakkında uzun bir konuşma yaptım," dedi.

"Sonuç?"

Bir sigara yaktı, asabileştiğinde sigara içerdi.

"O da babamla konuştu. Öncelikle Pascal'a karşı peşin bir hükümleri yok, hatta onu bize getirdiğin gün üzerlerinde iyi bir etki bırakmış."

Andrée doğruca gözlerime baktı.

"Fakat annemi anlıyorum: Pascal'ı tanımıyor, niyetinin ciddi olup olmadığını sorguluyor."

"Evlenmenize karşı çıkmayacak mı yani?" diye sordum umutla.

"Hayır."

"Pekâlâ! En önemlisi bu zaten. Mutlu değil misiniz?"

Andrée sigarasından bir nefes çekti.

"İki-üç seneden önce evlilik söz konusu olamaz..."

"Biliyorum."

"Annem resmen nişanlanmamız konusunda ısrarlı. Aksi takdirde Pascal'ı görmemi yasakladı: Bütün bağlantımızı kesmek için beni İngiltere'ye göndermek istiyor."

"Nişanlanacaksınız işte, hepsi bu."

Sonra çabucak lafa devam ettim.

"Evet, bunu Pascal'la hiç konuşmadınız belki ama iki yıl boyunca görüşmemeye razı olacağına inanmıyorsunuz herhalde!"

"Onu nişanlanmaya zorlayamam!" dedi Andrée tedirgin bir sesle. "Benden sabırlı olmamı istedi, ne isteğini

anlaması için zamana ihtiyacı olduğunu söyledi, onun ayaklarına kapanıp, 'Nişanlanalım!' diye ağlamayacağım."

"Ayaklarına kapanmayacaksınız, sadece durumu açıklayacaksınız."

"Bu, onu köşeye sıkıştırmakla aynı şey."

"Bu sizin suçunuz değil! Yapabileceğiniz başka bir şey yok."

Uzun süre dirense de nihayet onu Pascal'la konuşmaya ikna ettim. Ancak meseleyi bir mektupla açıklamayı reddetti, Paris'e döner dönmez onunla karşılıklı konuşacağını söyledi annesine. Madam Gallard da razı oldu. O günlerde yüzü gülüyordu, belki de "iki kızı da baş göz ettim" diye düşünüyordu. Bana karşı da handiyse sevimli davranıyordu, Andrée'nin yastıklarını düzelttiği sırada ya da üstüne bir hırka geçirmesine yardım ederken gözlerinde, daha önce gördüğüm genç kızlık fotoğrafını anımsatan bir şeyler beliriyordu.

Andrée kendini nasıl yaraladığını Pascal'a şakayla karışık anlatmıştı, ondan endişelerini dile getiren iki mektup aldı. Pascal ona göz kulak olacak aklı başında birine ihtiyacı olduğunu söylemiş, Andrée'nin bana aktarmadığı bir şeyler daha yazmıştı, onun duygularından artık kuşku duymadığını anladım. İstirahat ve uyku sayesinde yüzü eski rengine kavuştu, hatta bir miktar kilo bile aldı: Nihayet yataktan çıkabildiği o günkü kadar ışıldadığını daha önce hiç görmemiştim.

Hafifçe topallıyordu, yürürken zorlanıyordu. Mösyö Gallard bütün bir gün kullanmamız için bize Citroën'ini ödünç verdi. Arabaya nadiren binerdim ve bunu asla keyif için yapmazdım. Andrée'nin yanına oturduğumda, bütün pencereleri sonuna kadar açıp caddede gazladığımızda kalbim sevinçle dolmuştu. Landes Ormanı boyunca çam ağaçlarının arasından süzülüp giden, göz alabildiğine düz, göğe uzanan uzun bir yolu izledik. Andrée ara-

bayı çok hızlı kullanıyordu, göstergenin iğnesi saatte seksen kilometreyi gösteriyordu! Usta şoförlüğüne rağmen biraz tedirgin olmuştum.

"Bizi öldürmeyeceksin değil mi?" diye sordum.

"Kesinlikle hayır!"

Andrée mutlu bir ifadeyle gülümsüyordu.

"Artık ölmeyi hiç mi hiç istemiyorum."

"Önceden istiyor muydunuz?"

"Ah, evet! Her akşam uyanmamayı dileyerek uyuyordum. Artık Tanrı'ya bana uzun bir ömür vermesi için dua ediyorum," diye ekledi neşeyle.

Anayoldan çıktık ve fundalıklarla çevrili durgun göletlerin çevresinden yavaş yavaş dolaştık, okyanus kıyısındaki bomboş bir otelde öğle yemeği yedik: Yaz sezonu bitiyordu, kumsallar ıssızdı, villalar kapatılmıştı. Bayonne'dan ikizler için renkli, çubuk şekerlemeler aldık, küçük adımlarla katedralin manastırına tırmanırken bir tane de biz yedik. Andrée omzuma yaslanıyordu. Günün birinde gezmeye gideceğimiz İspanya ve İtalya'daki manastırlardan, daha uzak ülkelerden, büyük yolculuklardan bahsediyorduk.

Arabaya dönerken sargılı ayağını işaret ederek, "Bu cesareti nasıl bulduğunuzu hiç anlamayacağım!" dedim.

"Kendinizi benim kadar kapana sıkışmış hissetseydiniz aynı cesareti siz de bulurdunuz."

Andrée şakağına dokundu.

"Dayanılmaz baş ağrıları çeker olmuştum."

"Artık başınız ağrımıyor mu?"

"Çok daha az. İtiraf etmeliyim ki geceleri uyuyamadığım için çok fazla amfetamin ve kola[1] içiyordum."

"Tekrar içmeye başlayacak mısınız?"

1. Afrika'da yetişen, kola fındığı adıyla anılan, çekirdekleri kafein ve uyarıcılar bakımından zengin bir bitki. (Ç.N.)

"Hayır. Paris'e döndüğümüzde, Malou'nun düğününe kadar zorlu bir on beş gün geçireceğim ama gücümü topladım artık."

Adour Nehri'ni takip eden küçük bir yoldan geçerek tekrar ormana vardık. Yaşananlara rağmen, Madam Gallard, Andrée'ye yine bir angarya yüklemişti: Madam Rivière de Bonneuil'ün ördüğü bebek kıyafetlerini hamile bir genç çiftçiye teslim etmesi gerekiyordu. Andrée çam ağaçlarıyla çevrili bir açıklığın ortasında, güzel bir kır evinin önünde arabayı durdurdu; Sadernac'taki ortakçıların küçük çiftliklerine, gübre yığınlarına, gübre suyundan derelerine alışmıştım, ormanın içine gizlenmiş bu çiftliğin zarafeti beni şaşırttı. Genç kadın bize kayınpederinin elleriyle yaptığı roze şaraptan ikram etti, işlemeli çarşaflarını göstermek için dolabını açtı: Çarşaflardan şahane bir lavanta ve taze yonca kokusu yayılıyordu. Hasır bir sepetin içindeki on aylık bebek etrafa gülümsüyordu, Andrée kolyesinin ucundaki madalyonlarla onu eğlendirdi; çocukları oldum olası çok severdi.

"Yaşına göre çok hareketli!" dedi Andrée.

Sesi ve gözlerindeki gülümseme o kadar içtendi ki beylik sözler onun dudaklarından döküldüğünde sıradanlığını yitiriyordu.

Genç kadın elini karnına koyup gülümseyerek, "Bu da hiç uyumuyor," dedi.

Andrée gibi esmerdi, koyu tenliydi, onun gibi sağlam bir iskeleti vardı, bacakları biraz daha kısaydı ama ilerlemiş hamileliğine karşın zarifti. "Andrée bir bebek beklediğinde tıpkı böyle görünecek," diye geçirdim içimden. İlk kez gönül rahatlığıyla, Andrée'yi evli bir kadın ve bir anne olarak hayal edebiliyordum. Etrafı güzel, pırıl pırıl mobilyalarla çevrili olacaktı; onun evinde herkes kendini iyi hissedecekti. Ama bakırları cilalamak ya da reçel kavanozlarının ağzını mumlu kâğıtla kaplamak için

saatler de harcamayacaktı; keman çalacaktı o, kitaplar yazdığına da içten içe ikna olmuştum; kitapları ve yazmayı her zaman çok sevmişti.

Andrée dünyaya gelecek bebek ve yakında diş çıkaracak çocukla ilgili genç kadınla konuşurken ben de, "Mutluluk ona ne kadar da yakışacak!" diye geçiriyordum içimden.

Bir saat sonra araba zinya öbeklerinin önünde durduğunda, "Harika bir gündü," dedim.

"Evet," dedi Andrée.

Onun da geleceği düşündüğünden emindim.

Malou'nun düğünü yüzünden Gallard'lar Paris'e benden önce döndü. Gelir gelmez ilk işim Andrée'ye telefon etmek oldu, ertesi gün için randevulaştık, telefonu kapamak için acele eder gibiydi, onunla yüzünü görmeden konuşmaktan hiç hazzetmiyordum. Bir şey sormadım.

Onu Champs-Élysées Bahçeleri'nde, Alphonse Daudet heykelinin karşısında bekledim. Biraz geç geldi, bir şeylerin ters gittiğini hemen anladım. Yanıma oturdu, bana gülümsemedi bile.

"Her şey yolunda mı?"

"Hayır, değil," dedi. "Pascal istemiyor."

"Neyi istemiyor?"

"Nişanlanmayı. Şimdi değil."

"Peki ne olacak?"

"Olan şu: Annem düğünden hemen sonra beni Cambridge'e postalıyor."

"Ama bu çok saçma!" dedim. "İmkânsız! Pascal öylece gitmenize göz yumamaz!"

"Yazışırız diyor, bir ara ziyaretime gelmeye çalışacakmış, iki yıl o kadar da uzun değilmiş," dedi ifadesiz

sesiyle. İnanmadığı bir din kitabından ezbere alıntılar yapıyormuş gibiydi.

"Neden peki?" dedim.

Normalde Andrée bana bir konuşma aktardığında konuyu o kadar net ifade ederdi ki kendimi konuşmayı bizzat kulaklarımla duymuş gibi hissederdim; oysa bu kez hüzünlü bir sesle, belirsiz bir açıklama yaptı. Pascal onu yeniden gördüğü için heyecanlı gibiymiş, onu sevdiğini söylemiş, ne var ki konu nişanlanmaya geldiğinde suratı birden değişivermiş. Hemen hayır demiş, hayır! Babası bu genç yaşında nişanlanmasını asla kabul etmezmiş, uğruna yaptığı onca fedakârlığın ardından oğlunun sınav için kendini bedenen ve ruhen çalışmaya adamasını beklemeye hakkı varmış: Nişan gibi duygusal bir mesele ona vurdumduymazlık gibi gelirmiş. Pascal'ın babasına çok saygı duyduğunu biliyordum, ilk tepkisinin onu üzecek diye kaygılanmak olmasını da anlayabiliyordum, peki ama Madam Gallard'ın pes etmeyeceğini öğrendiğinde buna nasıl duyarsız kalabilmişti?

"Buradan gitme fikrinin sizi ne kadar mutsuz ettiğini hissetti mi?"

"Bilmiyorum."

"Bunu ona söylediniz mi?"

"Çıtlattım."

"Israr etmeliydiniz. Konuyu enine boyuna konuşmayı denemediğinize kalıbımı basarım."

"Kapana kısılmış gibiydi," dedi Andrée. "O hissi iyi bilirim!"

Sesi titriyordu, Pascal'ın çürütmeye çalışmadığı savlarını yarım yamalak dinlediğini anladım.

"Savaşmak için daha zaman var," dedim.

"Hayatımı sevdiğim insanlarla savaşarak geçirmek zorunda mı kalacağım?"

O kadar hiddetli konuşuyordu ki ısrar etmedim.

"Durumu annenize Pascal açıklasa?" demeye cesaret ettim.

"Anneme bunu teklif ettim. Onun için bu sebep yeterli değil. Pascal'ın evlenmeye gerçekten niyeti varsa beni ailesiyle tanıştıracağını, bunu reddettiğine göre geriye konuyu kapamaktan başka bir şey kalmadığını söyledi. Annem tuhaf bir cümle daha kurdu."

Bir an duraklayıp düşüncelere daldı.

"Bana dedi ki: 'Seni iyi tanıyorum, benim kızımsın, benim canımdan kanımdansın; ayartılmaya maruz kalmana izin verebileceğim kadar güçlü değilsin, karşı koyamayacak olursan günahının bana yazılmasını hak ederim.'"

Andrée bu sözlerin gizli anlamını kavramasına yardım etmemi umuyormuş gibi bana baktı ama o an Madam Gallard'ın manevi hezeyanları hiç mi hiç umurumda değildi. Andrée'nin kaderine boyun eğmesi beni çileden çıkarmıştı.

"Peki ya gitmeyi reddederseniz?"

"Reddetmek mi? Nasıl?"

"Sizi zorla bir gemiye bindiremezler ya!"

"Kendimi odama kitleyip açlık grevi yapabilirim," dedi Andrée. "Ya sonra? Annem gidip Pascal'ın babasına her şeyi anlatır..."

Andrée yüzünü ellerinin arkasına gizledi.

"Annemi düşmanım gibi düşünmek istemiyorum. Bu çok korkunç!"

"Pascal'la ben konuşacağım," dedim kararlılıkla. "Siz onunla nasıl konuşacağınızı bilemediniz."

"Hiç faydası olmaz."

"Denememe izin verin."

"Deneyin, hiçbir faydası olmaz."

Andrée sert bir ifadeyle Alphonse Daudet'nin heykeline baksa da gözleri o ölgün mermerden başka bir şeye sabitlenmişti.

"Tanrı bana karşı," dedi.

Bu küfür karşısında sanki imanlı biriymişim gibi ürperdim.

"Pascal duysa, Tanrı'ya sövdüğünüzü söylerdi," dedim. "Eğer Tanrı varsa kimseye karşı değildir."

Andrée omuz silkti.

"Ah! Belki cennetinde bana güzel bir yer ayırmıştır ama bu âlemde bana karşı. Halbuki," diye ekledi hiddetli bir sesle, "hem cennette hem bu dünyada mutlu olan insanlar var!"

Sonra birden ağlamaya başladı.

"Gitmek istemiyorum! Pascal'dan, annemden, sizden uzakta geçecek iki yıl; buna dayanacak gücüm yok!"

Andrée'nin ağladığını hiç görmemiştim, Bernard'la ayrıldıklarında bile. Elini tutmak, bir harekette bulunmak istedim ama mesafeli geçmişimize esir düşerek hiçbir şey yapmadım. Béthary'deki şatonun çatısından atlayıp atlamamaya kafa yorarak geçirdiği o iki saati düşündüm: Şimdi de içinde aynı karanlık vardı.

"Andrée, gitmeyeceksiniz," dedim. "Pascal'ı ikna edememem mümkün değil."

Gözlerini sildi, saatine bakıp ayağa kalktı.

"Hiçbir faydası olmayacak," diye yineledi.

Oysa ben tersi olacağından emindim. Akşam Pascal'ı aradığımda telefondaki sesi dostane ve neşeli geliyordu; Andrée'yi seviyordu ve ikna edilebilirdi; Andrée başarısız olmuştu çünkü mağlubu oynamıştı ama ben kazanmak istiyordum ve istediğimi alacaktım.

Pascal, Luxembourg Bahçesi'nin önünde beni bekliyordu: Randevuya ilk gelen hep o olurdu. Oturdum, yüksek sesle ikimiz de güzel bir gün olduğunu belirttik. Küçük yelkenlilerin yüzdüğü süs havuzunun etrafındaki çiçek tarhları kanaviçe gibi işlenmişti sanki, onların düzgün desenleri, göğün berraklığı, bunların hepsi başaracağıma

olan inancımı doğruluyordu: Sağduyu ve hakikat benim dudaklarımdan dökülen sözcüklerle dile gelecekti, Pascal pes etmek zorunda kalacaktı. Saldırıya geçtim.

"Dün öğleden sonra Andrée'yi gördüm."

Pascal anladığını ifade eden gözlerle bana baktı.

"Ben de size Andrée'den bahsetmek istiyordum. Bana yardım etmelisiniz Sylvie."

Bunlar tam da Madam Gallard'ın bana daha önce söylediği sözlerdi.

"Hayır!" dedim. "Andrée'yi İngiltere'ye gitmeye ikna etmenize yardım etmeyeceğim. Gitmesi gerekmiyor! Bu fikrin onu nasıl deheşete düşürdüğünü size söylememiş ama ben biliyorum."

"Söyledi," dedi Andrée, "tam da bu sebeple bana yardımcı olmanızı istiyorum, iki yıllık bir ayrılığın trajik bir yanı olmadığını anlaması gerek."

"Onun için trajik," dedim. "Terk ettiği yalnızca siz değilsiniz, bütün hayatı. Onu daha önce hiç bu denli mutsuz görmemiştim," diye ekledim hararetle. "Onu buna zorlayamazsınız!"

"Andrée'yi tanıyorsunuz," dedi Pascal. "Bir işe koyulurken her şeyi fazlasıyla abarttığını, dengeyi sonrasında bulduğunu çok iyi biliyorsunuz."

Söze devam etti.

"Eğer Andrée kendi rızasıyla, aşkımdan emin olarak, geleceğine güvenerek giderse ayrılık bu denli korkunç olmaz!"

"Gitmesine izin verir verirseniz sizden emin olmasını, size güvenmesini nasıl beklersiniz!" dedim.

Umutsuz gözlerle Pascal'a baktım.

"Sonuç itibarıyla, tamamen mutlu ya da son derece bedbaht olması size bağlı ve siz onun felaketini seçiyorsunuz!"

"Ah! Her şeyi basite indirgemekte ustasınız."

Küçük bir kızın bacaklarının arasına attığı çemberi yerden aldı ve çabucak ona geri yuvarladı.

"Mutluluk, mutsuzluk her şeyden önce kişinin ruhsal eğilimiyle ilgili bir meseledir."

"Andrée'nin şu andaki eğilimiyse günlerini ağlayarak geçirmek," dedim. "O sizinki kadar mantıklı bir kalbe sahip değil! O, insanları sevdiğinde onları görme ihtiyacı duyuyor," diye ekledim hiddetle.

"Sevmek bahanesine sığınarak neden mantıksız davranmak zorundayız?" dedi Pascal. "Romantik önyargılardan nefret ediyorum."

Sonra omuz silkti.

"Kelimenin gerçek anlamıyla, fiziksel mevcudiyet o kadar önemli değil. Ya da gerçekten fazla önemli."

"Andrée belki romantik, belki yanılıyor ama seviyorsanız onu anlamaya çalışmanız lazım. Mantıklı savlarla onu değiştiremezsiniz."

Gerginlik içinde bambulotu ve adaçayı tarhlarına baktım, sonra da kendi kendime birden, "Pascal'ı mantıklı savlarla değiştiriremem," dedim.

"Neden babanıza konuyu açmaktan bu kadar korkuyorsunuz?" diye sordum.

"Korkudan değil," dedi Pascal.

"Neden peki?

"Andrée'ye açıkladım."

"Hiçbir şey anlamadı."

"Babamı tanımanız ve onunla ilişkimi anlamanız gerekir. Sylvie, Andrée'yi sevdiğimi biliyorsunuz değil mi?" dedi bana sitemli gözlerle bakarak.

"Babanızı ufacık bir sıkıntıdan korumak için Andrée'yi perişan ettiğinizi biliyorum. Olan bu!" dedim sabırsızlıkla. "Babanız günün birinde evleneceğinizi biliyor olmalı!"

"Bu genç yaşta nişanlanmamı saçma bulacaktır, Andrée hakkında kötü yargılara varacak ve bana olan bütün saygısını yitirecektir."

Pascal bir kez daha bana baktı.

"Bana inanın! Andrée'yi seviyorum. Benden yapmamı istediği şeyi reddettiğime göre son derece ciddi sebeplerim var."

"Ben ciddi bir sebep göremiyorum."

Pascal doğru kelimeleri arıyordu, çaresizliğini ifade eden bir hareket yaptı.

"Babam yaşlı, yorgun, yaşlanmak hüzün verici!" dedi dokunaklı bir sesle.

"Durumu ona anlatmayı deneyin en azından! Andrée'nin bu sürgüne dayanamayacığını hisettirin ona."

"İnsan her şeye dayanır diyecektir," dedi. "Biliyorsunuz o da çok çekti. Bu ayrılığın makul olduğunu düşüneceğine eminim."

"Peki neden?"

Pascal'da beni ürkütmeye başlayan bir inat hissediyordum. Halbuki başımızın üzerinde tek bir gökyüzü, tek bir hakikat vardı. Aklıma bir fikir geldi.

"Ablanızla konuştunuz mu?"

"Ablamla mı? Hayır. Neden?"

"Onunla konuşun. Belki durumu babanıza izah etmenin bir yolunu o bulur."

Pascal bir an sustu.

"Nişanlanırsam, ablam babamdan çok daha fazla etkilenir," dedi.

Emma'yı, geniş alnını, beyaz yakası işlemeli lacivert elbisesini ve Pascal'la konuşurken takındığı sahiplenici tavrı anımsadım. Elbette. Emma bir müttefik değildi.

"Ah! Yoksa korkuğunuz kişi Emma mı?" dedim.

"Neden anlamamakta direniyorsunuz? Benim için yaptıkları onca şeyden sonra ne babamı ne de Emma'yı incitmek istiyorum: Bu da bana olağan geliyor."

"Emma sizin rahip olacağınızı düşünmüyor artık değil mi?"

"Hayır."

Pascal duraksadı.

"Yaşlı olmak hiç eğlenceli değil, bir yaşlıyla yaşamak da öyle. Artık onlarla yaşamadığımda ev ablam için hüzünlü bir yere dönüşecek."

Evet, Emma'nın bakış açısını Mösyö Blondel'inkinden çok daha iyi anlıyordum. Aslında, Pascal'ın aşkını sır gibi saklama isteğinin ardında bilhassa o olup olmadığını merak ettim.

"Günün birinde gitmenize rıza göstermeleri gerekecek!" dedim.

"Andrée'den tek istediğim iki yıl sabretmesi," dedi Pascal. "O zaman babam evlenmeyi düşünmemi olağan bulacaktır, Emma da bu fikre biraz alışır. Ama şimdi bu onlar için büyük bir yıkım olur."

"Bu ayrılık Andrée için büyük bir yıkım. Biri acı çekecekse bu neden Andrée olmak zorunda?"

"Andrée ile benim önümde koca bir hayat var ve sonrasında mutlu olacağımıza eminiz: Hiçbir şeye sahip olmayanlar için bir süreliğine fedakârlıkta bulunabiliriz," dedi Pascal biraz öfkeli bir sesle.

"O sizden daha çok acı çekecek," dedim.

"Evet, Andrée genç, kanı kaynıyor, yaşamak istiyor..."

Pascal başını salladı.

"Ayrıca ayrı kalmamızın yeğlenmesinin nedenlerinden biri de bu."

Afalladım.

"Sizi anlamıyorum," dedim.

"Yaşınıza göre bazı yönlerden geride kalmışsınız Sylvie."

Geçmişte Papaz Dominique'in günah çıkardığım sırada kullandığını duyduğum bir tonla söyledi bunu. "Ay-

rıca Tanrı'ya inanmıyorsunuz: Gözünüzden kaçan konular var."

"Ne mesela?"

"Nişanlılık sırasındaki yakınlık, Hıristiyanlar için yaşaması kolay bir şey değil. Andrée kanlı canlı, gerçek bir kadın. Her ne kadar şeytana uymasak da her an yanı başımızda bekliyor: Bu tür saplantıların kendisi bile başlı başına bir günahtır."

Kıpkırmızı kesildiğimi hissettim. Bu savı ortaya atacağını önceden kestirememiştim, gözümün önüne getirmeye tiksindim.

"Madem Andrée bu riski almaya hazır, onun yerine karar vermek size düşmez," dedim.

"Bana düşer, onun kendinden korumak benim görevim. Andrée o kadar yüce gönüllü ki aşk yüzünden cehennemlik olacak."

"Zavallı Andrée! Herkes onun ahirette mutlu olmasını istiyor. Oysa o bu dünyada birazcık mutlu olmayı öyle arzuluyor ki!"

"Andrée'nin günah mefhumu benimkinden daha güçlü," dedi Pascal. "Masum bir çocukluk aşkı için duyduğu pişmanlık yüzünden kendini nasıl için için yediğini gördüm. İlişkimiz az ya da çok sorunlu bir hal alırsa kendini hiç affetmez."

Tartışmayı kaybetmekte olduğumu hissedince kaygım bana güç verdi.

"Beni dinleyin Pascal," dedim. "Çok yakın zaman önce Andrée'yle bir ay geçirdim: Tükenmiş vaziyette. Fiziken biraz toparladı ama iştahı yine kesilecek, uykuları yine kaçacak, sonunda da hasta olacak. Manen tükenmiş durumda: Ayağını baltayla kesti, ruh halinin nasıl olduğunu düşünebiliyor musunuz?"

Andrée'nin hayatının son beş yıldır neye benzediğini bir solukta özetleyiverdim. Bernard'la ilişkisini bitirme-

nin üzüntüsü, yaşadığı dünya hakkındaki gerçeği öğrenmenin yarattığı hayal kırıklığı, duygularına ve vicdanına göre davranma hakkına sahip olmak için annesine karşı verdiği mücadele; bütün zaferleri pişmanlık duygusuyla zehirlenmişti ve en ufak bir arzu hissi dahi günah işlediğinden şüphelenmesine neden oluyordu. Konuştukça, Andrée'nin bana asla açıklamadığı ama bazı sözlerinin sezmeme yardımcı olduğu umutsuzluğunun derinliğini daha da çok keşfediyordum. Korkuya kapılmıştım ve bana öyle geliyordu ki Pascal da korkmalıydı.

"Bu beş yıl boyunca her akşam ölmeyi diledi," dedim. "Geçtiğimiz gün o kadar umutsuzluğa düşmüştü ki, 'Tanrı bana karşı!' dedi."

Pascal başını salladı, yüzündeki ifade değişmemişti.

"Andrée'yi sizin kadar iyi tanıyorum," dedi, "hatta sizden daha iyi tanıyorum zira sizin girmenizin yasak olduğu bazı alanlarda da onu gözlemleyebiliyorum. Ona karşı çok talepkâr oldular. Tanrı imtihana tabi tuttuğu kadar nimetler de dağıtır, işte siz bunu bilmiyorsunuz. Andrée'nin sizin tahayyül bile edemeceğiniz sevinçleri ve tesellileri var."

Yenilmiştim. Pascal'ın yanından hızla ayrıldım, yalancı göğün altında başım öne eğik yürüyüp gittim. Aklıma başka fikirler de geldi ama hiçbir işe yaramazdı. Tuhaftı. Pascal'la yüzlerce kez tartışmıştık ve ikimizden biri öbürünü hep yenmişti. Oysa şimdi söz konusu olan gerçek bir şeydi ve bütün uslamlamalar içimizdeki inatçı kanaatlerin karşısında paramparça olmuştu. Bu konuşmayı izleyen günlerde, Pascal'ın davranışının ardındaki gerçek sebepler hakkında kendimi sık sık sorguladım. Onu korkutan babası mı yoksa Emma mıydı? Bu şeytana uyma ve günah hikâyelerine inanıyor muydu? Yoksa bunların hepsi birer bahaneden mi ibaretti? Hemen şimdi yetişkin hayatı sürmeye başlamayı mı istemiyordu?

Geleceğe hep kaygıyla bakmıştı. Ah! Madam Gallard bu nişan olayını tasarlamamış olsa hiç sorun çıkmayacaktı; bu iki yıl boyunca Pascal, Andrée'yle rahat rahat görüşecekti, aşklarından emin olacak, bir erkek olma düşüncesine alışacaktı. Ama bütün bunlar onun inatçılığına kızmamam için sebep değildi. Madam Gallard'a da, Pascal'a da, hatta kendime bile kızgındım çünkü Andrée hakkındaki pek çok şey benim için müphem kalmıştı ve ona gerçek bir can simidi olamamıştım.

Andrée'nin kısa bir süreliğine de olsa beni tekrar görecek vakti bulması için üç gün geçmesi gerekti, bana Printemps Çay Salonu'nda randevu verdi. Etrafımdaki parfümlü kadınlar pasta yiyip hayat pahalılığından bahsediyorlardı; doğduğu günden beri Andrée'nin de onlara benzemesi öngörülmüştü ama benzemiyordu işte. Durumu ona hangi kelimelerle, nasıl anlatacağımı düşündüm, kendimi teselli edecek sözcükleri bile bulamadım.

Andrée hızlı adımlara yaklaştı.

"Geç kaldım!"

"Önemi yok."

Andrée sıkça geç kalırdı; ahlaki kaygıları olmadığından değil, birbiriyle çelişen kaygılar arasında kaldığı için.

"Size burada randevu verdiğim için özür dilerim ama çok az vaktim var," dedi. Çantasını ve bir dizi numuneyi masaya koydu.

"Şimdiden dört mağaza dolaştım!"

"Zor iş!" dedim.

Rutini biliyordum. Küçük Gallard kızlarının paltoya ya da elbiseye ihtiyaçları olduğunda Andrée büyük mağazaları ve birkaç özel butiği turlardı: Eve numuneler getirirdi, sonra aile konseyi toplanır, Madam Gallard da kalitesini ve fiyatını göz önünde bulundurarak bir kumaş seçerdi. Bu kez söz konusu olan düğün kıyafetleriydi, hafife alınarak karar verilecek bir mesele değildi.

"Anne babanızın para sıkıntısı yok," dedim sabırsızca.

"Evet ama parayı har vurup harman savurmamak gerektiğini düşünüyorlar," dedi Andrée.

Andrée'yi bu karmaşık alışverişlerin yorgunluğundan ve sıkıntısından korumak savurganlık olmazdı, diye düşündüm. Gözlerinin altında mor, koyu halkalar vardı, makyajı solgun teninde çok sırıtıyordu. Yine de gülümsedi, hayretler içinde kaldım.

"Bence ikizler bu mavi ipeklinin içinde çok şeker görünecekler."

Aldırmadan onayladım.

"Yorgun görünüyorsunuz," dedim.

"Büyük mağazalar başımı hep ağrıtır, bir asprin içeceğim."

Bir bardak su ve çay sipariş etti.

"Bir doktora görünmelisiniz, başınız çok sık ağrıyor."

"Ah! Migrenden, bir ağrır bir durur, alışığım ben," dedi iki aspirini bir bardak suda eritirken.

Asprini içti sonra yine gülümsedi.

"Pascal bana sohbetinizi anlattı. Biraz üzgündü, onun hakkında çok kötü bir kanaate sahip olduğunuz izlenmini edinmiş," dedi.

Ardından ciddi bir edayla bana baktı.

"Bunu yapmamalısınız!"

"Onun hakkında kötü bir kaanate sahip değilim," dedim.

Artık başka seçeneğim yoktu. Andrée gitmek zorunda olduğuna göre Pascal'a güvenmesi daha iyiydi.

"Bir şeyleri her zaman abarttığım doğru," dedi. "Bunu yapmaya gücümün yetmeyeceğini düşündüm ama insan o güce hep sahiptir."

Parmaklarını gergin bir şekilde açıp kapatıyordu ama yüzünde sakin bir ifade vardı.

"Bütün mutsuzluğumun nedeni yeterince inancımın

olmaması," diye ekledi. "Anneme, Pascal'a ve Tanrı'ya inanmam gerekiyor: İşte o zaman birbirlerinden nefret etmedikerini ve hiçbirinin benim kötülüğümü istemedeğini hissedeceğim."

Benden ziyade kendi kendiyle konuşuyormuş gibiydi, normalde böyle yapmazdı.

"Evet," dedim. "Pascal'ın sizi sevdiğini ve sonunda evleneceğinizi biliyorsunuz, yani iki yıl o kadar da uzun değil..."

"Gitmem daha iyi olacak," dedi Andrée. "Onlar haklı ve bunu çok iyi biliyorum. Şehvet günahtır bunu da çok iyi biliyorum, o halde ondan kaçmalıyım. Gerçeklerle yüzleşecek cesarete sahip olmalıyız," diye ekledi.

Yanıt vermedim.

"Orada özgür olacak mısınız? Kendinize ayıracak vaktiniz olacak mı?" diye sordum.

"Birkaç ders alacağım ve kendime ayıracak çokça zamanım olacak," dedi. Çayından bir yudum aldı, elleri durulmuştu.

"Bu yanıyla bakınca İngiltere ziyaretim iyi bir fırsat, Paris'te kalsaydım korkunç bir hayat sürecektim. Cambridge'te nefes alacağım."

"Uyumanız ve yemek yemeniz lazım," dedim.

"Korkmayın, makul davranacağım. Ama çalışmak istiyorum," dedi canlı bir sesle. "İngiliz şairleri okuyacağım, içlerinde öyle iyileri var ki. Belki bir şeyler çevirmeyi de denerim. Ayrıca, özellikle İngiliz romanı üzerine bir araştırma yapmayı çok isterim. Bence roman hakkında söylenecek çok şey var, şimdiye dek hiç söylenmemiş şeyler."

Gülümsedi.

"Kafam hâlâ biraz karışık ama son günlerde aklıma bir sürü fikir geldi."

"Bana fikirlerinizden bahsetmenizi çok isterim."

"Sizinle onlar hakkında konuşmak istiyorum."

Andrée çayını bitirdi.

"Gelecek sefere daha uzun zaman ayarlamaya çalışacağım. Beş dakika için size zahmet verdiğim için özür dilerim, artık benim için endişelenmemenizi söylemek istemiştim sadece. Her şeyin tam da olması gerektiği gibi olduğunu anladım."

Çay salonundan Andrée'yle çıktım ve bir şeker tezgâhının önünde ondan ayrıldım. Bana kocaman, yüreklendirici bir gülümseme yolladı.

"Size telefon edeceğim. Görüşmek üzere," dedi.

Bu görüşmeyi takip eden olayların nasıl geliştiğini doğrudan Pascal'dan dinledim. Ona sahneyi en ince ayrıntılarına kadar ve o kadar sık tekrar tekrar anlattırdım ki zihnim olayı bizzat yaşadığım kişisel anılarımdan zar zor ayırt eder oldu. İki gün sonra akşama doğruydu. Mösyö Blondel ofisinde ödevleri kontrol ediyordu, Emma sebze soyuyordu, Pascal ise henüz eve dönmemişti. Kapı çaldı. Emma ellerini kurulayıp kapıyı açmaya gitti. Kendini esmer, usulünce gri bir tayyör giymiş ama şapka takmamış –o zamanlar şapka takmamak tamamen olağandışıydı– genç bir kızın karşısında buldu.

"Mösyö Blondel'le görüşmek istemiştim," dedi Andrée.

Emma, babasının eski öğrencilerinden biri olduğunu düşündü ve Andrée'yi çalışma odasına buyur etti. Mösyö Blondel, elini uzatmış kendisine doğru yürüyen bu genç yabancı kadına şaşkınlıkla baktı.

"Merhaba beyefendi. Ben Andrée Gallard."

Mösyö Blondel onun elini sıkarken, "Kusura bakmayın, sizi çıkaramadım..." dedi.

Andrée oturdu ve lakayıtça bacak bacak üstüne attı.

"Pascal size benden bahsetmedi mi?"

"Ah! Pascal'ın bir arkadaşısınız öyle mi?"

"Arkadaşı değilim," dedi Andrée.

Ardından etrafına bakındı.

"Evde yok mu?"

"Hayır..."

"Nerede?" diye sordu endişeyle. "Yoksa şimdiden cennete mi gitti?"

Mösyö Blondel onu dikkatle süzdü: Yanakları al al olmuştu, ateşi olduğu belliydi.

"Şimdi gelir," dedi.

"Boş verin. Ben sizi görmeye geldim."

Andrée hafifçe titredi.

"Yüzümde günah izi olup olmadığına mı bakıyordunuz? Yemin ederim ben bir günahkâr değilim, hep ama hep savaştım," dedi hararetle.

"Çok zarif genç bir hanıma benziyorsunuz," diye kekeledi artık kaygılanmaya başlayan Mösyö Blondel, işin kötüsü biraz da ağır işitiyordu.

"Bir azize değilim," dedi Andrée eliyle alnını silerek. "Bir azize değilim ama Pascal'a da kötülük etmem. Size yalvarıyorum beni gitmeye zorlamayın!"

"Gitmek mi? Nereye?"

"Anladım, sizin haberiniz yok. Beni gitmeye zorlarsanız annemin beni yollayacağı İngitere'ye."

"Sizi zorlamıyorum," dedi Mösyö Blondel. "Bir yanlış anlama olmuş."

Andrée bu söz üzerine yatışınca Mösyö Blondel, "Bir yanlış anlama olmuş," diye tekrarladı.

"Bir ev nasıl çekip çevrilir iyi bilirim," dedi Andrée. "Pascal'ın hiçbir eksiği olmayacak. Sosyal hayata düşkün biri değilim. Biraz keman çalışmaya ve Sylvie'yi görmeye vaktim olursa başka bir şey istemem."

Mösyö Blondel'e endişeyle baktı.

"Makul biri olduğumu düşünmüyor musunuz?"

"Kesinlikle makulsünüz."

"O halde neden bana karşısınız?"

"Sevgili kızım, ortada bir yanlış anlaşma olduğunu yineliyorum, size karşı değilim," dedi Mösyö Blondel.

Neler olup bittiğini anlamamıştı ancak yanakları alev alev yanan bu kıza acıdı, onun içini rahatlatmak istedi ve öyle ikna edici konuştu ki Andrée'nin yüzü gevşedi.

"Gerçekten mi?"

"Sizi temin ederim."

"O halde çocuk sahibi olmamızı yasaklamıyor musunuz?"

"Elbette yasaklamıyorum."

"Yedi çocuk, yok bu çok fazla," dedi Andrée, "fire illa olur, ama üç ya da dört çocuk iyidir."

"Keşke bana konunun ne olduğunu anlatsanız," dedi Mösyö Blondel.

"Evet," dedi Andrée.

Bir an düşündü.

"Gidecek gücü bulmam gerek dedim kendi kendime, o güce sahip olacağımı söyledim. Ama bu sabah uyandığımda yapamayacağımı anladım. Bu yüzden bana merhamet etmenizi istemeye geldim."

"Ben düşmanız değilim," dedi Mösyö Blondel. "Bana her şeyi anlatın."

Andrée fazla tutarsızlık yapmadan anlattı. Pascal kapının ardından onun sesini duyunca sersemledi.

"Andrée!" dedi sitemli bir sesle odaya girerken. Ama babası işaret ederek onu uyardı.

"Matmazel Gallard'ın bana anlatacakları vardı, ben de onunla tanışmış olmaktan çok mutluyum," dedi. "Yalnız yorgun ve ateşi var, onu annesine götür."

Pascal, Andrée'ye yaklaşıp onun elini tuttu.

"Evet, ateşiniz var," dedi.

"Bir şey olmaz, ben çok mutluyum: Babanız benden nefret etmiyor!"

Pascal, Andrée'nin saçını okşadı.

"Bekleyin. Taksi çağıracağım," dedi.

Babası girişe kadar Pascal'ın peşinden gidip Andrée'nin ziyaretini anlattı.

"Neden beni olup bitenden haberdar etmedin?" diye sordu Pascal'ı paylayarak.

"Kesinlikle hata etmişim," dedi Pascal.

Boğazına ansızın bir yumru oturduğunu hissetti. Andrée gözlerini kapamıştı, sessizce taksinin gelmesini beklediler. Merdivenden inerken Pascal onun koluna girdi. Takside Andrée başını Pascal'ın omzuna yasladı.

"Neden beni hiç öpmediniz Pascal?"

Pascal onu öptü.

Pascal durumu Madam Gallard'a kısaca anlattı, ikisi birlikte Andrée'nin başucunda oturdular.

"Her şey ayarlandı, gitmeyeceksin," dedi Madam Gallard. Andrée gülümsedi.

"Şampanya ısmarlamalıyız," dedi.

Ve ardından sayıklamaya başladı. Doktor sakinleştirici ilaçlar yazdı, menenjitten, ensefalitten bahsetti ama net bir teşhis koymadı.

Andrée'nin bütün gece sayıkladığını Madam Gallard'dan gelen bir telgrafla öğrendim. Doktorlar tecrit altına alınması gerektiğini söylemişler, ateşini düşürmek için bütün imkânların seferber edildiği Saint-Germain-en-Laye'deki bir kliniğe götürülmüş. Üç gününü odada bir hemşireyle yalnız geçirmiş.

Sayıklamalarının arasında tekrar tekrar, "Pascal'ı, Sylvie'yi, kemanımı istiyorum, bir de şampanya," demiş. Ateşi düşmemiş.

Dördüncü gece başında Madam Gallard beklemiş, sabahleyin Andrée onu tanımış.

"Ölecek miyim?" diye sormuş. "Malou'nun düğününden önce ölmemem lazım, ufaklıklar o mavi ipeklinin içinde çok sevimli görünecekler!"

Güçten o kadar düşmüş ki zor konuşuyormuş. Tekrar tekrar, "Kutlamayı mahvedeceğim! Her şeyi mahvedeceğim! Hep başınıza dert oldum!" demiş.

Daha sonra annesinin elini sıkmış.

"Üzülmeyin," demiş. "Her ailede çürük bir elma çıkar, bizdeki de benim."

Belki başka bir şeyler daha söylemiştir ama Madam Gallard bunları Pascal'a aktarmadı. Saat on sularında kliniğe telefon ettiğimde bana, "Bitti," dediler. Doktorlar hiç teşhis koyamadı.

Andrée'yi tekrar gördüğümde hastanenin şapelinde, bir dizi mum ve çiçek arasında uzanıyordu. Üzerinde pamuklu uzun geceliklerinden biri vardı. Saçları uzamıştı, sarı yüzünün etrafından dümdüz tutamlar halinde dökülüyorlardı, yüzü o kadar incelmişti ki hatları güçlükle seçiliyordu. Bir haçın üzerinde çaprazlanmış, uzun, soluk tırnaklı elleri yaşlı bir mumyaninki gibi kırılgan görünüyordu.

Andrée'yi atalarının tozları arasına, küçük Béthany Mezarlığı'na gömdüler. Madam Gallard hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Mösyö Gallard, "Bizler sadece Tanrı'nın ellerindeki araçlarız!" dedi ona. Mezar beyaz çiçeklerle kaplıydı.

Andrée'yi boğarak öldürenin bu beyazlık olduğunu gizliden gizliye, için için anladım. Trene binmeden önce o el değmemiş çiçeklerin üzerine üç kırmızı gül bıraktım.

Sonsöz

Adeline Désir Katolik Okulu öğrencisi dokuz yaşındaki Simone de Beauvoir'ın yanına Élisabeth Lacoin adında, Zaza diye çağrılan, kendisinden birkaç gün büyük, esmer, kısa saçlı bir kız oturur. Yapmacıksız, eğlenceli, gözüpek hali, ortamı kuşatan konformizmle net bir karşıtlık oluşturuyordur. Ancak ertesi yıl okul açıldığında Zaza ortalıkta görünmez. Geç kalan kız beraberinde güneş, neşe ve mutlulukla ansızın çıkagelene kadar dünya kasvetli, sıkıcı, ışığını yitirmiş bir yerdir. Zaza keskin zekâsı, çeşitli yetenekleriyle Simone'u cezbeder, Simone ona hayran olur, efsunlanır. Sınıfın iyi öğrencisi olmak için rekabet ederler, ardından etle tırnak olurlar. Bu sıkı bağın nedeni, Simone'un mutlu bir aile yaşamından mahrum olması değildir; zira sevgili genç annesi, hayranlık uyandıran babası ve yumuşak başlı kız kardeşiyle birlikte yaşamaktadır. Olan şudur, on yaşındaki küçük kız ilk gönül macerasını yaşıyordur: Zaza'ya karşı tutkulu hisler besler, ona çok saygı duyar, onu gücendirmekten ürker. Çocukluğun dokunaklı kırılganlığı içinde onu serseme çeviren aşkın bu erken tezahürünü anlamaz elbette, bu bizler, buna şahit olanlar için son derece dokunaklı. Zaza'yla baş başa muhabbetleri onun gözünde paha biçilmezdir. Ah! Aldıkları terbiye onları kısıtlar, laubalilik söz konusu değildir, sizli bizli konuşurlar, ancak bu ihtiyatlı tavra karşın Simone'un daha önce kimseyle konuşmadığı gibi konuşurlar. Alışılagelmiş sıradan arkadaşlık görüntüsü altında, Simone'nun körpe kalbini tutukuyla yakan, büyüleyen, kendinden geçiren bu adı konmamış duygu aşk değilse nedir? Zaza'nın

ona aynı duygularla bağlanmadığını ve onun duygularının yoğunlunun farkında olmadığını çabucak anlar Simone; ama sevmenin büyüsünün yanında bunun ne önemi vardır ki?

Zaza yirmi iki yaşına basmasına bir ay kala, 25 Kasım 1929'da aniden ölür. Bu Simone de Beauvoir'ın aklından hiç çıkmayan, beklenmedik bir felaket olur. Arkadaşı uzun süre rüyalarına girer, geniş kenarlı pembe bir şapkanın altındaki sararmış yüzü ona sitemle bakar. Hiçliğe ve unutuşa direnmek için tek bir çıkar yol vardır: Edebiyatın sihri. Dört kez çeşitli biçimlerde, gençliğinde kaleme aldığı yayımlanmamış romanlarında, *Quand prime le spirituel* [Tin Ağır Bastığında] adlı derlemesinde, ona 1954'te Goncourt Edebiyat Ödülü'nü kazandıran *Mandarinler* romanından çıkarılmış bir bölümde yazar Zaza'yı, dört kez hayata döndürmeye çalışsa da bunlar nafile birer çaba olarak kalır. Yine 1954'te, bugüne dek yayımlanmamış, Beauvoir'ın isim vermediği ve şimdi yayımladığımız bu uzun öyküyle bunu bir kez daha dener. Bu son kurgusal aktarım onu tatmin etmez ancak önemli bir dönemeçten geçirerek nihai edebî dönüşümünde ona yol gösterir. 1958'de otobiyografik eserini Zaza'nın yaşamının ve ölümünün hikâyesiyle birleştirir: *Bir Genç Kızın Anıları* çıkar ortaya.

Yazımı tamamlanan ve yazarın bu kitapta yer verdiği öykü, her ne kadar Simone de Beauvoir tarafından eleştirel yargıya tabi tutulsa da edebî olarak azami değere sahiptir: Bir gizem karşısında sorgulama yoğunlaşır; olası bakış açıları ve açıklamalarla birlikte konuya farklı yaklaşım biçimleri çoğalır. Ve Zaza'nın ölümü bir yanıyla gizemini korumaya devam eder. 1954 ve 1958 yıllarında kaleme alınan ve konuya ışık tutan iki metindeki bilgiler tam olarak örtüşmez. Büyük dostlukları, bir tema olarak ilk kez bu öyküde yer alır. Montaigne'e de, La Boétie'yle arasındaki ilişki hakkında, "Çünkü o oydu çünkü ben bendim," diye yazdıran aşka benzer o gizemli dostluklar. Zaza'nın öyküdeki edebî yansıması Andrée'nin yanında "ben" diyen bir anlatıcı vardır: Arkadaşı Sylvie. "Ayrılmaz iki arkadaş" olaylarla yüzleşmek için, hayatta olduğu gibi metinde de bir araya gelir, ama olayları arkadaşlığının prizmasından geçirerek aktaran, tezatlıklarla oynayarak kalıcı belirsizliği ortaya koyan Sylvie'dir.

Kurgudaki seçim, deşifre edilmesi gerekli çeşitli aktarımlar ve değişiklikler içerir. Karakterlerin ve mekânların isimleri, aile-

vi durumlar gerçeğinden farklıdır. Élisabeth Lacoin, Andrée Gallard, Simone de Beauvoir ise Sylvie Lepage olur. Gallard ailesinin (*Bir Genç Kızın Anıları*'nda ailenin adı Mabille'dir) yedi çocuğu vardır, içlerinden sadece biri erkektir; Lacoin'ların ise altısı kız, üçü erkek dokuz çocukları vardır. Simone de Beauvoir'ın yalnız bir kız kardeşi, Sylvie'in ise iki kız kardeşi vardır. Adélaïde Koleji'nin, Paris'in Saint-Germain-des-Prés bölgesindeki Rue Jacob'da bulunan ünlü Désir Okulu olduğu kolayca anlaşılır, öğretmenlerinin iki küçük kızı "ayrılmaz" diye adlandırdığı yer orasıdır. "Ayrılmaz" sözcüğü gerçeklik ile kurgu arasında bir köprü oluşturduğundan bu öykünün başlığı olacaktır. Pascal Blondel aslında Maurice Merleau-Ponty'dir[1] (*Bir Genç Kızın Anıları*'ndaki adı Pradelle), yetimdir, çok bağlı olduğu annesi ve öyküdeki Emma'ya hiç benzemeyen ablasıyla birlikte yaşar. Limousin'deki Meyrignac Malikânesi, Sadernac'a dönüştürülmüştür, Béthary ise Simone'un iki kez ziyarete gittiği Gagnepan'dır; burası Lacoin ailesinin Landes bölgesindeki iki konutundan biridir, diğeri Haubardin'dir. Zaza'nın mezarı Saint-Pandelon'daki Haubardin'dedir.

Peki Zaza neden öldü?

Soğuk, nesnel bilime göre viral ensefalitten. Peki ama çok daha derinlere inen, onun tüm varlığını ele geçiren, nihayetinde de onu zayıflamış, tükenmiş, umudunu yitirmiş halde deliliğin ve ölümün ellerine teslim eden ölümcül sebep neydi? Simone de Beauvoir bu soruya, "Zaza istinai bir varlık olduğu için öldü, onu öldürdüler, ölümü 'manevi bir cinayet'ti," diye yanıt verirdi.

Zaza öldü zira kendisi olmayı denedi ve bu arzunun bir musibet olduğuna inandırıldı. 25 Aralık 1907'de militan Katolik, burjuva bir ailede doğdu; katı geleneklere sahip ailesinde bir kızın görevi kendini düşünmemek, kendinden vazgeçmek ve uyum sağlamaktan ibaretti. Zaza istisnai biri olduğu için "uyum sağlayamadı". Uyum sağlamak; içinde, birçoklarının yanı sıra sizi bekleyen bir tek kovuğun bulunduğu, önceden

1. Maurice Merleau-Ponty (1905-1961): Fransız felsefeci, düşünür. Fenemoloji ve varoluşçuluk alanlarındaki çalışmaları ve eserleriyle Fransa'nın saygın entelektüellerinden biriydi. Jean-Paul Sartre ve Simone de Beauvoir'la birlikte yayımladığı *Les Temps modernes* dergisinin yayın yönetmenliğini yapmıştır. (Ç.N.)

dökülmüş bir kalıba sıkışmak manasını taşıyan uğursuz bir terimdir: Bu da dışarıya taşan her şeyin içeriye tıkıştırılması, ezilmesi ve çöp gibi atılması anlamına gelir. Zaza kendini bu kalıbın içine sığdıramadı, onun benzersizliğini un ufak edip yok ettiler. Suç, yani cinayet de buydu işte. Simone de Beauvoir, Gagnepan'da, dokuz çocuğun her birinin yaşına göre sıraya dizildiği, altı kızın da birbirinin aynı mavi tafta elbiseyi giydiği, peygamberçiçekleriyle süslenmiş aynı hasır şapkaları taktığı Lacoin'ların aile fotoğrafını bir tür dehşet duygusuyla hatırlıyordu. Zaza, sonsuza kadar kendisine tahsis edilen yerde duruyordu: Lacoin kızlarının ikincisiydi o. Genç Simone bu görüntüyü şiddetle reddetti. Hayır, Zaza bu değildi; o "benzersiz"di. Hesapta olmayan bir özgürlük arayışının belirişi tüm ailenin değişmez ilkeleriyle çelişiyordu: Grup onu hiç durmadan cenderenin içinde tuttu, "toplumsal sorumluluklar"ın kurbanı haline getirdi. Etrafı bir ev dolusu erkek ve kız kardeş, kuzenler, arkadaşlar ve geniş bir aile efradıyla çevrilidir, görevlerin, sosyal etkinliklerin, ziyaretlerin ve toplu eğlencelerin tükettiği Zaza'nın kendine ayıracak bir dakikası bile yoktur; onu hiç yalnız bırakmazlar, ne keman çalması ne ders çalışması için kendine zaman ayırmasına izin verilir, yalnızlığın ayrıcalığı ona yasaktır. Béthary'deki yazlar bu yüzden onun için cehennemden farksızdır. Nefes alamaz, diğer insanların daimi varlığından kaçmayı o kadar çok ister ki –bu bazı dinî tarikatlardaki benzer türden, nefsi zorla yok etme eğilimini akla getirir– son derece nahoş bir angaryadan kaçmak için ayağını baltayla yaralamaya kadar vardırır işi. Bu toplulukta göze batmamak, kişinin kendi için değil başkaları için yaşaması gerekir, "Annem asla kendisi için bir şey yapmaz, hayatını kendini feda ederek yaşar," der bir gün. Bu baskılayıcı geleneklerin daimi tacizi altında varlık gösteren her bireyselleşme yasaktır, yılanın başı küçükken ezilir. Oysa Simone de Beauvoir için bundan daha beter bir rezalet yoktur, öykünün gün ışığına çıkarmak istediği de budur; işin ucu insanlık durumuna dokunduğu için felsefi olarak adlandırılabilecek bir rezalet. Öznelliğin mutlak değerinin olumlanması, Simone de Beauvoir'ın düşüncesinin ve yapıtının tam merkezinde yer alır, Gide'in deyimiyle her birimizi "en eşi bulunmaz" yapan bireyin öznelliği, örneklem yöntemine göre yalnızca bir sayı olan bireyin değil, bireyselliğin öznelliğidir, bilin-

cin şimdi ve buradaki varlığıdır. "İkinci kez asla göremeyeceğiniz şeyi sevin." Sarsılmaz, ilkel ve felsefi düşüncenin destekleyeceği bir inanç: Mutlak burada, bu dünyada, tek ve benzersiz hayatımızda sahnelenir. Zaza'nın hikâyesinde riskin en yüksek seviyede olması işte bu nedenle anlaşılırdır.

Trajedinin gizli sebepleri nelerdi? Bazıları son derece alenen görünen birçok unsur tek bir başlık altında toplanır, bunlardan biri öne çıkar: Yadsıması halinde onu paramparça edecek olan anne hayranlığı. Zaza annesini çılgınca sever, kıskanç ve mutsuz bir sevgidir bu. Zaza'dan taşan sevgi, annesinin içindeki belli bir kayıtsızlığa çarpar ve annenin ikinci kızı, kardeş güruhu içinde boğulduğunu hisseder, nihayetinde o da kızlardan biridir sadece. Madam Lacoin ustaca davranır, otoritesini küçük çocuklarının taşkınlığını dizginlemek için kullanmaz, çok önemli bir şey söz konusu olduğunda üzerlerinde daha güçlü bir etki yaratmak için onu bir kenarda tutar. Bir kız çocuğunun yönlendirildiği yol, evliliğe ya da manastıra çıkar; kendi kaderine, arzularına ve duygularına göre karar veremez. Koca adaylarını ideolojik, dinî, sosyal ve finansal çıkarlara göre seçerek "görüşmeler" düzenleyip evlilikleri ayarlamak ailenin işidir. Herkes dahil olduğu sosyal çevrenin içinde evlenir. Zaza bu ölümcül dogmalara ilk kez on beş yaşında tosladı; ani bir ayrılıkla kuzeni Bernard'a duyduğu sevgiyi kesip attılar ve işte yirmi yaşında, onu ikinci kez paramparça etmekle tehdit ediyorlar. Çemberin dışından birini, Maurice Merleau-Ponty'yi (öyküde Pascal Blondel) seçmesi ve onunla evlenme umudu, ait olduğu çevrenin gözünde şüphe uyandıran bir çılgınık olmasının yanı sıra kabul edilemezdi de. Zaza'nın dramı, derinliklerindeki bir müttefikin düşmana sinsice yardım etmesiydi: Çok sevdiği ve yaptırımlarıyla onu öldüren kutsal bir otoriteye itiraz etmeye gücü yoktu. Anneden gelen ihtar bir yandan kendine güvenini ve yaşama sevincini kemirdi, diğer yandan da bu eleştiriyi içselleştirdi ve kendisini mahkûm eden yargıcın neredeyse haklı olduğunu düşünecek kadar ileri gitti. Madam Lacoin'ın uyguladığı baskı, konformizminin bütününde bir çatlak olduğu fark edildiğinde daha da çelişkili bir hal alır: Görünüşe göre, genç bir kızken o da itici bulduğu bir evliliğe annesi tarafından zorlanmıştır. "Uyum sağlamak" zorundadır –zalimce kelimesi işte burada ortaya çıkıyor–, kendisinden vazgeçer ve dediğim dedik, yüce bir hanıme-

fendi olduktan sonra insanı un ufak eden dişli çarkı yeniden döndürmeye karar verir. Özgüveninin ardında hangi hayal kırıklıkları, hangi hınçlar saklıydı acaba?

Dindarlığın, daha doğrusu maneviyatın kuşatması altında yaşamak, Zaza'nın hayatı üzerinde ağır bir yük oluşturdu. Dinle beslenen bir çevrenin içinde kalmıştı, militan Katolik bir hanedanlıkta doğmuştu: Kalabalık Aile Babaları Derneği'ne başkanlık yapan bir babaya, Saint-Thomas-d'Aquin cemaatinde seçkin bir yeri olan bir anneye sahipti, erkek kardeşlerinden biri rahip, kız kardeşlerinden biri de rahibeydi. Aile her sene Lourdes'a hac yolcuğu yapardı. Simone De Beauvoir'ın spiritüalizm olarak açıkladığı şey "beyazlık"tır; doğaüstünün özel atmosferini, kesin surette dünyevi sınıf değerleriyle örtmeye dayanan aldatmacadır bu. Bu durumda, ilk devreye giren şarlatanlardır elbette. Dine yapılan gayriihtiyari göndermeler her şeyi haklı çıkarır. Mösyö Gallard kızının ölümünden sonra, "Bizler sadece Tanrı'nın ellerindeki araçlarız," der. Zaza'yı dize getirdiler; zira o çoğunluğun sadece elverişli ve biçimsel bulduğu bir uygulamayı, bu türden bir Katolikliği içselleştirdi. Olağanüstü nitelikleri, ona bir kez daha zarar verdi. Eylemleri, çıkarcı ve değersiz düşünceleri İncil'in ruhuna sürekli ihanet eden çevresinin ikiyüzlülüğünü, yalanlarını, "ahlakçılık"larının bencilliğini kavrasa da, bir süre sarsılmasına rağmen inanmaya devam etti. Ne var ki içsel bir sürgünden, yakınlarının anlayışsızlığından, soyutlanmaktan –asla yalnız bırakılmamasına karşın– ve varoluşsal bir yalnızlık yüzünden acı çekti. Manevi taleplerinin gerçekliği, kelimenin tam anlamıyla sadece onurunu kırmaktan ve onu içsel çelişkilerinin içine sıkıştırarak işkence etmekten başka bir işe yaramadı. Çünkü ona göre inanç, pek çokları için olduğu gibi, Tanrı'nın rahatlatıcı bir şeklide araçsallaştırılması, haklı olmanın, kendini aklamanın ya da sorumluluklardan kaçmanın bir aracı değil, sessiz, muğlak, saklanmış bir Tanrı'nın acı verici biçimde sorgulanmasıydı. Kendini parçalayarak kendi celladı haline geldi: Annesinin ona sık sık tekrarladığı gibi itaat etmesi, aptallaşması, boyun eğmesi, kendinden vazgeçmesi mi gerekir? Yoksa itaatsizlik etmesi, başkaldırması, arkadaşının yüreklendirdiği gibi kendisine bağışlanmış armağanları ve yetenekleri kabul mü etmesi gerekir? Tanrı'nın arzusu nedir? Ondan ne bekler?

Yakasından bir türlü düşmeyen günah işleme korkusu onun bütün gücünü tüketir. Arkadaşı Sylvie'nin aksine, Andrée/Zaza seks konusunda oldukça bilgilidir. Madam Gallard neredeyse sadist bir hoyratlıkla, on beş yaşındaki kızını evliliğin nahoş yanları konusunda uyarır. Ona açıkça düğün gecesi, "Kötü bir deneyimdir," der. Oysa Zaza'nın deneyimi bu sinizmi yalanlar: Cinselliğin, heyecanın büyüsünü bilir o, erkek arkadaşı Bernard'la öpüşmeleri platonik değildir. Etrafını saran genç bakirelerin budalalığıyla, kanlı canlı bir bedenin doğal ihtiyaçlarının istilasını "baskılayan", inkâr eden ya da gizleyen konformistlerin ikiyüzlülüğüyle alay eder. Ancak buna karşın, baştan çıkarılmaya karşı dirençsiz olduğunu ve nefsine düşkünlüğünün, tutkulu mizacının ve tensel aşkı sevmesinin verdiği aşırı vicdan azabıylazehirlendiğini bilir: En küçük bir cinsel arzu duyduğunda bir günah, cinsel bir günah işlediğinden şüphelenir. Pişmanlık, korku ve suçluluk onu altüst eder, kendi kendini mahkûm etmesi, her şeyden elini eteğini çekmesini, hiçliğe yönelimini ve kendine zarar vermesine ilişkin endişe verici eğilimlerini pekiştirir. Sonunda, uzun bir nişanlılığın tehlikeli olduğu konusunda onu ikna eden annesine ve Pascal'a teslim olur, tüm benliği buna isyan ederken İngiltere'ye sürgüne gitmeyi kabul eder. Ona uygulanan bu son, zalimce baskı felaketi hızlandırır. Zaza, onu paramparça eden tüm bu çelişkiler yüzünden ölür.

Bu öyküde Sylvie'nin, Arkadaş'ın rolü, Andrée'nin anlaşılmasını sağlamaktan ibarettir. Éliane Lecarne-Tabone'un altını çizdiği gibi, Sylvie'nin anılarına pek yer verilmez, onun hayatı, kişesel mücadelesi, özgürleşmesine dair inişli çıkışlı hikâyesi hakkında hiçbir şey bilmeyiz, özellikle de *Bir Genç Kızın Anıları*'nın eksenini oluşturan temanın; aydınlarla konformistler arasındaki temel karşıtlığın taslağı çizilmekle yetinilmiştir. Yine de Andrée'nin çevresinde iyi karşılanmadığını, ona zar zor tahammül edildiğini anlarız. Gallard'lar refah içinde yaşarken, aslında yüksek burjuvadan olan kendi ailesi, 1914'ten sonra varını yoğunu yitirir ve sosyal mevkisini kaybeder. Béthary'de konakladığı günlerde dayanılmaz aşağılamalardan kurtulamaz: Saçının biçimini, giydiklerini dillerine dolarlar, Andrée onun dolabına gizlice güzel bir elbise asar. Daha vahim bir şey daha vardır: Madam Gallard ona, Sorbonne'da öğrenim gören, bir

meslek sahibi olacak, hayatını ve bağımsızlığını kazanacak yoldan çıkmış bu genç kıza güvenmez. Sylvie'nin mutfakta damdan düşer gibi Zaza'ya, geçmişte kendisi için ne ifade ettiğini –her şeyi– açıkladığı yürek parçalayıcı sahne, iki dostun ilişkilerinin tersine çevrildiği noktayı işaret eder. Bundan böyle daha çok seven taraf Zaza olacaktır. Sylvie'nin önünde uçsuz bucaksız bir evrenin kapıları açılırken Andrée ölüme doğru yol alır. Ne var ki Andrée'yi şefkat ve saygıyla hayata döndüren Sylvie/Simone olacaktır, edebiyatın zarafetiyle ona hayat verip hakkını teslim edecektir. *Bir Genç Kızın Anıları*'nın dört bölümünden her birinin şu sözcüklerle sona erdiğini anımsatmaktan kendimi alıkoyamıyorum: "Zaza", "anlatırdı", "ölümü", "ölümünü". Simone de Beauvoir kendini suçlu hisseder zira hayatta kalmak bir anlamda bir kabahattir. Zaza kefarettir, hatta yayımlanmamış notlarında Zaza'yı kendi kaçışının "kurban"ı olarak tanımlayacak kadar ileri gider. Ama onun bu uzun öyküsü, bizim için sözcüklere emanet ettiği yarı kutsal görevi yerine getirmiyor mu: Zamana karşı savaşmıyor mu, unutmaya karşı savaşmıyor mu, ölüme karşı savaşmıyor mu, "ânın o mutlak varlığına, ânın ebediyen sürecek o sonsuzluğuna hakkını teslim etmiyor mu?"

Sylvie Le Bon Beauvoir

Gözlerim yaşlı bu akşam, siz öldüğünüz için mi yoksa ben yaşıyorum diye mi? Bu öyküyü size ithaf etmem gerekiyordu: Ama biliyorum, artık hiçbir yerde değilsiniz, sizinle bu edebî kurgu aracılığıyla konuşuyorum. Üstelik, gerçek anlamıyla sizin hikâyeniz değil bu, sadece bizden esinlenen bir hikâye. Siz Andrée değilsiniz, ben de kendi adıma konuşan o Sylvie değilim.

Sylvie tanıştıkları andan itibaren güzel ve bilgili sınıf arkadaşı Andrée'ye hayranlık besler, onun dikkatini çekmek ve sevgisine karşılık almak için elinden geleni yapar. Zamanla aralarında sıkı bir dostluk gelişir, ancak bu dostluk çoğu zaman Andrée'nin fırtınalı gönül ilişkilerinin, kaprisli mizacının ve otoriter annesinin gölgesinde kalır. Anlayışlı ve gözlemci Sylvie çatışan ideallere ve otoriteye karşı kendi fikirlerini inşa ederken, kadınların istek ve arzularına pek önem verilmeyen bir toplumda arkadaşıyla birlikte yetişkinliğe adım atar, onun sırdaşı olur.

Simone de Beauvoir'ın fazla kişisel bulduğu için yayımlamamayı tercih ettiği, manevi kızı Sylvie Le Bon de Beauvoir tarafından kısa bir süre önce gün yüzüne çıkarılan *Ayrılmaz İkili*, ikonik yazarın ergenlik döneminin, çocukluk arkadaşı Zaza Lacoin'le kurduğu dönüştürücü ve trajik dostluğun hayatını ve yazarlığını nasıl etkilediğini hissettiren otobiyografik bir roman.

THG
0423586
UZN

#fransızedebiyatı #feminizm #aşk #dostluk #özgürlük #dayanışma #toplumbaskısı

can

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-6184-3

9 789750 761843